Vilniaus universitetas

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

POLITIKOS MOKSLŲ BAKALAURO PROGRAMA

INDRĖ VILNIŠKYTĖ

IV kurso, 2 grupės
studentė

LIETUVOS UŽSIENIO POLITIKA 2022-ŲJŲ KALININGRADO TRANZITO KRIZĖS METU

BAKALAURO DARBAS

Darbo vadovė: Doc. dr. Dovilė Jakniūnaitė

Vilnius, 2023

BAKALAURO DARBO PRIEŠLAPIS

Bakalauro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:
.....
.....
.....

..... **.....** **.....**
(data) (v., pavardė) (parašas)

Bakalauro darbas įteiktas gynimo komisijai:

..... **.....**
(data) (Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Bakalauro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Bakalauro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:
Komisijos nariai:

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Vilniškytė I. Lietuvos užsienio politika 2022-ųjų Kaliningrado tranzito krizės metu: Politikos mokslų specialybės, bakalauro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovė D. Jakniūnaitė, 2023. – 40 p.

Reikšminiai žodžiai: Lietuvos užsienio politika, Kaliningrado tranzitas, sankcijos, Europos Komisijos gairės, konstruktyvizmas, tapatybė, diskurso analizė.

Bakalauro darbe analizuojama Lietuvos užsienio politika 2022-ųjų Kaliningrado tranzito krizės metu. Diskurso analizės metodu tiriami ir interpretuojami svarbiausių Lietuvos užsienio politikos vykdytojų bei kitų politikų vieši pasisakymai, o naudojantis konstruktyvizmo teorija paaiškinama kodėl buvo priimti konkretūs sprendimai vykdyti 2022-ųjų liepos 13 d. Europos Komisijos gairių nurodymus dėl sankcijų taikymo Kaliningrado tranzitui geležinkeliu ir jų neginčyti ES Teisingumo teismui bei ar šis sprendimas buvo nuoseklus įprastai vertybinei Lietuvos užsienio politikai. Tiriamas diskursas pagal pasikartojančias reikšmes suskirstytas į 5 temas, kurios leidžia išsamiai išnagrinėti Lietuvos politinio diskurso lauką Kaliningrado tranzito krizės metu, suprasti geopolitinį kontekstą ir Lietuvos interesus bei formuojamą tapatybę.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas (LIETUVOS UŽSIENIO POLITIKA 2022-ŲJŲ KALININGRADO TRANZITO KRIZĖS METU*)* yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Indrė Vilniškytė

Turinys

ĮVADAS 5
Literatūros apžvalga 8
TEORINĖ IR METODOLOGINĖ TYRIMO DALYS 14
Konstruktyvizmas 14
Dvi politinių sprendimų logikos 17
Diskurso analizė 19
ANALITINĖ TYRIMO DALIS 22
I. Vertybinė politika ir 18-oji vyriausybė 22
II. Sankcijų vykdymas Kaliningrado tranzitui kaip europinis klausimas 24
III. Lietuvos ambicingumas sankcijų Rusijai atžvilgiu (individualūs lūkesčiai) 27
IV. Rusijos dezinformacijos neutralizavimas 31
V. Lietuvos saugumas ir Kaliningrado tranzitas 34
VI. Liepos 13-osios Europos Komisijos gairės ir Lietuvos pozicija 37
IŠVADOS 43
LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS 45
PRIEDAI 52
SUMMARY 58

ĮVADAS

Rusijai pradėjus plataus masto invaziją į Ukrainą 2022-ųjų vasario 24-ąją dieną, Europos Sąjunga ilgai nelaukusi ėmėsi veiksmų sankcionuoti agresorę. Tiesa, tai papildė jau esamas sankcijas po 2014-ųjų Krymo aneksijos ir Minsko susitarimų nesilaikymo[1]. 2022-ųjų kovo 15-ąją, ES taryba priėmė ketvirtąjį individualių ir sektorinių sankcijų paketą, į kurį buvo įtrauktos ribojamos priemonės plieno, geležies bei prabangos prekėms. Buvo uždrausta: „tiesiogiai arba netiesiogiai importuoti į Sąjungą geležies ir plieno gaminius, jei: jų kilmės šalis yra Rusija arba jie eksportuojami iš Rusijos“, „vežti geležies ir plieno gaminius, jeigu jų kilmės šalis yra Rusija arba jeigu jie eksportuojami iš Rusijos į bet kurią kitą šalį“[2], tokios pat sąlygos galiojo ir prabangos prekėms. Pagal šiuos ES dokumentus, nuo 2022-ųjų birželio 17 dienos, Lietuva ėmė taikyti naujus sankcijų punktus Kaliningrado sričiai (KS). Būtina pabrėžti, jog tai negaliojo nesankcionuotoms prekėms ir keleivių tranzitui (jis vykdomas pagal ES ir Rusijos 2002 m. susitarimą). Į apribojimus tranzitui greitai sureagavo ir pati Rusija, grasindama bei keldama nerimą Lietuvos visuomenei. Pradėta dezinformacijos kampanija nukreipta prieš Lietuvą tai įvardino kaip „Kaliningrado blokadą“, akcentavo, jog valstybė veikia savavališkai ir įžūliai.[3] Rusijos užsienio reikalų ministerijos atstovė Marija Zacharova kalbėjo apie „atsakomuosius veiksmus“ ne diplomatinėmis, o praktinėmis priemonėmis ir pabrėžė, kad Lietuva „elgiasi agresyviai“ bei „peržengia tarptautinei teisei prieštaraujančio elgesio ribas“.[4] Nieko nuostabaus, jog tokie pareiškimai Lietuvoje sutikti neramiai, su baime. Rusijos karo prieš Ukrainą kontekste bet kokie grasinimai iš priešiškos kaimynės kelia sumaištį visuomenėje ir politinėje erdvėje. Tačiau tuo metu Lietuva nesiekė jokių pakeitimų, buvo pasiryžusi tvirtai laikytis savo pozicijos ir ES sankcijų vykdymo pagal dokumentus, konsultuotis su EK ir atremti šią dezinformacijos bangą.

2022-ųjų liepos 13 dieną, Europos Komisija išleido gaires, kurios turėjo išsklaidyti abejones ir paaiškinti kaip narės turėtų teisingai įgyvendinti sankcijas. Jos adresavo draudžiamųjų priemonių taikymą tranzitui per Europos Sąjungą tarp nesiribojančių Rusijos Federacijos dalių būtinoms (angl.

---

[1] Europos vadovų taryba, Europos Sąjungos taryba, „ES sankcijų Rusijai paaiškinimas“, consilium.europa.eu, žiūrėta 2023 m. vasario 5 d., https://www.consilium.europa.eu/lt/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/sanctions-against-russia-explained/

[2] Europos Sąjungos Taryba, TARYBOS SPRENDIMAS (BUSP) 2022/430 2022 m. kovo 15 d. kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2014/512/BUSP dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje, 2022, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022D0430&from=EN (žiūrėta 2023 m. vasario 5 d.)

[3] BNS, ELTA, „Lietuvai – naujas grasinimas iš Rusijos: mums atrištos rankos“, delfi.lt, 2022, žiūrėta 2023 m. vasario 8 d. ,https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/lietuvai-naujas-grasinimas-is-rusijos-mums-atristos-rankos.d?id=90533933

[4] LRT, „Zacharova: Rusijos atsakas Lietuvai dėl Kaliningrado „bus praktinis““, 2022, žiūrėta 2023 m. vasario 5 d., https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1725275/zacharova-rusijos-atsakas-lietuvai-del-kaliningrado-bus-praktinis

essential) prekėms, kaip: geležis, plienas, cementas ir mediena, akmens anglys, naftos produktai.[5] Pagal šias gaires, gabenti prekes **keliu** ES teritorijomis (ir tranzitu) yra draudžiama, tačiau taikomos išimtys būtent tranzitui per ES tarp Kaliningrado srities ir Rusijos. Gabenti **keliu** nesankcionuojamas prekes į KS leidžiama, o sankcionuojamų prekių tranzitas **keliu** draudžiamas, tačiau prekių gabenimui šiuo maršrutu **geležinkeliu** tokie apribojimai netaikomi, nors būtina pritaikyti tam tikras ribojamąsias priemones.[6] Dokumente įtvirtinta, jog valstybės narės privalo užtikrinti, kad tranzito apimtys neviršytų pastarųjų trijų metų istorinių vidurkių, nebūtų neįprastų srautų bei prekybos modelių, bandymų apeiti taisykles.[7] Taip pat svarbu pažymėti, jog sankcionuotų karinių, dvigubo panaudojimo ir technologijų prekių tranzitas draudžiamas bet kokiu atveju.[8] Lietuvos užsienio politikos vykdytojai priėmė sprendimą vykdyti naujų gairių punktus, nesikreipti į Europos Sąjungos Teisingumo teismą. Tokia žinia galėjo pasirodyti šiek tiek neįprastai, stebint tai, jog dabartinė vyriausybė nuolat kalba apie vertybėmis grįstą politiką, anksčiau ėmėsi priemonių, nebijodama griežtų pasekmių iš autoritarinių režimų. Pavyzdžiui, atidarė Taivano atstovybę Vilniuje, nors po to turėjo daug nuostolių ir grasinimų iš Kinijos pusės, taip pat pirmoji paskelbė Rusiją teroristine valstybe ir atstovavo itin griežtą, be kompromisinę poziciją dėl sankcijų švelninimo ar išimčių taikymo agresorei. URM pranešime gairių išleidimo dieną buvo teigiama, kad „Lietuva, būdama transatlantinės bendruomenės nare ir nuosekli sąjungininkė, negali ignoruoti strateginių Lietuvos užsienio ir saugumo politikos partnerių bei EK pozicijų bei vertinimų“, vengs Rusijos inicijuojamo nepasitikėjimo ir sąjungininkų priešinimo, todėl liks ištikima „transatlantinei partnerystei ir laikysis vieningos bei koordinuotos ES sankcijų politikos“[9]. EK ir JAV tokį sprendimą pasveikino, tačiau šalies viduje, dėl to, kilo nemenkas pasipiktinimas. Opozicija dėl šio klausimo inicijavo interpeliaciją užsienio reikalų ministrui, o buvusi prezidentė D. Grybauskaitė, teigė, jog vadovaujantis elitas nesugeba priimti strateginių sprendimų užsienio politikoje, pavadindama tai „kinkadrebio partija politiniame balete“[10].

Iš šios situacijos kyla mano darbo problema: **Lietuva turi aiškią vertybinę poziciją santykių su Rusija atžvilgiu, siekia kuo griežtesnių sankcijų**, **tačiau iškilus neaiškumams dėl to, kaip reikėtų taikyti ES sankcijas tranzitui į Kaliningradą, kilo nemažas ažiotažas dėl to**, **ar reikėtų**

---

[5] Europos Komisija, „Guidance to EU Member States“, 2022, https://finance.ec.europa.eu/system/files/2022-09/faqs-sanctions-russia-export-import-guidance_en.pdf, 1.

[6] Ibid.

[7] Ibid, 2.

[8] Ibid, 1.

[9] Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija „Dėl Europos Komisijos gairių Rusijos prekių tranzito per ES teritoriją klausimu“, 2022, https://urm.lt/default/lt/naujienos/del-europos-komisijos-gairiu-rusijos-prekiu-tranzito-per-es-teritorija-klausimu

[10] 15 min, „Dalia Grybauskaitė įvertino Lietuvos vadovų poziciją dėl Kaliningrado tranzito: kinkadrebio partija“, žiūrėta 2022 m. spalio 17d., https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/dalia-grybauskaite-ivertino-lietuvos-vadovu-pozicija-del-kaliningrado-tranzito-kinkadrebio-partija-56-1902576

paklusti EK išaiškinimui ir toliau leisti tranzitą geležinkeliu (su naujomis sąlygomis), ar paduoti pareiškimą Europos Sąjungos Teisingumo teismui. Galiausiai buvo pasirinkta pozicija sutikti su išaiškinimu ir toliau leisti tranzitą (užtikrinant nurodytas sąlygas), o **tai sąlyginai prieštaravo nusistovėjusiai vertybinei Lietuvos užsienio politikai**. Toks veiksmas savaime nepaneigia nuosekliai vykdomos griežtos Lietuvos užsienio ir vidaus politikos retorikos Rusijos atžvilgiu, verčiau jis kelia klausimą kodėl, būtent šis konkretus Kaliningrado tranzito atvejis yra įdomus kaip tiriamas objektas, ką tai naujo gali pasakyti apie mažą valstybę, jos tam tikrą elgesį Rusijos sukelto karo Ukrainoje metu ir specifinę eksklavo geopolitinę padėtį. Trumpiau, tyrimu nesiekiama parodyti, kad Lietuva pakeitė savo vertybinės politikos kryptį, verčiau bandoma suprasti šią situaciją ir kaip prie jos buvo prieita.

Šio darbo tikslas yra diskurso analizės metodu analizuoti ir interpretuoti svarbių Lietuvos politikų viešus pasisakymus, suprasti ir naudojantis konstruktyvizmo teorija paaiškinti kodėl buvo priimti konkretūs sprendimai vykdyti EK gairių nurodymus dėl sankcijų taikymo Kaliningrado tranzitui geležinkeliu ir jų neginčyti ES Teisingumo teismui bei ar šis sprendimas buvo nuoseklus įprastai vertybinei Lietuvos užsienio politikai.

Atitinkamai, formuojami tokie darbo uždaviniai: 1) Apžvelgti ankstesnius Lietuvos užsienio politikos ir Kaliningrado srities tyrimus; 2) Apžvelgti konstruktyvizmo tarptautinių santykių teoriją bei pasekmių ir tinkamumo logikas, įvardinti mano tyrimui aktualius pagrindinius principus; 3) Įvardinti pagrindinius diskurso analizės metodo kriterijus, sukurti tyrimui tinkamą metodologiją; 4) Surinkti G. Landsbergio, I. Šimonytės, A. Anušausko, G. Nausėdos, K. Budrio, R. Karoblio, V. Čmilytės-Nielsen, L. L. Andrikienės, L. Kasčiūno, R. Lopatos, S. Skvernelio, D. Grybauskaitės, M. Skuodžio viešai prieinamus pasisakymus video formatu (konferencijų įrašus, interviu televizijoje, atsakymus į žurnalistų klausimus po posėdžių) bei rašytiniu formatu (interviu žiniasklaidoje, Facebook įrašus, Twitter įrašus, Seimo posėdžių stenogramas); 5) Paruošti duomenis analizei: ištranskribuoti vaizdo ir garso įrašus; 6) Išanalizuoti duomenis diskurso analizės metodu juos interpretuojant; 7) Atsakyti į pagrindinį tyrimo klausimą ir suformuluoti išvadas.

Darbo struktūra: 1) Įvadas ir literatūros apžvalga; 2) Teorinė ir metodologinė dalys, kuriose įvardinamos pagrindinės konstruktyvizmo tarptautinių santykių teorijos prielaidos, pristatomos pasekmių ir tinkamumo logikos, jų aspektai bei diskurso analizės metodologinė prieiga; 3) Analitinė tyrimo dalis, kurioje išsamiai nagrinėjamas Kaliningrado tranzito krizės atvejis bei atsakoma į tyrimo klausimus.

Literatūros apžvalga

Prieš pradedant gilintis į mano pasirinktą konkretų atvejį, verta apžvelgti kaip Lietuvos užsienio politiką analizuoja akademikai, kokias išskiria tendencijas ir apsibrėžti mokslinį debatą. Visų pirma, Dovilė Jakniūnaitė išskiria tris pagrindines, ryškiausiai užsienio politiką apibrėžiančias ir įprasminančias Lietuvos reprezentacijas: Lietuva - maža valstybė; valstybė šalia Rusijos bei valstybė, bandanti pasirinkti tarp JAV ir Europos (ES).[11] Autorės teigimu, šios pasikartojančios reikšmės yra užsienio politikos pagrindas, kurios sukuria prasmę ir pateisinamumą.[12] Nenuostabu, jog apžvelgiamuose užsienio politikos tyrimuose šios žinutės yra tarsi konstanta.

Diana Jurgelevičiūtė tiria, kaip tarptautinės aplinkos veiksniai gali riboti arba įgalinti Lietuvą kaip mažą valstybę, įgyvendinant dar 2004-aisiais užsibrėžtus tikslus: Lietuvos įsitvirtinimą euroatlantinėse struktūrose, aljanso stiprinimą, tapimą regiono bendradarbiavimo centru Rytinėje kaimynystėje ir Lietuvos tarptautinio autoriteto plėtrą.[13] Daromos išvados, jog Lietuva, 2004-2014 metų laikotarpyje būdama maža valstybe sugebėjo įtvirtinti savo statusą tarptautinėje arenoje per nacionalinius interesus ir regiono problemų sprendimą, o esminę lyderystę ES ir NATO ji rodė politikoje, susijusioje su Rusija ir Rytų partnerystės šalimis.[14] J. Lingevičius paaiškina kada Lietuvai 2014-2015 metų laikotarpyje buvo aktualus mažumo aspektas formuojant savo užsienio politiką. Akcentuojama, jog Rusijos grėsmė tebebuvo esminis ir tiesioginis pavojus mažumo diskurse, o mažumas nebuvo nuosekliai suvokiamas visais tiriamo laikotarpio momentais.[15] Pastebima, jog kai kalbama apie suverenumo ir saugumo užtikrinimą, Lietuvai svarbiausia savarankiškai apsiginti nuo pavojingo istoriškai ir stipresnio Kito – Rusijos. Todėl mažumas nematomas kaip prieštara šiems tikslams užtikrinti, ir nesiejamas su buvimu NATO dalimi ar sąjungininkų pagalba[16]. Priešinga situacija įvardinama Lietuvos užsienio politikos formuotojų diskurse, kai bandoma atrasti šalies vietą regiono ar tarptautinių organizacijų kontekste, tuomet patvirtinamas Lietuvos išteklių ribotumas, ieškoma aspektų, kurie patvirtintų mažos valstybės nepajėgumą veikti tam tikrais klausimais.[17] Abu autoriai iš esmės paneigia teiginį, jog mažos valstybės dėl savo politinio (neatmetant ir fizinio) dydžio, patenka į konkrečius užsienio politikos rėmus. Mažos valstybės užsienio politikos sprendimai ir mažumo diskursas priklauso nuo kiekvieno atskiro atvejo ir

---

[11] Dovilė Jakniūnaitė, „Kaip kalbėsime apie 2004–2014 m. Lietuvos užsienio politiką?“ kn. *Ambicingas dešimtmetis: Lietuvos užsienio politika 2004–2014*, sud. Dovilė Jakniūnaitė (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2015), 19.
[12] Ibid.
[13] Diana Jurgelevičiūtė, „Lietuvos tarptautinis subjektiškumas: kokia mažoji valstybė“, kn. *Ambicingas dešimtmetis: Lietuvos užsienio politika 2004–2014*, sud. Dovilė Jakniūnaitė (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2015), 64.
[14] Ibid, 65.
[15] Justinas Lingevičius, „Kaip kalbėti apie mažas valstybes? Mažumo reikšmių analizė“. *Politologija* 82 (2), (2016): 53.
[16] Ibid, 56, 63.
[17] Ibid, 56, 60.

analizės, kaip mažumas suvokiamas tomis aplinkybėmis bei kaip tai sąveikauja su tarptautinės aplinkos kaita.

Ambicingumas, kaip dažnas Lietuvos užsienio politikos veiksnys, taip pat, kartojasi akademiniuose debatuose, ypač savęs, kaip regiono lyderės, pozicionavime. R. Lopata, pateikia 2008 metų britų analitikų suformuotus politikos apibūdinimus, juose, Lietuva iš kitų Baltijos šalių išskiriama kaip „ambicinga“, o tai paaiškinama dideliu aktyvumu („nenormaliai aktyvi“), partneryste su Lenkija bei stipriu proamerikietiškumu.[18] Ši specifinė politika tariamai kilusi iš lietuvių LDK vizijos, kuri buvo išlaikoma tiek tarpukariu, tiek ir po Šaltojo karo, o prisijungus į euroatlantines organizacijas, tik dar labiau išryškėjo bei paskatino ambicingos politikos plėtrą.[19] E. Nekrašas 2009-aisiais skeptiškai vertino Lietuvos – regiono lyderės užsienio politikos kryptį. Autoriaus teigimu, Lietuvos „vieno klausimo užsienio politika“ dėl Rusijos izoliuoja ją nuo likusių Europos šalių, nors taip tikimasi palaikymo ir dėmesio iš JAV.[20] Akcentuojama, jog vietoj vienpusiško užsispyrimo smerkti Rusijos sprendimus tarptautinėje aplinkoje, būtų buvę vertingiau siekti bendros politikos su sąjungininkais, kuri darytų realią įtaką.[21] Toks požiūris apribojo Lietuvos galimybę produktyviai vystyti savo valstybės pažangą, tarsi supriešino saugumo ir gerovės užtikrinimo politikas. Įdomus aspektas, jog autoriaus nuomone, Lietuvos, kaip regiono lyderės politika prisidėjo prie tuo metu buvusių santykių su Rusija bloginimo, nes Lietuvai veikiant regiono vardu, susidūrė skirtingos abiejų šalių užsienio politikos ir interesų sferos.[22] Galiausiai, Lietuva įvardijama kaip neturinti pakankamai politinės įtakos svertų tapti regiono centru, susidurianti su vidaus problemomis, todėl susitelkimas į Vakarų politiką yra artimesnis jos interesams.[23] Gražina Miniotaitė į Lietuvos, kaip regiono centro, idėją žiūri konstruktyvistiškai. Autorės teigimu, Lietuvos oficialus diskursas formuoja jos, kaip aktyvios, nešančios Europines idėjas posovietinėje erdvėje, propaguojančios europietiškas vertybes, naratyvą, o kartu ir lemia jos tarptautinę tapatybę.[24] Toks konstruktas yra vertybiškai labai artimas „Europos normatyvinės galios“ naratyvui. O ši tapatybė yra dvipusė, nes Lietuva, kaip posovietinė ES narė, prisideda prie Rusijos, kaip valstybės turinčios potencialo demokratizuotis (tirtu laikotarpiu 2004-2006 m.) identiteto konstravimo, pabrėžiant bendradarbiavimo galimybę.[25] Tačiau, kai formuojama Lietuvos - suverenios valstybės tapatybė, ji, per pavojingo bei neprognozuojamo „Kito“ kategoriją sugrėsmina Rusiją, o save tapatybiškai mato

[18] Raimundas Lopata, „DEBATAI DĖL LIETUVOS UŽSIENIO POLITIKOS“ *Politologija.* 57, (2010):135.
[19] Ibid, 135.
[20] Evaldas Nekrašas, „KRITINIAI PAMĄSTYMAI APIE LIETUVOS UŽSIENIO POLITIKĄ“. *Politologija* 54 (2), (2015): 132-133.
[21] Ibid, 134.
[22] Ibid, 138.
[23] Ibid, 139, 142.
[24] Gražina Miniotaitė, „Europos normatyvinė galia“ ir Lietuvos užsienio politika, *Politologija,* Nr. 3 (43), (2006): 10.
[25] Ibid, 13.

kaip demokratinę, europietišką civilizaciją nešančią valstybę, Europos normatyvinės galios subjektą.[26] Teigiama, jog Lietuvos kaip regiono centro naratyvas yra „Europos normatyvinės galios“ nacionalinė forma, besiskirianti tik Lietuvos dvigubos tapatybės derinimu politiniame diskurse ir kitokia istorine patirtimi.[27]

Lietuvos užsienio politika literatūroje nagrinėjama ir susitelkiant į veikėjus bei jų poveikį tarptautinei sistemai. L. Kojala ir V. Ivanauskas tiria Lietuvos užsienio politiką 2004-2014 metų laikotarpiu pagal vaidmenų teoriją (role theory). Analizuojama per V. Adamkaus ir D. Grybauskaitės nacionalinio vaidmens sampratas ir to vaidmens poveikį vykdant Lietuvos Rytų šalių užsienio politiką.[28] Tomas Janeliūnas bando užpildyti Lietuvos užsienio politikos analizės tyrimų spragą ir mėgina į konkrečius sprendimus žvelgti iš veikėjo pusės, analizuoti iš jo kylančias pozicijas ir asmenis, kurie juos priima, todėl tiria Dalios Grybauskaitės prezidentavimo laikotarpį ir kaip jo metu keitėsi užsienio politikos formavimo sistema, kokias pastangas ji, kaip lyderė, dėjo brėžiant savo vaidmenį užsienio politikos formavime.[29] Beno Brunalo tyrimas apie Lietuvos užsienio politiką ir baimės vaidmenį joje, sujungia tarptautinius santykius ir psichologiją, tam, vėlgi, naudojamos viešai formuojamos lyderių nuostatos. Autoriaus teigimu, A. Paulausko ir V. Adamkaus prezidentavimo metu, Lietuvos kaip regiono lyderės matyme baimė kyla ne dėl Kito (Rusijos, Rytų) neapibrėžtumo ar kitoniškumo, tačiau dėl nerimo Lietuvai, kaip tautai ir valstybei likti periferijoje, įsitikinimo, kad tik per lyderiavimo poziciją ir aktyvumą įmanoma klestėti bei išlikti.[30] D. Grybauskaitė tai pakeičia, nes ji regiono lyderystę supranta per konkrečius veiksnius: geresnius santykius su Baltijos ir Šiaurės šalimis, regioninę partnerystę ir institucijas, kurie konstruoja Lietuvos lyderystę konkrečioje erdvėje, ir realiu laiku, nebėra pačiame naratyve užkoduotų grėsmių ir baimių.[31] Tačiau, autorius išskiria, jog nuo 2014-ųjų, Lietuvos užsienio politikoje įsitvirtina para bellum (ruošimosi karui) įsitikinimų sistema, Rusijos grėsmė tampa ne tik pagrindine, bet ir egzistencine dėl išorinių, Rusijos agresijos prieš Ukrainą veiksnių.[32] Šis konstruktas išstumia ankstesnę pozityvią užsienio politikos kryptį, siekusią integracijos, pragmatizmo bei strategijos, ir patvirtina negatyvų reagavimą į įvykius, susijusius su Rusijos politika, klesti emocija paremta baimė para bellum.[33]

---

[26] Ibid.
[27] Ibid, 14.
[28] Linas Kojala, Vilius Ivanauskas, „Lithuanian Eastern Policy 2004–2014: The Role Theory Approach“, (2014): 54.
[29] Tomas Janeliūnas, „Prezidento įtaka Lietuvos užsienio Politikos Formavimui: Galios Centro Pokytis D. Grybauskaitės Prezidentavimo Laikotarpiu“. *Politologija* 94 (2), (2019), 12.
[30] Benas Brunalas, „Baimės koncepcija ir emocijos Lietuvos užsienio politikoje“, (Lietuvos metinė strateginė apžvalga, 2016): 199.
[31] Ibid, 201.
[32] Ibid, 206.
[33] Ibid.

Pereinant prie tyrimų, susijusių su Kaliningrado sritimi ir jo geopolitine padėtimi, R. Lopata teigia, jog eksklavas, dėl savo unikalios padėties, yra Rusijos naudojamas kaip geopolitinis įrankis. Jis tampa geopolitiniu įkaitu, kurį siekiama ne tik išlaikyti savo kontrolėje, bet ir priversti kitas Europos šalis ir tarptautines institucijas nevykdyti jokios tiesioginės ar ne tiesioginės „įkaito išlaisvinimo“ politikos[34]. O tai reiškia, nevystyti tokių ryšių, kurie galėtų suteikti sričiai pažangą, priartinant prie artimesnių Vakarams vertybių. Įkaito strategija paaiškinama Rusijos nepastoviu srities viešu matymu. Pirma, kaip karinio forposto, barjero nuo Vakarų įtakos ir antra, kaip ekonominių bandymų zonos, galėjusios suartinti Rusiją su Vakarų valstybėmis.[35] Geopolitinio įkaito strategija Rusijos metropolijai buvo naudinga tam, kad išsaugotų savo suverenitetą Kaliningrade bei išlaikytų kontrolę ir ryšį[36]. Tai pasireiškė sudarant Kaliningradui viltis tam tikram ypatingumui nustatyti, pavyzdžiui, ekonominėje raidoje, suteikiant laisvosios ar ypatingosios ekonominės zonos statusą, kas signalizavo apie srities autonomiškumą. Tačiau, realybėje tokio tipo Maskvos ir KS sutartys nesuteikė jokių išskirtinių teisių ar padidinto savarankiškumo Kaliningradui, o tik labiau įtvirtino Maskvos suverenitetą ir išnaudojo KS stiprinant Rusijos karinius pajėgumus[37]. Įdomu tai, jog ir ES iki 2000-ųjų lapkričio nepripažino KS specifiškumo, o matė jį kaip išorinės savo politikos Rusijos atžvilgiu dalį.[38] Tai, pasak Stanytės ir Sirutavičiaus, lėmė atsargią ES poziciją santykių su Rusija atžvilgiu, nes „ES, pripažindama Rusijos suverenitetą Kaliningrade, vengia akcentuoti būtinybę srities atžvilgiu vykdyti kitokią politiką nei visos Rusijos atžvilgiu“.[39] Pratęsiant Rusijos ir ES temą, W. Alejandro Sanchez Nieto pabrėžia, jog santykiai tarp Kaliningrado ir Rusijos bei tarp Baltijos valstybių ir Briuselio yra atitinkamai centro-periferijos. Jis nagrinėja kaip šie centro-periferijos santykiai įsipina į didesnes tarptautines įtampas.[40] Pabrėžiama, jog Kaliningradas žemyninei Rusijai svarbus dėl dviejų pagrindinių priežasčių: kaip vienas iš limituotų neužšąlančių uostų ir kaip sentimentalus trofėjus, kompensuojantis netektis ir nuostolius po Didžiojo patriotinio karo.[41] Baltijos valstybėms tapus NATO narėmis, regionas tapo svarbus ir saugumo prasme, kaip karinė bazė, jei kiltų konfliktas tarp Rusijos ir aljanso. Teigiama, jog Kaliningradas gali būti

---

[34] Raimundas Lopata, et al. „Lietuvos užsienio politikos Rytų kryptis: santykių su Rusijos Federacijos Kaliningrado sritimi, Baltarusija ir Ukraina perspektyva“, (Vilnius : Vilniaus universiteto leidykla, 2007), 22.

[35] Raimundas Lopata. „Kaliningradas Europos saugumo architektūroje po Krymo aneksijos“, Lietuvos metinė strateginė apžvalga 16.2017-2018 (2018): 305.

[36]Raimundas Lopata. „Geopolitinis įkaitas: Rusijos Federacijos Kaliningrado (Karaliaučiaus) srities atvejis“, Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2003 (2004):181.

[37] Ibid, 187-188.

[38] Vladas Sirutavičius, Inga Stanytė-Toločkienė. „Rusijos Federacijos Kaliningrado srities strateginė reikšmė“, Lietuvos metinė strateginė apžvalga, 1 (2003):187.

[39]Ibid, 188.

[40] W. Alejandro Sanchez Nieto. „Assessing Kaliningrad's Geostrategic Role: The Russian Periphery and A Baltic Concern“, Journal of Baltic Studies 42.4 (2011): 466.

[41] Ibid, 467.

laikomas Rusijos periferija, o Baltijos valstybės ir Lenkija atitinkamai yra panašioje pozicijoje kaip NATO periferija, dėl lėtai vykusių priėmimo į aljansą procesų, pirma siekiant stabilizuoti santykius su post-sovietine Rusija, taip minimalizuojant ateities konfliktų galimybes bei tuometiniu NATO fokusu į karines operacijas Afganistane, Irake ir Libijoje[42]. Autoriaus teigimu, klaidinga buvo NATO atsiriboti nuo Baltijos šalių bei Lenkijos saugumo situacijos, o tai ypač parodė 2008 Rusijos-Sakartvelo konfliktas, kuris privertė permąstyti ir Kaliningrado poziciją regione.[43] Kilo klausimai, ar stipresni sąjungininkai ryžtųsi veltis į konfliktą su Rusija dėl mažų Baltijos šalių ir Lenkijos. Iš Rusijos pusės, teigiama, kad nors Kaliningradas ekonomine/išsivystymo prasme tebėra periferija, tačiau gynybos/puolimo prasme, tai labai svarbi periferija.[44] A. Diener ir J. Hagen 2011 metais nagrinėjo kaip istoriškai kito Kaliningrado pozicija ir geopolitinė rolė bei kaip tai darė įtaką dabarties tarptautiniams santykiams. Pabrėžiama, jog Rusija į eksklavą žiūri iš kietojo saugumo pusės (angl. *hard security*), kai Europos Sąjunga, turi priešingą - minkštojo saugumo (angl. *soft security*) požiūrį[45]. Teigiama, jog ES Kaliningrado problemą matė per eksklavo dalyvavimą tarpvalstybiniame bendradarbiavime, taip siekiant išlaikyti saugumo garantijas Baltijos regione, tačiau išsiskirianti Rusijos pozicija neleido tam iki galo įsitvirtinti.[46] Tai sudarė sąlygas ES iki galo nesuprasti Kaliningrado regiono problematikos, įtvirtino tam tikrą abejingumą eksklavui, kai jo pozicija ir taip savaime sukuria ekonominę, kultūrinę bei politinę izoliaciją nuo Rusijos ir nuo ES.[47]

Nagrinėjant Lietuvos užsienio politiką Kaliningrado atžvilgiu, galima teigti, jog Lietuvos pozicija buvo svyruojanti ir priklausė nuo jos pačios tuometinių tarptautinių interesų. Pavyzdžiui, 20 a. devintojo dešimtmečio pabaigoje – dešimtojo pradžioje vyravo Kaliningrado srities, kaip grėsmės, ypač karinės, diskursas.[48] Tai galima sieti su tam tikru atsargumu, abejonėmis dėl neseniai atkūrusios nepriklausomybę Lietuvos ateities bei saugumo, dar tik konstruojamos tarptautinės tapatybės. Kartu prisidėti prie tokios pozicijos galėjo ir pačios Kaliningrado srities izoliacija nuo kaimyninių valstybių, nes iki žlungant SSRS, jis buvo visiškai uždaras strateginis karinis forpostas, o tai tapo svarbia priežastimi Lenkijai ir Baltijos valstybėms siekti NATO narystės ir „kietųjų" saugumo garantijų.[49] Tačiau Lietuvos užsienio politikoje tokia pozicija ilgainiui pasikeitė. Pastebima, jog dar iki derybų dėl narystės ES, Kaliningrado klausimas iš grėsmės virto tam tikru

[42] Ibid, 467.
[43] Ibid, 469.
[44] Ibid, 470.
[45] Alexander Diener, Joshua Hagen. „Geopolitics of the Kaliningrad Exclave and Enclave: Russian and EU Perspectives", Eurasian Geography and Economics, 52:4, (2011): 580.
[46] Ibid, 585.
[47] Ibid.
[48] Lopata et al, Lietuvos užsienio politikos Rytų kryptis, 21 .
[49] Inga Stanytė-Toločkienė „Kaliningrado sritis ES plėtros požiūriu", Politologija 2 (22) (2001): 2.

pranašumu, sutampančiu su jau anksčiau apžvelgta ambicinga regionine politika. Tai įvardijama, kaip „galimybė vaidinti nepriklausomą pietryčių Baltijos jūros regiono lyderio, realiai prisidedančio prie saugumo didinimo regione, vaidmenį“.[50] Pabrėžiama, jog Lietuva svariai prisidėjo prie to, kad Kaliningrado klausimas atsidurtų Rusijos ir ES darbotvarkėje, aktyviai reiškė savo poziciją, kad KS „nusipelno ypatingo dėmesio, leidžiančio regioną paversti Vakarų ir Rytų ryšių plėtotės pavyzdžiu“.[51] Tuo metu Lietuva vykdė gana aktyvią ir pozityvią politiką eksklavo atžvilgiu, kas tapo vienu iš kertinių Lietuvos ir Rusijos santykių elementų.[52] Būtina paminėti, jog Rusija nuosekliai siekė neigiamai paveikti Lietuvos integraciją į NATO ir ES. Tam pasitarnavo specifinė KS pozicija ir tranzito klausimai. Bandydama išlaikyti Lietuvą, Latviją ir Estiją savo įtakos sferoje ir neleisti plėstis NATO rytiniam flangui, Rusija naudojo karinio tranzito per Lietuvos teritoriją į KS pretekstą, o stabdydama stojimo į ES procesą, pasitelkė vizų ir civilinio tranzito KS klausimą.[53] Laikotarpiu, kai vyko derybos dėl narystės ES, Lietuva siekė gilinti regioninį bendradarbiavimą su Kaliningrado sritimi, vykdė „žemąją politiką“ vietiniu, regioniniu, administraciniu bei regioniniu lygiu, o tai Lietuvai buvo svarbu, kad Kaliningradas nevirstų „dviguba periferija“, nestabilumo zona Pabaltyje su karine dimensija plečiantis ES.[54] Tuometiniai ES ir Lietuvos santykiai laikomi asimetriškais dėl narystės sąlygų specifiškumo bei galimų prieštaravimų dėl Kaliningrado situacijos, todėl Lietuva neturėjo įtakos politikos formavimui, apsiribojo ES normų ir procedūrų „vartojimu“.[55] Iš šios situacijos sekė tai, jog Lietuva dėl tranzito klausimų perdavė formalią derybų su Rusija dalį ES, kad nebūtų galima pasinaudoti „Kaliningrado korta“ derantis dėl stojimo į ES.[56] Kadangi pagrindinis prioritetas buvo sparti narystė ES, Lietuva (ir Lenkija) nekėlė Kaliningrado klausimo dvišalėse derybose su ES.[57] Tačiau, atsakomybės perdavimas arba atsiribojimas nuo Rusijos ir ES politinių bei teisinių formalumų dėl Kaliningrado nepakeitė Lietuvos intereso plėtoti bendradarbiavimą su eksklavu. Lietuvai tapus euroatlantinių organizacijų pilnateise nare, jos užsienio politikos tikslais KS atžvilgiu tapo neutralizuoti Rusijos bandymus vėl išnaudoti ir manipuliuoti karinio bei paprasto tranzito klausimais, silpninti Kaliningrado ryšius su Maskva bei skatinti srities įtraukimą į europinį bendradarbiavimą naudojantis užmegztais ekonominiais, kultūriniais ryšiais su KS elitu.[58] Pažymima, jog šiuo metu, pasikeitus regioninio saugumo situacijai, Lietuvos pozicija Kaliningrado

[50] Lopata et al, *Lietuvos užsienio politikos Rytų kryptis*, 33.
[51] Lopata, *Geopolitinis įkaitas*, 188.
[52] Lopata et al, Lietuvos užsienio politikos Rytų kryptis, 33.
[53] Ibid, 23-24.
[54] Ibid, 34-35.
[55] Stanytė-Toločkienė, *Kaliningrado sritis ES plėtros požiūriu*, 31.
[56] Lopata et al, *Lietuvos užsienio politikos Rytų kryptis*, 37.
[57] Stanytė-Toločkienė, *Kaliningrado sritis ES plėtros požiūriu*, 31.
[58] Lopata et al, *Lietuvos užsienio politikos Rytų kryptis*, 55- 56.

atžvilgiu kardinaliai pasikeitė, jis vėl matomas kaip bauginimo priemonė NATO, o KS militarizacija siekiama atgrasyti nuo pajėgų stiprinimo Baltijos šalyse.[59] Kaliningrado ekonominė plėtra ir atsivėrimas išorės investicijoms tapo nebeaktualiais klausimais Rusijai.[60] Prasidėjus agresijai Ukrainoje 2014 m. dialogo vystymas tapo faktiškai neįmanomas, o srities militarizavimas tapo egzistencine grėsme Lietuvai. Todėl, intensyvus karinių pratybų vykdymas ir objektų dislokavimas Kaliningrado srityje, Lietuvoje matomi kaip absoliuti grėsmė, pretekstas hibridinėms atakoms dėl tranzito ar bandant atkirsti regioną nuo sąjungininkų karo atveju.[61] Taip pat, sparti Kaliningrado remilitarizacija veikia ne tik aplinkines kaimynes, tačiau ir transatlantinius santykius, todėl, R. Lopata pažymi, kad „Kaliningrado sritis iš tiesų tampa Rusijos kontroliuojama geopolitine sąsaja: eksklavas geopolitiškai susijęs su Rusija ir labai svarbus Rusijos strateginiuose santykiuose su Vakarais“.[62] Tai reiškia, kad Rusija išlaiko galimybę manipuliuoti šiuo jautriu regionu, ypač bandydama paveikti Vakarų valstybes ir jų politinį elitą. Taigi, Kaliningradas vis dar tebėra Rusijos geopolitinis įkaitas atgrasant NATO galios stiprinimą Lietuvoje ir Lenkijoje, o užsienio politika išlieka paremta nepasitikėjimu ir saugumo dilema.

Literatūros apžvalga parodė, jog Lietuvai, kaip mažai valstybei, svarbiausia užtikrinti savo saugumą bei neprarasti sąjungininkų palaikymo. Šaliai svarbu propaguoti ir ambicingai atstovauti demokratines vertybes ir žmogaus teises. Pažymima, kad Lietuvos užsienio politika išlaiko nuoseklią kryptį, tačiau dažniausiai yra tiriama ilgalaikėje perspektyvoje, arba pasirinkus konkretų, mažiausiai metų laikotarpį. Lietuvos užsienio politika Kaliningrado atžvilgiu skirtingais laikotarpiais išsiskyrė. Prieš derybas dėl narystės euroatlantinėse organizacijose buvo matomas galimybių langas bendradarbiavimu įtvirtinti savo ambicingą regioninę politiką, vėliau siekti ekonominio KS tobulėjimo ir taip neutralizuoti Maskvos bandymus naudoti sritį kaip šantažo priemonę ir, galiausiai, pasikeitus saugumo situacijai regione, įvyko absoliutus santykių atšalimas, militarizuotas eksklavas matomas tik kaip absoliuti grėsmė Lietuvos saugumui.

TEORINĖ IR METODOLOGINĖ TYRIMO DALYS

Konstruktyvizmas

Pagrindinė konstruktyvizmo nuostata teigia, jog žmonės yra socialinės būtybės, o socialiniai santykiai konstruoja žmones, padaro tokiais, kokie esame, kartu patys individai per praktikas ir kalbą

[59]Vilius Ivanauskas, Vytautas Keršanskas, Laurynas Kasčiūnas. „Kaliningrado veiksnys Lietuvos ir Rusijos santykiuose: reikšmė Lietuvos saugumui.“ (*Lietuvos metinė strateginė apžvalga* 15, 2017): 136.
[60] Ibid, 138.
[61] Ibid, 150.
[62] Lopata, *Kaliningradas Europos saugumo architektūroje* , 315.

kuria pasaulį.[63] Taigi, teorija remiasi įžvalga, kad tarptautiniai santykiai, kaip ir visas pasaulis yra socialiai konstruojami veikėjų ir tik taip įgauna tam tikras prasmes. Tačiau, svarbi yra ne tik kalba ir intersubjektyvūs procesai, bet ir taisyklės. Jos nurodo kas yra aktyvūs visuomenės nariai arba veikėjai (angl. *agents*), nes taisyklėmis (neapsiribojama tik teisinėmis) veikėjai abipusiai vieni kitus įtvirtina (arba konstituoja) per praktikas.[64] Žvelgiant iš politikos perspektyvos, veikėjai dažniausiai veikia kitų vardu, tačiau tai nebūtinai atskiri individai, kadangi šis tarpininkavimas (angl. *agency*) yra socialinė sąlyga.[65] Kaip pavyzdį, N. Onuf pateikia valstybės vyriausybę. Tai ir žmonių kolektyvas, ir kartu socialinė konstrukcija, individualiai arba grupėmis, jie vadovaujasi taisyklėmis ir atstovauja šalies pozicijas, veikia visuomenės vardu.[66] Veikėjai siekia tikslų, o šiuos tikslus visuomenėje nusako socialiai sukonstruotos ir įtvirtintos taisyklės, ir, nors veikėjai gali rinktis, autoriaus teigimu, „svarbiausias pasirinkimas yra laikytis taisyklės – daryti tai, ką pagal taisyklę veikėjas turėtų daryti, arba nedaryti“.[67] Pabrėžiama, kad veikėjai dažniausiai veikia ribotumo sąlygomis ir neturi tikslios informacijos, dėl to, kokie materialūs ar socialiniai veiksniai gali paveikti jų tikslų įgyvendinimą, tačiau, jie laikomi racionaliais siekdami šių tikslų, o dėl taisyklių egzistavimo turi galimybę rinktis kaip elgtis.[68] Dar vienas svarbus konstruktyvizmo dėmuo yra institucijos, kurios įgalina veikėjus ir yra tokios pat būtinos kaip ir taisyklės. Institucijos sudaro taisyklių ir praktikų modelius, kurie „paverčia žmones veikėjais ir sukuria aplinką, kurioje veikėjai elgiasi racionaliai“, o šiame kontekste kartu ir keičia jo institucines ypatybes ir patys save.[69]

Konstruktyvistai nesutinka su mintimi, jog anarchija savaime nulemia savanaudišką valstybių elgesį. Todėl, jie nagrinėja „veikėjo ir struktūros problemą“ tarptautiniuose santykiuose per tapatybių ir intersubjektyvių reikšmių prizmę. Pavyzdžiui, vienas žymiausių konstruktyvistų Alexander Wendt kritikuoja ir bando paneigti liberalų bei realistų argumentus, jog valstybių tapatybės ir interesai ateina iš išorės, tik veikėjų elgesys sukelia tam tikras pasekmes, o tapatybės ir interesai nekinta.[70] Neorealistai teigia, kad valstybės yra pagrindiniai veikėjai anarchiškoje tarptautinėje sistemoje, kurioje nėra centrinio valdymo ir kolektyvinio saugumo, todėl tai įvardijama kaip savipagalbos (angl. *self-help*) sistema, o tai lemia valstybių elgesį paremtą savanaudiškomis nuostatomis.[71] Tačiau konstruktyvistai, priešingai, domisi kaip žinojimo praktikos formuoja subjektus bei teigia, kad tapatybės ir interesai formuojami intersubjektyviai,

---

[63] Nicholas Onuf, „Constructivism: A User's Manual,“ kn. *International Relations in a Constructed World, 1st edition,* sud. Vendulka Kubalkova, Nicholas Onuf, Paul Kowert (Routlege, 1998), 59.
[64] Ibid.
[65] Ibid, 60.
[66] Ibid.
[67] Ibid.
[68] Ibid.
[69] Ibid, 61.
[70] Alexander Wendt, „Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics“, International Organization , Spring, 1992, Vol. 46, No. 2 , Spring (1992): 391-2.
[71] Ibid, 392.

Wendt teigimu: „savipagalba ir galios politika neseka iš anarchijos“, jei ir gyvename savipagalbos visuomenėse, tai atėjo ne iš struktūros (anarchijos), o proceso.[72] N. Onuf, kalbėdamas apie „agento ir struktūros problemą“, pažymi, jog prieštaravimai kyla dėl to, nes nesutariama ar struktūra egzistuoja tikrovėje, ar tik mintyse. Autorius teigia, jog struktūra gali daryti poveikį veikėjams, kaip pavyzdį pateikdamas gamtos ir socialinius reiškinius, kurių nematome ar negalime matyti, nes veikėjai į juos reaguodami įtraukia šiuos įvykius į institucinį kontekstą ir taip institucionalizuoja struktūrą, nes taiko taisykles šioms situacijoms. Onuf, referuodamas į neorealistus, teigia, jog mokslininkai netvirtina, kad tarptautiniuose santykiuose absoliučiai neegzistuoja taisyklės, nes tai būtų chaosas, o ne anarchija, jo nuomone ten „vyrauja struktūra, ypač stabilus nenumatytų pasekmių modelis“, panašiai kaip rinka valdanti pardavėjų ir pirkėjų elgesį.[73] Akcentuojama, kad taisyklės yra stabilus santykių modelis, tačiau ne simetriškas, nes vieni veikėjai naudojasi taisyklėmis, kad galėtų įgyti pranašumą ir kontroliuoti kitus veikėjus, o tai įgalina taisyklės ir institucijos.[74] Taip pat, Onuf kritikuoja konstruktyvistų dažnai vartojamą struktūros sąvoką ir siūlo naudoti socialinio susitarimo terminą, kuris geriau apibūdina anarchiją. Pasak jo, tarptautinė anarchija yra socialinis susitarimas, didelio masto institucija, kurios veikimo ribose yra daug kitų tarpusavyje susijusių institucijų, nes „kiekvienoje valstybėje, taisyklės kuria valdymo sąlygas“, todėl tarptautinė visuomenė nėra išimtis[75]. Wendt, taip pat, kritikuoja neorealistų požiūrį į anarchiją bei patvirtina, kad „Nėra jokios anarchijos logikos, tik praktikos, kurios diegia vieną, o ne kitą tapatybių ir interesų struktūrą, struktūra neegzistuoja ir neturi priežastinių galių, tik proceso“.[76] Tai reiškia, kad anarchija gali egzistuoti tik per socialinę sąveiką, o ne savaime, todėl ir negali nulemti veikėjų elgesio. Pabrėžiama, kad „savipagalba ir galios politika yra institucijos, o ne būtini anarchijos bruožai“, todėl pagrindinis Wendt teiginys tapęs konstruktyvizmo konstanta yra, jog „anarchija yra tai, ką valstybės iš jos padaro“[77]. Autorius teigia, jog neorealizmas nėra pajėgus paaiškinti valstybės elgesio tarptautinėje sistemoje, nusakyti kokie ryšiai jas sies ar jos bus priešai, ar draugai, ar patvirtins viena kitos suverenitetą ir pan, bet tokie intersubjektyvūs veiksniai turi didelį poveikį saugumo interesams, todėl nuostatos ir tapatybės yra būtini aspektai norint nuspėti kaip valstybės elgsis anarchijos sąlygomis.[78]

Kadangi anarchija ir galios pasiskirstymas negali paaiškinti valstybės elgesio tarptautinėje arenoje, tam reikalingos tapatybės – dar vienas esminis konstruktyvizmo dėmuo. Šios intesubjektyvios kolektyvinės reikšmės suformuoja, arba konstituoja struktūras, kurios lemia kodėl vykdomi tam tikri

[72] Wendt, 394.
[73] Onuf, 62.
[74] Ibid, 63.
[75] Ibid.
[76] Wendt, 395.
[77] Ibid.
[78] Ibid, 396.

veiksmai, pavyzdžiui, valstybės elgsis skirtingai su valstybėmis, kurias laiko priešiškomis, nei draugiškomis.[79] Būtina pažymėti, kad tarptautinės sistemos veikėjai patys suformuoja reikšmes, pagal kurias veikia su kitais. Taip pat, valstybės gali įgyti ne vieną tapatybę - su jų role susijusius supratimus ir lūkesčius apie save dalyvaujant šiose kolektyvinėse reikšmėse, pavyzdžiui: „suvereni valstybė“, „laisvo pasaulio lyderis“, „imperinė galia“ ir tt.[80] Pagal tapatybes suprantame kokius interesus turės ta valstybė tam tikromis situacijomis, t.y. nusakydama situaciją, ji nusako ir savo tapatybę, o jei situacijos yra beprecedentės, joms sukonstruojamos prasmės ir kartu interesas, pagal analogijas arba iš naujo, dažniausiai pagal institucines roles.[81] Anot, Ted Hopf, tapatybės padeda užtikrinti bent minimalų nuspėjamumo ir tvarkos lygį tarptautiniame lygmenyje bei visuomenėje.[82] Tačiau autorius pabrėžia, kad tapatybės neįmanoma suprasti be normatyvinio, kultūrinio ir institucinio konteksto, o „pasaulis be tapatybių yra chaoso pasaulis, pasaulis, kuriame vyrauja nuolatinis ir nepanaikinamas neapibrėžtumas, daug pavojingesnis už anarchiją“[83]. Tapatybės turi tris svarbias funkcijas: pasakyti jums ir kitiems, kas jūs esate, pasakyti kas yra kiti, taip nurodyti interesus bei preferencijas, kuriomis bus vadovaujamasi tam tikrose srityse, su tam tikrais veikėjais, o kartu ir padėti valstybei per kasdienines socialines praktikas reprodukuoti savo pačios tapatybę.[84] Konstruktyvizme tapatybę reikia vertinti pagal istorinį kontekstą, taip pat, atsižvelgti į tai, jog jos gali kisti pagal istorinį, kultūrinį, politinį ar socialinį kontekstą.[85] Taigi, gauname priežastinę grandinę - tapatybes formuoja istorinis, kultūrinis, institucinis kontekstas, o tapatybės lemia pasirinkimus ir kokius veiksmus vykdys valstybės vienu ar kitu klausimu ir jos nacionalinį interesą.

Dvi politinių sprendimų logikos

Papildant apžvelgtas konstruktyvizmo teorines nuostatas, aktualu panagrinėti kelias pagrindines logikas, kuriomis gali būti aiškinamas elgesys tarptautiniuose santykiuose. Tai pravers tyrime bandant suprasti kuo vadovaujasi užsienio politikos vykdytojai, kai reikia priimti įvairius sprendimus. Kadangi mano tyrimo problema kyla iš normų laikymosi/nesilaikymo klausimo, ypač ES institucijų rėmuose, o jau kiek anksčiau buvo aptarta kokį svarbų vaidmenį užima tapatybės, taisyklės ir normos konstruktyvistinėje teorijoje, toliau bus aiškinama kaip tai gali paaiškinti

[79] Wendt, 397.
[80] Ibid, 397-398.
[81] Ibid, 398.
[82] Tom Hopf, „The Promise of Constructivism in International Relations Theory“, International Security 23 (1), (1998): 174.
[83] Ibid 174-5.
[84] Ibid, 175.
[85] Ibid, 176.

vienokius ar kitokius veiksmus. Šiuo atveju, vėl išsiskiria neorealizmo/neoliberalizmo bei konstruktyvizmo požiūriai.

Neorealizmo ir neoliberalizmo teorijose, užsienio politikos veikėjų sprendimų aiškinimui būdingas **pasekmių logikos** (angl. *logic of consequences*) naudojimas, kur individų, organizacijų, valstybių veiksmai priklauso nuo pasekmių apskaičiavimo pagal ankstesnes preferencijas.[86] Šia logika, veikėjai vertins alternatyvas ir jų pasekmes pagal kolektyvinius arba asmeninius tikslus, kartu manydami, jog kiti veikėjai daro tą patį.[87] Nesunku perprasti, jog ši logika vadovaujasi gana savanaudiškomis prielaidomis. Taip pat akcentuojama, kad šioje sistemoje individai siekia asmeninių tikslų ir taip kuria visuomenę, o jų vieninteliai „pripažįstami įsipareigojimai yra tie, kurie sukuriami sutikimu ir sutartimis, pagrįstomis apskaičiuota nuoseklia nauda“.[88] Pasekmių logika, jei susiklosto aplinkybės, kai koordinuoti veiksmai yra naudingi, racionalūs veikėjai, kurie siekia asmeninių interesų bei pageidavimų derasi tarpusavyje ir taip kuria politinę tvarką.[89] Vadovaujantis šiais principais, sprendimai paaiškinami identifikuojant veikėjams reikšmingas priežastis (angl. *consequential reasons*), pažymint, jog elgesį veikia nuoseklios paskatos, o užsienio politika paaiškinama interpretuojant pasekmes, kurių iš jos tikimasi.[90] Šiuo atveju politinių veikėjų interesai tampa svarbiausiu aspektu, o nacionaliniai valstybių interesai jų produktu, išvestimi, tačiau neatsižvelgiama į tapatybių, taisyklių ir institucijų vaidmenį formuojant žmonių elgesį.[91] Dėl to autoriai pereina prie logikos, kuri užpildo šią spragą.

Tapatybės, taisyklės bei normos susideda į konstruktyvistiniu laikomą **tinkamumo logikos** (angl. *logic of appropriateness*) aiškinimo variantą.[92] Pasak March ir Olsen, veikėjas turi tapatybę, tam tikrą vaidmenį, o tai lemia savitus įsipareigojimus, konkrečioje situacijoje veiksmas turi atitikti tą tapatybę ir vaidmens įsipareigojimus – taisykles.[93] Veikėjai elgiasi ne pagal smulkius racionalius apskaičiavimus, bet labiau pagal tai, kaip pridera pagal visuomenėje nusistovėjusias normas. Šioje logikoje, siekiant tikslo, tapatybė yra svarbesnė nei interesai, o taisyklių pasirinkimas aktualesnis nei individualūs racionalūs lūkesčiai[94]. Todėl ir užsienio politika suprantama kaip „taisyklių, susijusių su

[86] Paul R. Viotti, Mark V. Kauppi, *International relations theory* 5th edition (Longman:2012), 289.
[87] James G. March, Johan P. Olsen. „The institutional dynamics of international political orders.“ *International organization* 52.4 (1998): 949.
[88] Ibid, 950.
[89] Ibid, 949.
[90] Ibid, 950.
[91] Ibid, 951.
[92] Viotti ir Kauppi, 289.
[93] March ir Olsen, 1998, 951.
[94] Ibid.

konkrečiomis tapatybėmis, taikymas konkrečiose situacijose“, o veikėjų elgesys paaiškinamas pagal tai, kokia prasmė suteikiama ir tapatybė iškeliama konkrečiai situacijai.[95]

Pastebima, jog abi logikos yra individualistinės, tačiau skirtingai interpretuoja veiksmo prielaidų ir visuomenės santykį, nes tapatybiškai mąstantys tyrėjai politinius veikėjus suvokia kaip besilaikančius taisyklių ir praktikų, kurios yra socialiai sukonstruotos, viešai žinomos, numatomos ir priimtinos.[96] Šioje logikoje veikėjai laikosi taisyklių, nes jos yra nuspėjamos, pripažįstamos natūraliomis, teisingomis bei teisėtomis, taip jie vykdo savo įsipareigojimus, kurie priklauso nuo tam tikro vaidmens, tapatybės, buvimo politinės bendruomenės, grupės dalimi, o veiksmai turi atitikti institucijų lūkesčius.[97] Pasak Olsen ir March, elgtis tinkamai, reiškia „elgtis pagal institucionalizuotą kolektyvinę praktiką, grindžiamą abipusiu ir dažnai tyliu supratimu apie tai, kas yra teisinga, protinga, natūralu, tinkama ir gera“[98]. Nors autoriai pabrėžia, kad terminas „tinkamumo logika“ turi moralės atspalvį, tai negarantuoja morališkumo savaime, nes elgesys, kuris mums atrodytų visiškai amoralus, pavyzdžiui, etninis valymas, irgi gali būti kolektyvo ar individo apibrėžtas kaip tinkamas ir pateisinamas pagal normas ir tapatybes.[99] Taigi, apibendrinus, šiame skyriuje išskirtos dvi elgesio logikos, kurios gali paaiškinti kodėl buvo imtasi konkrečių veiksmų tam tikrose politinėse situacijose. Pasekmių sistema atstovauja neoliberalų/neorealistinį požiūrį, kad politinių sprendimų priėmėjai yra racionalūs, apsvarsto alternatyvas ir įvertina jų pasekmes toje situacijoje, remiasi individualiais interesais bei tikisi to paties iš kitų veikėjų. Jai priešinga tinkamumo logika iškelia tapatybių ir taisyklių svarbą, kaip jos dalyvauja priimant teisingus (atitinkančius tapatybes ir normas) politinius sprendimus bei suteikia aiškumo socialiai konstruojamuose politiniuose santykiuose.

Diskurso analizė

Tyrimui atlikti pasirinktas diskurso analizės metodas yra kokybinis, interpretacinis, konstruktyvistinis, skirtas suprasti socialinius veiksnius, todėl padės išsiaiškinti kaip socialiai sukonstruotos idėjos bei objektai buvo sukurti ir kaip jie išlaikomi.[100] Taigi, siekiama suprasti kaip buvo sukurta socialiai sukonstruota realybė. Kadangi diskursai savaime neturi prasmės, būtina nustatyti jų vietą istoriškai ir socialiai, nes tai padeda suprasti jų konstruktyvų poveikį.[101] Išskiriamos

[95] March ir Olsen, 1998, 951-2.
[96] Ibid, 952.
[97] Johan P. Olsen ir James G. March, „The logic of appropriateness“, ARENA Working Papers 9, ARENA (2004): 3.
[98] Ibid, 4.
[99] Ibid.
[100] Cynthia Hardy, Bill Harley, Nelson Phillips. „Discourse analysis and content analysis: Two solitudes“, *Qualitative methods* 2.1 (2004): 19.
[101] Ibid, 19-20.

dvi pagrindinės prielaidos taikomos konstruojant šią metodologiją. Pirma, kad socialinė realybė yra nuolat kuriama intersubjektyviai (per ryšius su kitais) ir antra, jog prasmės ir socialinė realybė atsiranda iš tarpusavyje susijusių tekstų arba diskursų, kurie atneša naujas idėjas, objektus ir praktikas.[102] Todėl diskurso analizė nagrinėja tekstus, kuriuose ieškoma įrodymų apie jų prasmę, kaip ši prasmė tampa socialine realybe, kinta bėgant laikui bei ieško santykio tarp teksto ir konteksto, nėra koncentruojamasi į nuoseklumą ir stabilumą.[103] Diskursai yra svarbiausia politinio ir socialinio gyvenimo dalis, nes leidžia visapusiškai įsigilinti į tai, kaip socialiai konstruojamos reikšmės visuomenėje. Pažymima, jog „Suprasti diskursus reiškia suprasti tam tikros srities (arenos) socialinės ir politinės organizacijos logiką ir pripažinti, kad ši organizacija ir ją grindžiančios galios ir prasmės struktūros yra ne natūralios, o socialiai sukurtos“.[104]

Henrik Larsen išskiria keturis būdus kaip diskurso analizės metodologinė prieiga skiriasi nuo kitų konstruktyvistinių būdų tirti politiką, kurie kalboje nemato nieko užkoduoto. Visų pirma, „diskursai nėra suprantami kaip individualaus kalbos vartotojo smegenų ar psichologijos produktai“, priešingai, individualios pažiūros ir tapatybės yra konstruojamos diskursų, kurie formuojasi ir keičiasi socialinėje sąveikoje, todėl iš esmės yra socialūs.[105] Todėl, nors analizuojant fokusuojamasi į individo ar politiko pažiūras, tai aktualu tik kaip platesnių visuotinai paplitusių diskursų išraiška.[106] Kitas aspektas yra prasmių nagrinėjimo būdas, nes būtent diskurso analizė turi gana aiškią nuostatą šiuo klausimu. Tiriant prasmes, jų reikia ieškoti kalbos lygmenyje, nes kalba jas ir įtvirtina, todėl nesiekiama išeiti už kalbos ribų, liekama teksto „paviršiuje“ ir bandoma analizuoti naratyvo struktūras bei žodyną.[107] Trečias skirtumas susijęs su kalbos stabilumu arba pokyčiu. Kadangi diskurso prieiga kalbą supranta kaip nestabilią, kintančią, o socialių procesų eigoje prasmės keičiasi, atsiranda kitos, todėl pagrindinis tikslas yra parodyti kaip prasmės yra laikinai užfiksuotos diskursuose bei atrasti dominuojančius diskursus ten, kur jų nebūtų tikimasi rasti.[108] Priešingai, ne diskursinės praktikos labiau fokusuojasi į stabilumą, o kai atranda pokytį, jis traktuojamas kaip absoliutus.[109] Ir galiausiai, akcentuojama, jog į tekstus žiūrima daug plačiau, nei tik aiškinimą ką autorius turėjo omenyje, todėl svarbu kokios diskursyvios struktūros atrandamos, kokie diskursai dominuoja ar konkuruoja, konkreti žinutė ar mintis nėra tokios svarbios, aktualiausia yra nagrinėjimas kaip atsiskleidžia „platesnių

---

[102] Hardy, Harley, Phillips, 20.
[103] Ibid.
[104] Neta C. Crawford, „Understanding discourse: a method of ethical argument analysis“, *Qualitative Methods* 2.1 (2004):22.
[105] Henrik Larsen, „Discourse analysis in the study of European foreign policy“, *Rethinking European union foreign policy*. Manchester University Press, (2018): 65.
[106] Ibid.
[107] Ibid, 65-66.
[108] Ibid, 66.
[109] Ibid.

diskursyvinių struktūrų artikuliacija“, naratyvinės struktūros ir leksika.[110] Kadangi konstruktyvizmo teorija daro prielaidą, kad tarptautiniai santykiai yra socialiai konstruojami, o prasmės kuriamos ir reprodukuojamos intersubjektyviai, diskursas atlieka itin svarbų vaidmenį. Pabrėžiama, jog kalba perteikia socialiai sukonstruoto pasaulio supratimą, o kartu yra ir viena svarbiausių reikšmės konstravimo įrankių.[111] Dėl socialinės konstravimo prigimties būtina tyrinėti šiuos konstruktus „kaip jungtinių pastangų rezultatą“, analizuoti skirtingų veikėjų diskursus, pagamintus skirtinguose instituciniuose kontekstuose, todėl reikalinga papildoma prielaida, kad „esama tokių kalbėjimo kanalų ar pozicijų, kurios leidžia vienašališkai primesti tam tikrą pasaulio konstruktą kitoms grupėms“[112]. Atsižvelgiant į tai, nagrinėjami politikų diskursai apibendrintai atstovauja visuomenę, arba mano atveju, Lietuvos poziciją užsienio politikoje. Būtina akcentuoti, kad praktikoje, naudojant diskurso analizę, nesiekiama sukurti objektyvių ir teisingų išvadų, nes bet kokios įžvalgos formuojamos interpretuojant socialinį pasaulį ir veiksmus, o tai savaime jau negali sekti iš pozityvistinės pažinimo sampratos.[113] Taip pat, diskurso analizės metodo tikslas yra pateikti „adekvačias tyrinėjamų tekstų interpretacijas, rekonstruoti pasaulį, kaip jis pasirodo jo veikėjams“.[114]

Taigi, šiame darbe atliksiu diskurso analizės metodu grįstą tyrimą, kurio duomenis sudarys svarbių Lietuvos politikų: I. Šimonytės, G. Landsbergio, G. Nausėdos ir A. Anušausko, V. Čmilytės – Nielsen, D. Grybauskaitės, L. Kasčiūno, R. Karoblio, M. Skuodžio, L. L. Andrikienės, R. Lopatos ir S. Skvernelio viešai prieinami pasisakymai, pranešimai spaudai, kalbos ir pozicijos išreikštos socialiniuose tinkluose. Ieškant tinkamo tyrimui diskurso buvo svarbu, jog medžiaga atitiktų Kaliningrado tranzito krizės laikotarpį bei užsimintų apie tuo metu priimtus Lietuvos užsienio politikos sprendimus Kaliningrado tranzito atžvilgiu. Pasirinktas konkretus laikotarpis nuo 2022-ųjų birželio 20 d. iki 2022-ųjų rugpjūčio 31 d. Tyrimui buvo atrinkti 57 kriterijus atitikę šaltiniai, kurie laikomi pakankamais formuoti išvadas ir visapusiškai išnagrinėti šį atvejį. Paruošus diskursą analizei, ištranskribavus vaizdo ir garso įrašus, surinkus rašytinius šaltinius, kiekvienas tekstas perskaitomas, išskiriami pasikartojantys motyvai, taip pasisakymai grupuojami, tuomet analizėje jie interpretuojami bandant įvardinti pagrindinius naratyvus, politines diskusijas šia tema bei bandoma atsakyti į išsikeltus klausimus.

[110] Larsen, 66.
[111] Inga Vinogradnaitė , Diskurso analizė kaip politikos tyrimo metodas: metodinė priemonė politikos mokslų studentams, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, (2006), 32.
[112] Ibid.
[113] Ibid, 36.
[114] Ibid.

ANALITINĖ TYRIMO DALIS

Atliekant tyrimą ir nagrinėjant diskursą, buvo ieškoma pasikartojančių motyvų, kurie padėtų paaiškinti geopolitinę situaciją ir Lietuvos užsienio politikos sprendimų dėl Kaliningrado tranzito logiką. Analizė pradedama apžvelgiant kaip 18-oji Lietuvos Vyriausybė mato vertybinę politiką bei pavertė tai viena iš Lietuvos tapatybių, įtvirtintų jų programoje. Šis skyrelis padeda susidaryti vertybinės užsienio politikos krypties kontekstą. Toliau, tiriant buvo išskirtos pagrindinės temos diskurse apie Kaliningrado tranzitą ir sankcijų vykdymą: sankcijų vykdymas Kaliningrado tranzitui kaip europinis klausimas, Lietuvos ambicingumas sankcijų Rusijai atžvilgiu, Rusijos dezinformacijos neutralizavimas, Lietuvos saugumas ir Kaliningrado tranzitas, Liepos 13-osios Europos Komisijos gairės ir Lietuvos pozicija. Tokia struktūra padės išsamiai išnagrinėti Lietuvos politiniame diskurse vyravusius naratyvus dėl Kaliningrado tranzito, suprasti geopolitinį kontekstą ir kaip jis prisidėjo prie Lietuvos pozicijos bei suprasti kaip Lietuva šioje situacijoje nuosekliai tvirtino ir elgėsi pagal Lietuvos – ES narės, besilaikančios taisyklių tapatybę. Būtina pabrėžti kokiu kontekstu vyko Kaliningrado tranzito krizė, nes tai taip pat daro nemažą įtaką politikų diskursui. Pagrindinė aplinkybė ir priežastis kodėl kilo poreikis ES priimti sankcijas Rusijai, žinoma, agresija prieš Ukrainą ir žiaurūs nusikaltimai prieš jos civilius. Lietuvos vidinės politikos atžvilgiu, diskurse atsispindėjo ir opozicijos bei pozicijos konfliktas, kuomet porą savaičių jos posėdžiavo atskirose Seimo salėse. Tai irgi svarbus aspektas, nes susiskaldymas viduje sukėlė aštresnę opozicijos reakciją į valdančiųjų užsienio politiką ir vertė kvestionuoti jų sprendimus viešumoje. Dar vienas svarbus įvykis, įsiliejęs į tą patį laiko tarpą – itin svarbus Lietuvai Madrido NATO viršūnių susitikimas, kurio metu priimtas naujas NATO strateginis konceptas, o Rusija pripažinta pagrindine grėsme aljansui ir sąjungininkams.

I. Vertybinė politika ir 18-oji vyriausybė

Kadangi tarptautiniuose santykiuose pagal konstruktyvistinę teoriją tapatybės yra konstruojamos intersubjektyviai, prieš pradedant analizuoti diskursą susijusį su Kaliningrado tranzito krize, naudinga trumpai apžvelgti kaip Lietuvos užsienio politikos vykdytojai supranta ir rėmina vertybinės politikos vykdymą ir taip kuria Lietuvos, kaip vertybinės politikos besilaikančios valstybės tapatybę. Tai padės vėliau atsakyti į vieną iš tyrimo klausimų apie sprendimą vykdyti Europos Komisijos gairių nuostatas. Taigi, Lietuvos 18-oji vyriausybė pasižymi savo nuolatiniu „vertybinės“ politikos akcentavimu. Po pirmųjų metų darbo, 2021-ųjų metinėje ataskaitoje, G. Landsbergis teigė, jog kabinetas vykdė „vertybėmis pagrįstą, pagarbą demokratijai pabrėžiančią, žmogaus teises ir laisvę ginančią užsienio politiką“, o tai padėjo sustiprinti Lietuvos poziciją pasaulyje ir susilaukti didelio

palaikymo iš Vakarų sąjungininkių.[115] Ataskaitoje įvardijami ir konkretūs veiksmai, kurie užtvirtino šį vertybinį kriterijų Lietuvos užsienio politikoje: Taivano atstovybės atidarymas, parama Baltarusijos opozicijai, „principinės nuostatos Baltarusijos ir kitų nedemokratinių režimų atžvilgiu“.[116] Galima teigti, jog vertybinės politikos besilaikančios valstybės, kitų mažų valstybių sąjungininkės tapatybė aiškiai atsispindėjo šiuose vertybiniuose užsienio politikos sprendimuose. 2022-ųjų metų URM ataskaitoje, vėlgi, pabrėžiama, jog: „Nuosekliai gynėme ir puoselėjome demokratinio pasaulio vertybes. Tokios krypties laikysimės ir toliau“.[117] Visapusišką tokių principų įsitvirtinimą šios vyriausybės darbuose parodo ir tai, jog tokia užsienio politika, kuri būtų paremta tarptautine teise ir demokratinėmis vertybėmis minima visose pagrindinėse ir svarbiausiose srityse. Taigi, ir kalbant apie saugumo politiką, ir apie ekonomiką, ir bendradarbiavimo politiką, vertybinė pozicija yra labai reikšminga. Tai patvirtina ir užsienio reikalų ministras, pasisakyme Lietuvos ambasadorių suvažiavime, 2022-ųjų rugpjūtį, kalbėjęs apie netikėtas krizes, kurias kėlė autoritariniai režimai, bet privertė išgryninti Lietuvos vertybes. Turbūt dažniausiai skambėjęs vertybinės politikos pavyzdys – Taivano atstovybės atidarymas, kalboje apibrėžiamas itin dramatiškai: „Dar nespėjus hibridinės migrantų atakos iššūkio suvaldyti, prasidėjo prieš Lietuvą nukreipta Kinijos ekonominio teroro kampanija, nes išdrįsome solidarizuotis su Taivano žmonių lūkesčiu gyventi laisvai ir demokratiškai.“[118] Sukonstruojamas Lietuvai būdingas naratyvas, kad nors ir maža valstybė, ji yra drąsi, nori ir gali ginti kitų laisves, taip save išaukštinant, o Kinijos atsakomieji veiksmai sugrėsminami ir vadinami teroru. Pasak ministro, pagrindinis Lietuvos interesas, „yra tokia pasaulio tvarka, kurioje mažos valstybės, kaip Lietuva, gali išlikti ir saugiai gyvuoti bei klestėti“, į tai įeina: „teise grįsta globali sąranga, teisės viršenybė ir konfliktų sprendimas taikiu būdu, tautų apsisprendimo teisė, žmogaus teisės, laisvės ir demokratijos kaip politinės santvarkos bei visuomenės raidos vertės matas“.[119] Tokia mažos valstybės, kuriai rūpi kitų šalių demokratinių principų užtikrinimas tapatybė, lemia ministro įvardintą interesą, o tai lemia užsienio politiką ir jos dabartinę kryptį. Tęsiama, jog vykdant principingą vertybinę politiką, kartu būtina ir „nepaprastai kietai ginti pamatinius Lietuvos interesus – turime būti tas ežys, ant kurio drambliai tiesiog bijotų užlipti“.[120] Vėlgi, metaforiškai perteikiamas mažos, bet turinčios galią ir priemones apsiginti valstybės vaizdas. Ir nors prezidentas

---

[115] Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, „2021 metų veiklos ataskaita“, 2022, 4, žiūrėta 2023 m. kovo 5 d., https://www.urm.lt/uploads/default/documents/2021%20m_%20URM%20veiklos%20ataskaita_03_10.pdf

[116] Ibid, 5.

[117] Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, „2022 metų veiklos ataskaita“, 2023, 4, žiūrėta 2023 m. kovo 5 d., https://urm.lt/uploads/default/documents/2022%20URM%20ataskaita.pdf

[118] Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, „Geopolitinė ateitis ir Lietuvos užsienio politika“, Ministro pasisakymas Lietuvos ambasadorių suvažiavimo metu 2022 metų rugpjūčio 29 dieną, 2022, žiūrėta 2023 m. kovo 5 d., https://urm.lt/default/lt/naujienos/geopolitine-ateitis-ir-lietuvos-uzsienio-politika-

[119] Ibid

[120] Ibid

G. Nausėda kritikavo sprendimą atidaryti Taivano atstovybę ir po to sekusius ekonominius nuostolius, teigdamas, jog tai buvo individualūs Lietuvos sprendimai, kurie buvo planuoti, bet lėmė nenumatytą Kinijos reakciją, kurios, jo teigimu, „mes tinkamai nesuplanavome, poveikio nenumatėme“[121]. Priešingą poziciją turi premjerė I. Šimonytė, kuri pabrėžia vertybinės politikos įtvirtinimą institucinėse taisyklėse. Anot premjerės: „Tai, kas vyksta stiprinant ryšius su Taivanu, tai yra Vyriausybės programos dalykas. Tokia buvo mūsų politinė nuostata.“[122] Premjerės pozicija vertybinės politikos atžvilgiu atspindi bendrą vyriausybės tendenciją. Pasak jos, tai priklauso nuo to, ar egzistavimo pamatu laikomi yra po Antrojo pasaulinio karo suformuoti principai: „sienų neliečiamumas, įstatymo viršenybė, tarptautinių organizacijų įtaka sprendžiant nesutarimus ar konkrečios srities klausimus, ar tai vis dėlto yra kažkokie dvišaliai reikalų pasidėliojimai ir susitarimai“.[123] Taigi, premjerė vertybinę politiką sieja su sąžiningu bendradarbiavimu ir nesigaili tokios užsienio politikos pozicijos. Kartu premjerė vertybines nuostatas sieja ir su normų laikymusi, akcentuodama, kad „mes Lietuvoje intuityviai visi laikomės tos nuomonės, kad kol egzistuoja pasaulyje taisyklės, tol mes galime egzistuoti kaip valstybė. Jeigu ne, tada čia klausimas, kieno tu esi vasalas“[124]. Taigi, trumpai apibendrinant vyriausybės formuojamą vertybinės politikos kryptį, galima teigti, jog ji yra stipriai institucionalizuota programoje bei nuolat tvirtinama ir įgalinama politiniu diskursu ir praktika. Taip buvo sukonstruota Lietuvos, kaip vertybinės politikos besilaikančios valstybės tapatybė, tačiau jai lengviau atsiskleisti vienašaliuose sprendimuose.

II. Sankcijų vykdymas Kaliningrado tranzitui kaip europinis klausimas

Pagal teoriniame pagrinde įvardintas konstruktyvizmo prielaidas, situacijoms, kurios yra netikėtos ir nepažįstamos, atitinkamai sukonstruojamos prasmės su interesais. Tai vyksta ieškant panašių analogiškų situacijų, arba iš naujo, dažnai pagal institucines roles.[125] Kaliningrado tranzito krizės ir jį supančios geopolitinės aplinkos beprecedentiškumą išskiria ministrė pirmininkė: „Tokioje situacijoje, reikia vis dėlto tiesiai šviesiai pasakyti, mes dar nesame buvę. Turbūt tai yra svarbu. Bent

---

[121] „Speciali laida. G.Nausėda apie Kaliningrado tranzitą: „Tai nėra Lietuvos nacionalinis performansas““, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „15 min“ 2022 m. birželio 22 d., https://www.youtube.com/watch?v=emY-KEpVNJY&ab_channel=15min .

[122] Benas Brunalas, „Šimonytė paaiškino, dėl ko galėtų pasikeisti Vyriausybės sudėtis ir kas vėl įpliekstų trintis su prezidentu“, LRT, ELTA, žiūrėta 2023 m. kovo 5d., https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1748775/simonyte-paaiskino-del-ko-galetu-pasikeisti-vyriausybes-sudetis-ir-kas-vel-ipliekstu-trintis-su-prezidentu

[123] Aleksandra Ketlerienė, „Šimonytė – apie Taivano klausimą, dvi aštresnes diskusijas su prezidentu ir žydų muziejų Sporto rūmuose“, LRT, 2022, žiūrėta 2023 m. kovo 5 d., https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1597951/simonyte-apie-taivano-klausima-dvi-astresnes-diskusijas-su-prezidentu-ir-zydu-muzieju-sporto-rumuose .

[124] Ibid

[125] Wendt, 398.

jau mūsų karta tikrai nėra buvusi. Todėl šitoje situacijoje realybėje atsirado labai daug dalykų, kuriuos anksčiau žmonės laikė tik spekuliacija ar kažkokia labai netikėtina tikimybe“[126]. Vis dėlto, Kaliningrado tranzito krizės atveju, arčiausia analogija buvo stojant į Europos Sąjungą patirtas Rusijos šantažas dėl Kaliningrado ir mėginimas taip kliudyti narystei. Tuo metu, iniciatyvos ir derybų teisė buvo perduota ES, kad Rusija negalėtų pasinaudoti „Kaliningrado korta“, o Lietuva situaciją stebėjo iš šalies.[127] Taigi, logiška, kad iškilus neaiškumams dėl sankcijų vykdymo ir Kaliningrado tranzitui, Lietuva elgėsi panašiai, akcentavo, kad tai ne jos atsakomybė, o ES. Šis klausimas tapo esminiu ir vidiniame politiniame diskurse, ir užsienio medijų kanaluose rėminant Lietuvos elgesį vykdant sankcijas. Kadangi valstybė nusakydama situaciją, nusako ir savo tapatybę, galima daryti prielaidą, jog rėmindama sankcijų vykdymą kaip ne Lietuvos, o europinį klausimą, šioje konkrečioje situacijoje, kuri, be kita ko, yra beprecedentė, Lietuva įtvirtino savo tapatybę, kaip ES narės (kolektyve), o tai lėmė ir valstybės elgesį. Šiuo atveju, Lietuva jau nuo sankcijų įsigaliojimo parodė, kad elgsis pagal ES taisykles ir visiškai jas priims, nes tai atitiko šią tapatybę ir normas. Tai, kad šiuo atveju buvo pasitelkta analogija į ankstesnius susitarimus dėl Kaliningrado tranzito patvirtina ir vyriausias prezidento patarėjas K. Budrys. Jis primena, kad Kaliningrado tranzito režimas yra europinis, sutartas ir įvestas trišaliu būdu, tarp ES, Lietuvos ir Rusijos, todėl dvišaliai Lietuva be ES patvirtinimo nieko negali daryti.[128] Taigi, net ir kilus neaiškumams, dėl sunkios geopolitinės situacijos ir dezinformacinės kampanijos prieš Lietuvą, sprendimai dėl tranzito nelaikomi Lietuvos atsakomybe. Pasak K. Budrio, ribojimai pritaikyti ir Kaliningradui, nes „mūsų nacionalinė politika [...] buvo pastatyta ant to paties postulato, tai yra**,** tranzito klausimas yra europinis klausimas ir tai ne Lietuvos klausimas yra, dėl to ir įvedam dabar taip pat sankcijas, jas jau aktyvuojant.“[129]

Tačiau diskurse atsirado ir prieštaraujančių bei kritikuojančių nuomonių. Tai, kad nuo birželio 17-oisios Lietuva savaip interpretavo sankcijas Kaliningrado tranzitui, teigė opozicijos atstovas ir buvęs premjeras Saulius Skvernelis. Jis kritikavo valdančiuosius pabrėždamas, kad turi „daug nuogąstavimų ir klausimų ar tai, vėlgi, nėra kažkoks nacionalinis performansas“[130]. Apeliuojama į pasikartojančią situaciją, tikėtina, susijusią su vertybine Lietuvos politika, vykdant anksčiau

---

[126] Lietuvos Respublikos Seimas, „IV (PAVASARIO) SESIJOS RYTINIO POSĖDŽIO NR. 186 STENOGRAMA“, Vilnius, 2022m birželio 23 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/d038f1c0f30d11ecbfe9c72e552dd5bd (žiūrėta 2023 m. balandžio 7 d.).

[127] Lopata et al, *Lietuvos užsienio politikos Rytų kryptis*, 37.

[128] „Budrys apie Kaliningrado tranzito ribojimą: tai – ne Lietuvos sprendimas“, nufilmuota 2022 m., DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“ 2022 m. birželio 21 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/budrys-apie-kaliningrado-tranzito-ribojima-tai-ne-lietuvos-sprendimas.d?id=90544895

[129] Ibid

[130] „Skvernelis: kyla klausimų dėl Karaliaučiaus srities“, nufilmuota 2022 m., DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“ 2022 m. birželio 21 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/skvernelis-kyla-klausimu-del-karaliauciaus-srities.d?id=90543231

apžvelgtus vyriausybės programos punktus. Panašią poziciją, tiesa, ją neigdamas, pristato ir krašto apsaugos ministras. Jis apibendrina, jog toks diskursas išplito ir į Vakarų valstybes ir jų viešąją erdvę. A. Anušauskas pabrėžia, jog kaip „dvi paralelinės visatos“ skiriasi Lietuvos ir užsienio naratyvai apie ES sankcijų politiką, nes „toli Vakaruose esančiose valstybėse ir arčiau Rytuose - pristatoma (ir) kaip vienos Lietuvos sukurta problema“[131]. Tai parodo kaip efektyviai veikia Rusijos kanalų komunikacija ir kad Lietuvai gana sunku laimėti informacinę kovą. Taigi, Rusija ne tik sukonstravo savo naratyvą apie Lietuvos savavališkus veiksmus, bet ir efektyviai paskleidė jį po Vakarų visuomenes. Tačiau surinktas diskursas rodo, jog į kritiką buvo reaguojama ramiai, pasikartojo motyvas, kad tai nėra Lietuvos vienašališkas sprendimas, tai yra ES taisyklių vykdymas, kartu patvirtintas ir autoritetingų pareigūnų. Pavyzdžiui, I. Šimonytė teigė, jog toks „interpretavimas yra vienareikšmiškai suderintas su Europos Sąjungos institucijomis ir su Europos Komisijos net trimis direktoratais, kurie yra atsakingi už šitą temą. Tai, kad mes taikome sankcijų reikalavimus ir juos taikome teisingai, [...] Europos Sąjungos pareigūnai pasakė, be kita ko, ponas Borrellis, bet taip pat ir kiti.“[132] Prezidentas tai patvirtino teigdamas, kad „tai yra ne kažkokios nacionalinės Lietuvos sankcijos ar dvišalių Lietuvos ir Rusijos santykių subjektas, [...] tai yra [...] Europos Sąjungos sankcijų įgyvendinimas Lietuvos teritorijoje“[133]. Tam pritarė ir Seimo pirmininkė, kuri akcentavo, jog „visi mėginimai parodyti šią situaciją kaip kažkokį tai vienašalį Lietuvos sprendimą, jie yra grįsti melu. Jie prasilenkia su faktais.“[134] Papildant ir G. Landsbergio diskursu, kad EK išaiškinimai ir reglamentas „nepalieka jokios erdvės, jokiai interpretacijai, tai yra juodu ant balto parašyta“ , o „Lietuva tiesiog elgiasi pagal taisykles“[135]. Pasikartojantis motyvas diskurse buvo ir tai, jog Lietuva ne tik visais įmanomais būdais laikosi normų, bet tuo pačiu ir gina teisės viršenybės principus, todėl kito pasirinkimo ir neturėjo. Taigi, taisyklių ir normų vykdymas tampa esminiu Lietuvos argumentu dėl sankcijų įsigaliojimo Kaliningrado tranzitui. Konstruodama naratyvą, jog tai ES atsakomybė, Lietuva, vis dėlto, susiduria

---

[131] Arvydas Anušauskas, „Kad ir kaip detaliai nebūtų pristatoma ES sankcijų politika“ Facebook įrašas, 2022 m. liepos 11d.,https://www.facebook.com/arvydas.anusauskas/posts/pfbid029hfeRpUc3kffWvi5XyLdGvBYiEDf3RF9met2xdcCZNN7GRZKwdPTPWH1dL3kV3BSl

[132] „Šimonytė: jokia Kaliningrado blokada nevyksta“, nufilmuota 2022 m., DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“ 2022 m. birželio 21 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/simonyte-jokia-kaliningrado-blokada-nevyksta.d?id=90543077

[133] „Speciali laida. G. Nausėda apie Kaliningrado tranzitą: „Tai nėra Lietuvos nacionalinis performansas““, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „15 min“ 2022 m. birželio 22 d., https://www.youtube.com/watch?v=emY-KEpVNJY&ab_channel=15min .

[134] Rūta Kupetytė, *LRT RADIJO laida „Ryto garsai*“, „Čmilytė-Nielsen apie replikas dėl tranzito į Kaliningradą: neįsivaizduoju, kad Bučos žudynių akivaizdoje Lietuva imtųsi ginti Rusijos interesus“, 2022 m. birželio 22 d., LRT.lt, https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1724946/cmilyte-nielsen-apie-replikas-del-tranzito-i-kaliningrada-neisivaizduoju-kad-bucos-zudyniu-akivaizdoje-lietuva-imtusi-ginti-rusijos-interesus

[135] „Landsbergis: agresyviam kaimynui reikia parodyti, kad esame pajėgūs gintis ir nuo informacinio karo“, nufilmuota 2022m. LRT TV vaizdo įrašas, paskelbta LRT.lt 2022 birželio 22 d. https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000221541/landsbergis-agresyviam-kaimynui-reikia-parodyti-kad-esame-pajegus-gintis-ir-nuo-informacinio-karo

su vidiniais prieštaravimais bei įvairiomis spekuliacijomis, todėl turi ginti savo poziciją. Tačiau tai, vėlgi, nėra tik Lietuvos pareiga, ką galima susieti su Lietuvos - ES kolektyvo dalies tapatybe, nes tikimasi lygiavertės ginamosios pozicijos ir iš aljanso. K. Budrio teigimu, Lietuvai susiduriant su Rusijos grasinimais, „iš Europos Sąjungos yra pareiga priimti visą, sakykime, tą naštą aiškinimo taip pat ir ant savęs. Mes iš savo pusės tą darbą darome.“[136] Taigi, šiame skyrelyje buvo apžvelgta kaip Lietuvai pradėjus taikyti sankcijas Kaliningrado tranzitui, situacija buvo įrėminta politiniame diskurse ir kaip tai sukonstravo Lietuvos – ES narės, vykdančios jos taisykles ir normas tapatybę.

III. Lietuvos ambicingumas sankcijų Rusijai atžvilgiu (individualūs lūkesčiai)

Ankstesniuose Lietuvos užsienio politikos tyrimuose minimas Lietuvos ambicingumas pastebimas ir Kaliningrado tranzito krizės metu. Ši ypatybė galėtų būti siejama su jau aptarta vertybine politika, kuri įsitvirtino 18-os vyriausybės programoje bei elgesyje. Lietuva, formuodama savo griežtą ir bekompromisę poziciją dėl sankcijų įgyvendinimo Rusijai, o kartu ir pateisindama sankcionuoto tranzito ribojimus Kaliningradui, formuoja savo individualius lūkesčius šiuo klausimu. Tai patvirtina ir nuoseklus Lietuvos politikų diskursas. Užsienio reikalų ministras G. Landsbergis birželio 22-ąją teigė, jog „Rusijai kenkia šiuo metu taikomos sankcijos. Apie tai sprendžiame iš jų reakcijos, kurią [...] visi girdime iš Maskvos. Tačiau kai kyla klausimas, ar turėtume sustoti, manau, kad neturėtume, turėtume eiti toliau, ir Rusija turi būti visiškai izoliuota[137].“ Šiuo atveju, aiškus Lietuvos interesas - kuo griežtesnės sankcijos agresorei, kurias Lietuva supranta ir rėmina kaip savo kovą. Taip ji suasmenina sankcijų klausimą, tai yra mūsų moralinė pozicija, ypač reaguojant į žiaurumus vykstančius Ukrainoje.

Dėl griežtų sankcijų įvedimo, tekstuose kartojosi baisaus karo Ukrainoje motyvas. Buvo pabrėžiama, jog sankcijos įvestos itin tragiškų įvykių metu. Taip konstruojama Lietuvos moralinė pozicija, kartu susijusi ir su ambicingumu, nesuteikti jokių išimčių įvedant sankcijas Rusijai. Štai ministrė pirmininkė pažymi, kad kovo 15 dieną, priimant ketvirtą sankcijų paketą: „virš Kijevo kabojo reali grėsmė dėl sostinės užėmimo“, „Rusijos okupacinė kariuomenė buvo užėmusi Bučą, Irpinę ir kitus Kijevo priemiesčius“, „vyko masinės šių gyventojų žudynės, kurias Seimas yra patvirtinęs genocidu“, o „Mariupolio miesto teatras, kuriame slėpėsi vaikai, buvo subombarduotas

[136] „Budrys apie Kaliningrado tranzito ribojimą: tai – ne Lietuvos sprendimas“, nufilmuota 2022 m., DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“ 2022 m. birželio 21 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/budrys-apie-kaliningrado-tranzito-ribojima-tai-ne-lietuvos-sprendimas.d?id=90544895

[137] „Landsbergis: NATO has responsibility to help Ukraine, because you are fighting our war“, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „UATV English“, 2022 m. birželio 30 d., https://www.youtube.com/watch?v=cjvR2S1NzTg&t=1s&ab_channel=UATVEnglish

kovo 16 dieną“[138]. Pabrėžiant žiaurius įvykius, įtvirtinama, jog sankcijų interpretavimas nebuvo vienašališkas, nes Lietuva, priimdama griežtus sprendimus dėl Kaliningrado, priešingai, parodė savo vertybinę poziciją. Šiuo atveju, grasinimai iš Rusijos pusės nebuvo matomi kaip didžiausia grėsmė, solidarumas su Ukraina ir bandymas sankcijomis kuo labiau sutramdyti agresorę buvo Lietuvos prioritetas. V. Čmilytės – Nielsen teigimu, ji negalėtų „įsivaizduoti situacijos, kai kovo mėnesį, ar vasario mėnesį, [...] kai Bučoje buvo prievartaujamos moterys ir žudomi vyrai ir senoliai, Lietuva imtų ir tarptautinėje erdvėje ar Briuselyje kalbėti apie tai, kaip mes turėtumėme apginti Rusijos interesus. [...] tokios situacijos, matyt, negalima įsivaizduoti, ji būtų visiškai neadekvati.“[139] Naratyvas, kad sankcijos turėjo daug rimtesnį tikslą nei tik supykdyti Rusiją taip pat pasikartojo diskurse. Pavyzdžiui, ministras G. Landsbergis sankcijų įsipareigojimų vykdymą Kaliningrado tranzitui laiko moraliai teisinga pozicija, nes pasak jo:

> „[...] tos sankcijos neatsirado iš oro, jos nėra sugalvotos dabar, ketvirtasis sankcijų paketas, kuris įvedė plienui ir geležies produktams sankcijas apie kurias dabar daugiausiai kalbama, jis buvo priimtas tuomet, kai [...] buvo atskleisti turbūt vieni baisiausių šio karo tuo metu paviešintų nusikaltimų.“[140]

Taigi, Lietuva smerkdama agresiją ir žiaurumus prieš Ukrainą, prisiima atsakomybę būti esmine visiškos Rusijos izoliacijos šalininke Europos Sąjungoje. Kadangi, kaip pabrėžia krašto apsaugos ministras A. Anušauskas, „Mes daug padedame kariaujančiai Ukrainai, tačiau patys nekariaujame. NATO taip pat nekariauja. Jei kariautų, tai būtų paskutinis karas, kurį matome.“[141] Todėl, Lietuva stengiasi padėti kitais būdais, vienas iš jų, „kariauti“ sankcijomis ir taip padėti ukrainiečiams. Seimo pirmininkės V. Čmilytės-Nielsen teigimu, „mes reaguodami į karą Ukrainoje, kovojame dėl sankcijų Rusijai.“[142] Šioje situacijoje, tai tampa individualia Lietuvos misija, mes priimame atsakomybę būti

---

[138] Lietuvos Respublikos Seimas, „IV (PAVASARIO) SESIJOS RYTINIO POSĖDŽIO NR. 186 STENOGRAMA“, Vilnius, 2022m birželio 23 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/d038f1c0f30d11ecbfe9c72e552dd5bd (žiūrėta 2023 m. balandžio 7 d.).

[139] Rūta Kupetytė, *LRT RADIJO laida „Ryto garsai*“, „Čmilytė-Nielsen apie replikas dėl tranzito į Kaliningradą: neįsivaizduoju, kad Bučos žudynių akivaizdoje Lietuva imtųsi ginti Rusijos interesus“, 2022 m. birželio 22 d., LRT.lt, https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1724946/cmilyte-nielsen-apie-replikas-del-tranzito-i-kaliningrada-neisivaizduoju-kad-bucos-zudyniu-akivaizdoje-lietuva-imtusi-ginti-rusijos-interesus .

[140] „Landsbergis: agresyviam kaimynui reikia parodyti, kad esame pajėgūs gintis ir nuo informacinio karo“, nufilmuota 2022m. LRT TV vaizdo įrašas, paskelbta LRT.lt 2022 birželio 22 d. https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000221541/landsbergis-agresyviam-kaimynui-reikia-parodyti-kad-esame-pajegus-gintis-ir-nuo-informacinio-karo

[141] Arvydas Anušauskas, „Gal kam atrodo, kad kalbu per daug raminančiai apie Putino“, Facebook įrašas, 2022 m. liepos 4d.,https://www.facebook.com/arvydas.anusauskas/posts/pfbid0NamrEFstcnak6D2mGPNRFc4Y1YJD4JowsBWfxuK7Q7ctZp3ZEjmebmUTH2A68idgl

[142] Rūta Kupetytė, *LRT RADIJO laida „Ryto garsai*“, „Čmilytė-Nielsen apie replikas dėl tranzito į Kaliningradą: neįsivaizduoju, kad Bučos žudynių akivaizdoje Lietuva imtųsi ginti Rusijos interesus“, 2022 m. birželio 22 d., LRT.lt, https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1724946/cmilyte-nielsen-apie-replikas-del-tranzito-i-kaliningrada-neisivaizduoju-kad-bucos-zudyniu-akivaizdoje-lietuva-imtusi-ginti-rusijos-interesus .

tarsi sankcijų prižiūrėtojais, užtikrinti efektyvumą bei neleisti sustoti. Tai patvirtina premjerė teigdama, kad „vienintelis tikslas, kuris yra, tai įgyvendinti nustatytus apribojimus, kurių patys siekiame, patys kovojame už tai, kad sankcijos būtų kuo griežtesnės, įgyvendintos taip, kaip jos turi būti įgyvendintos.“[143] Kovos naratyvą galima sieti ir su tuo, jog susitarti tarp didelio kolektyvo su išsiskiriančiomis nuomonėmis ir interesais yra itin sunku, dėl ko, Lietuva įsipareigoja būti pavyzdinga kovotoja. Dažnai diskurse minima, jog Lietuvos tikslas yra daug didesnis ir griežtesnis, nei kitų, tačiau ji turi prisitaikyti. Pavyzdžiui, G. Landsbergis teigė, kad „Lietuva buvo viena iš tų, kuri norėjo daugiau, bet, kaip galite įsivaizduoti, susitarti tarp 27 šalių nėra labai lengva užduotis“[144]. Tai patvirtina, kad šiuo atveju, kolektyve vertybines nuostatas išlaikyti tampa labai sunku. Susitarti Europos Sąjungos kontekste trukdo skirtingos nuomonės ir interesai dėl bendros sankcijų politikos. Pasak užsienio reikalų ministro:

> „[...] yra daug valstybių, kurios nuolat prašo tų išimčių ir, tiesą sakant, Lietuvos diplomatijos didelė pastanga buvo nuolat mažinti išimčių skaičių, lygiai taip pat parodant, kad ir mes pasisakome ne už išimtis, mes pasisakom už tai, kad jos būtų stiprios, veiksmingos, kad jos veiktų, kad jos pasiektų tą rezultatą, kurio mes norime ir kuriam yra suteiktas mandatas“[145].

Taigi, Lietuvos individualus interesas yra neleisti tvirtinti jokių nuolaidų sankcijoms Rusijai bei teisingai įgyvendinti ribojimų politiką. Kaip teigė tuometinė Seimo užsienio reikalų komiteto pirmininkė Laima Liucija Andrikienė: „Kaliningrado sritis – Rusijos dalis, todėl nei joje veikiantiems Rusijos verslams, nei politikams, nei kariniam personalui, kurio srityje gausu, sankcijų prasme jokių išimčių būti negali“[146]. Tą patį patvirtino ir G. Landsbergis, nes „išimtys iš esmės yra būtent tai, kas susilpnina sankcijas, daro jas neveiksmingas“[147]. Tačiau diskurse pabrėžiama, jog šioje kovoje

---

[143] Lietuvos Respublikos Seimas, „IV (PAVASARIO) SESIJOS RYTINIO POSĖDŽIO NR. 186 STENOGRAMA“, Vilnius, 2022m birželio 23 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/d038f1c0f30d11ecbfe9c72e552dd5bd (žiūrėta 2023 m. balandžio 7 d.).

[144] „Landsbergis: NATO has responsibility to help Ukraine, because you are fighting our war“, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „UATV English“, 2022 m. birželio 30 d., https://www.youtube.com/watch?v=cjvR2S1NzTg&t=1s&ab_channel=UATVEnglish

[145] „Landsbergis: agresyviam kaimynui reikia parodyti, kad esame pajėgūs gintis ir nuo informacinio karo“, nufilmuota 2022m. LRT TV vaizdo įrašas, paskelbta LRT.lt 2022 birželio 22 d. https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000221541/landsbergis-agresyviam-kaimynui-reikia-parodyti-kad-esame-pajegus-gintis-ir-nuo-informacinio-karo

[146] Vaidotas Beniušis, „Žinios iš Seimo: dėl Kaliningrado aprūpinimo per Lietuvą svarstoma nauja idėja“, 15min.lt, 2022 m. liepos 7 d., žiūrėta 2023 m. kovo 20 d., https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/zinios-is-seimo-del-kaliningrado-aprupinimo-per-lietuva-svarstoma-nauja-ideja-56-1865934

[147] „Landsbergis: agresyviam kaimynui reikia parodyti, kad esame pajėgūs gintis ir nuo informacinio karo“, nufilmuota 2022m. LRT TV vaizdo įrašas, paskelbta LRT.lt 2022 birželio 22 d. https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000221541/landsbergis-agresyviam-kaimynui-reikia-parodyti-kad-esame-pajegus-gintis-ir-nuo-informacinio-karo

Lietuva nėra visiškai viena, nes turi valstybių, kurios irgi yra patyrusios Rusijos okupaciją bei pripažįsta jos absoliučią grėsmę, užnugarį. Vis dėlto, akcentuojama, kad šios šalys turi nuolat stengtis labiau nei kiti, turi įdėti daugiau pastangų norint būti išklausytomis. Ministras tai patvirtina teigdamas, kad Rusijos visiška izoliacija sankcijomis yra „nuolatinis procesas, mes visi, [...] ukrainiečiai, lietuviai, lenkai, kas tik yra sunkieji stūmėjai. (angl. *heavy pushers*) Mes turime daug stumti.“[148] Tačiau šiek tiek kitokią poziciją turėjo D. Grybauskaitė, kuri nors ir nebėra užsienio politikos vykdytoja, išlieka autoritetinga figūra Lietuvos viešojoje erdvėje ir prisideda prie visuomenės nuomonių formavimo. Ji griežčiau vertina sankcijas kaip priemonę sustabdyti Rusijos agresiją. D. Grybauskaitės teigimu: „Putinas supranta tik jėgos veiksmus ir jį galima sustabdyti tik mūšio lauke, o ne sankcijomis. Sankcijos yra skausmingos mums visiems [...] ilgalaikis poveikis yra tik mūšio lauke“[149]. Išsiskiria tai, jog ji pripažįsta, kad sankcijos neturi vienpusiško poveikio ir paliečia ir Vakarų valstybes. Tačiau nors buvusi prezidentė kalba apie koordinuotą Ukrainos kariuomenės stiprinimą ir apginklavimą, o ne tiesioginį įsitraukimą į konfliktą, jos pozicija aiški – išskirtinai sankcijos nėra tokia efektyvi priemonė stabdyti agresiją, kaip teigia kiti Lietuvos politikai.

Net ir pasirinkus poziciją neginčyti naujų EK gairių, išliko dominuojantis naratyvas apie griežtą Lietuvos poziciją dėl tolesnių sankcijų Rusijai. L. L. Andrikienė teigė, kad „niekam neturėtų kilti abejonių, kad Lietuva savo nuosekliais veiksmais telkdama partnerius prieš Rusijos brutalią agresiją Ukrainoje griežtai pasisako už tolesnį sankcijų Rusijai stiprinimą“[150]. Vėl pasikartoja motyvas, kad Lietuva imasi iniciatyvos išlaikyti konsensusą tarp skirtingas nuomones ir interesus turinčių valstybių, telkti ir vienyti, kad nebūtų įteisinta jokių nuolaidų agresorei. Jokio pralaimėjimo, įgyvendinus naujas gaires nemato ir užsienio reikalų ministras, priešingai, pabrėžia Lietuvos lyderystę ES dėl sankcijų Rusijai įvedimo, teigdamas, jog „Buvome ir esame ES sankcijų Rusijai politikos kūrimo architektai“[151]. Šiame pareiškime svarbus yra Lietuvos savęs, kaip svarbios sankcijų politikos veikėjos matymas, tam tikras išaukštinimas. Taip pat, būtina paminėti, jog ši kalba buvo pasakyta jau po gairių priėmimo, todėl patvirtina Lietuvos nusiteikimo dėl griežtų sankcijų tęstinumą.

---

[148] „Landsbergis: NATO has responsibility to help Ukraine, because you are fighting our war“, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „UATV English“, 2022 m. birželio 30 d., https://www.youtube.com/watch?v=cjvR2S1NzTg&t=1s&ab_channel=UATVEnglish

[149] „Prezidentės D. Grybauskaitės interviu CNBC“, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „Dalia Grybauskaitė“, 2022 m. birželio 29 d., https://www.youtube.com/watch?v=oGX4bUUxAQY&ab_channel=DaliaGrybauskait%C4%97 .

[150] Milena Andrukaitytė, BNS, „Andrikienė dėl EK gairių tranzitui: tai – kompromisas, Lietuvos tikslai buvo kiti“, LRT.lt, 2022 m. liepos 14 d., žiūrėta 2023 m. balandžio 15 d., https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1738849/andrikiene-del-ek-gairiu-tranzitui-tai-kompromisas-lietuvos-tikslai-buvo-kiti

[151] Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, „Geopolitinė ateitis ir Lietuvos užsienio politika“, Ministro pasisakymas Lietuvos ambasadorių suvažiavimo metu 2022 metų rugpjūčio 29 dieną, 2022, žiūrėta 2023 m. kovo 5 d., https://urm.lt/default/lt/naujienos/geopolitine-ateitis-ir-lietuvos-uzsienio-politika- .

Būtent šiame kontekste svarbu yra pabrėžti Lietuvos pirmumą ir aktyvumą. Susiejant su ambicingumu ir vertybine politika, griežtos pozicijos dėl sankcijų Rusijai suprantamos tarsi konkurencingi procesai, kur Lietuvai ypač svarbu išsilaikyti priekyje. Taigi, tiriamuose diskursuose Lietuvos ambicingumas reiškėsi griežtų sankcijų Rusijai reikalavime, taip ji nuolat formavo ir konstravo savo poziciją, kurią įprasmina kovos naratyvas, taip suasmeninant sankcijų politiką ir suformuojant individualius lūkesčius.

IV. Rusijos dezinformacijos neutralizavimas

Vos Lietuvai ėmus vykdyti sankcijas Kaliningrado tranzitui, Rusija pradėjo skleisti melagingą informaciją vadindama tai blokada. Surinktuose tekstuose dažnai atsispindėjo šio naratyvo neutralizavimo bandymai iš Lietuvos pusės, todėl toliau šiame skyrelyje apžvelgsiu kaip Lietuvos politikai tai siekė paneigti, įtvirtinant tai, jog Lietuva elgiasi pagal ES taisykles. Jiems buvo svarbu įrėminti Rusijos grasinimus kaip propagandinį naratyvą, o Lietuvos poziciją kaip teisingą.

Kritiškai vertinami pareiškimai iš Rusijos pusės, jie nelaikomi stebinančiais, nes Lietuva yra pripratusi prie grasinimų iš agresyvios kaimynės. Diskurse kartojosi teiginiai, kad reakcijos iš Rusijos nebuvo netikėtos. Kartojosi teiginys, kad „rusams nelabai reikia preteksto“ bei pastebima, kad dar prieš mėnesį buvo kilusios panašios grasinimų bangos dėl siekio modernizuoti traukinių, vykstančių per Lietuvą tranzitu patikrą.[152] Taip bandoma patvirtinti, jog Lietuva nieko provokuojančio nedaro, priešingai, tai Rusija nuolat suras priežastį kelti chaosą Vakaruose. Pavyzdžiui, premjerė pastebi, jog grasinimai nėra „nieko naujo ir tą retoriką čia turbūt ne pirmą dieną girdim, ironiška girdėti retoriką apie tarptautinių sutarčių pažeidimus iš valstybės, kuri ... nežinau ar yra kokia tarptautinė sutartis, kurios yra nepažeidusi[153]“. Taigi, Rusija, kaip ir įprasta, Lietuvai yra Kitas, esminis priešas, nuosekliai nepaklūstanti bet kokioms normoms – priešingybė tam, kaip save mato Lietuva. Pasak Šimonytės, „Tai yra režimas, kuris meluoja. Jis tą daro nuolat“, todėl atrasti racionalų paaiškinimą jos elgesiui yra labai sunku[154]. Tad nenuostabu tai, jog Rusija naudodamasi jautriais klausimais, kurie gali sukelti daug prieštarų, manipuliuoja Vakarais naudodamasi Lietuvos pažeidžiama situacija. Kaip pažymi G. Landsbergis, Rusija siekia dėl „propagandinių tikslų, ne taip sėkmingai einančio karo, kaip jie

[152] „Delfi interviu – Raimundas Lopata. Kokių žingsnių imsis Rusija dėl Kaliningrado tranzito?“ nufilmuota 2022 m., DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“ 2022 m. birželio 22 d., https://www.delfi.lt/video/laidos/delfi-interviu/delfi-interviu-raimundas-lopata-kokiu-zingsniu-imsis-rusija-del-kaliningrado-tranzito.d?id=90560223

[153] „Šimonytė: jokia Kaliningrado blokada nevyksta“, nufilmuota 2022 m., DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“ 2022 m. birželio 21 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/simonyte-jokia-kaliningrado-blokada-nevyksta.d?id=90543077

[154] „Ingridos Šimonytės komentaras po atsakymų į klausimus dėl Kaliningrado“, nufilmuota 2022 m., DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“ 2022 m. birželio 23 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/ingridos-simonytes-komentaras-po-atsakymu-i-klausimus-del-kaliningrado.d?id=90570747

tikėjosi, apkaltinti Vakarus pasinaudodami Lietuvos pavyzdžiu“[155]. Tai įmanoma dėl įtemptos geopolitinės situacijos, taip pat dėl energetinio šantažo Vakarų valstybėms, kurios labiau priklausomos nuo rusiškų išteklių. R. Lopatos nuomone, sukeltas skandalas turėjo bent kelias paskirtis. Pirma, jo teigimu, „mobilizaciniais tikslais, kaip visada, vidaus rinkai“, o sekantis, „galbūt naivus, o gal ir jų skaičiavimais, tikslus bandymas užsitikrinti tam tikras derybines pozicijas bet kuriuo kitu galimu klausimu, pradedant Odesos grūdais ir baigiant [...] ekstraterialiniu koridoriumi, čia, Lietuvoj, tikintis, kad nuo tos isterijos palūš Vakarai, kils chaosas, pavyzdžiui, Lietuvoj“[156]. Tą patį komunikuoja ir užsienio reikalų ministras, kurio nuomone, ši situacija parodo, kokius svertus Rusija turi Europos Sąjungoje ir, nors „mes visada žinojome, visada apie tai kalbėjome užsienio reikalų tarybose, o dabar atėjo laikas, kai iš tikrųjų matome, kaip tai veikia“[157]. Taip įtvirtinamas naratyvas, jog Lietuva, vis dėlto buvo teisi komunikuodama apie prisirišimo prie Rusijos žalą, tačiau, vėlgi, Lietuvos balsas nebuvo laikomas pakankamai svarbiu kažką keisti, turime per mažai įtakos. Kartu tik prasidėjus realioms grėsmėms, į mūsų pozicijas įsiklausė. Tęsiant energetinių išteklių temą, diskurse pasikartojo nuomonė, kad Lietuva pakankamai pasiruošė Rusijos šantažui, todėl jai didelio poveikio nebus. Tai dar viena priežastis, dėl kurios Lietuva gali informacinę ataką atremti, jai grasinimai nėra tokie skausmingi. Tai patvirtina premjerė, pabrėždama, kad vos prasidėjus karui, „ėmėmės priemonių ir taip pat energetikos sistemos apsaugojimui [...] dėl ko, sakykim, dujų netiekimas Lietuvai Gazpromo vamzdžiais nėra kažkoks iššūkis, nes mes turime galimybes apsirūpinti alternatyviai“[158]. Taigi, Lietuva yra šiek tiek palankesnėje energetinėje pozicijoje nei jos partneriai, todėl ji gali išlaikyti savo ambicingas pozicijas Rusijos atžvilgiu, apsiginti nuo informacinio puolimo. Propagandą neutralizuoti bandoma pabrėžiant, jog Rusija grasina ne tik Lietuvai, tačiau ir kitoms Vakarų valstybėms, todėl nėra per didelio pagrindo sureikšminti reakciją į ketvirto sankcijų paketo įsigaliojimą ir tranzitui į Kaliningradą. Kartu tai matoma ir kaip galimybė išsiderėti palankesnių sprendimų Lietuvai Madrido susitikime. Šiuo atveju, kadangi retoriką išgyvena ne tik Lietuva, bet ir kitos valstybės, lengviau atrasti klausytoją ir atkreipti dėmesį, nes Lietuva nelieka

---

[155] „Landsbergis: agresyviam kaimynui reikia parodyti, kad esame pajėgūs gintis ir nuo informacinio karo“, nufilmuota 2022m. LRT TV vaizdo įrašas, paskelbta LRT.lt 2022 birželio 22 d. https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000221541/landsbergis-agresyviam-kaimynui-reikia-parodyti-kad-esame-pajegus-gintis-ir-nuo-informacinio-karo

[156] „Delfi interviu – Raimundas Lopata. Kokių žingsnių imsis Rusija dėl Kaliningrado tranzito?“ nufilmuota 2022 m., DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“ 2022 m. birželio 22 d., https://www.delfi.lt/video/laidos/delfi-interviu/delfi-interviu-raimundas-lopata-kokiu-zingsniu-imsis-rusija-del-kaliningrado-tranzito.d?id=90560223

[157] „[ENG] Doorstep statement by Gabrielius Landsbergis (Lithuania). Foreign Affairs Council meeting.“, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „TIMELINE right now“, 2022 m. birželio 20 d., https://www.youtube.com/watch?v=hakSxdFsHkw&t=13s&ab_channel=TIMELINErightnow

[158] „Šimonytė: jokia Kaliningrado blokada nevyksta“, nufilmuota 2022 m., DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“ 2022 m. birželio 21 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/simonyte-jokia-kaliningrado-blokada-nevyksta.d?id=90543077

viena. Prezidentas tai patvirtina teigdamas, kad „[...] turbūt labai sunku rasti valstybių, Vakarų valstybių, kurioms Rusija nebūtų grasinusi pastaruoju metu ir todėl aš manau, kad fonas tinkamiems, adekvatiems sprendimams, NATO viršūnių susitikime yra bet kuriuo atveju“[159]. Taigi, iš esmės tai netampa absoliučiai neigiamu dalyku, o ir tam tikra galimybe sustiprinti savo saugumą.

I. Šimonytės pasisakymuose apie Rusijos dezinformacijos absurdiškumą, dažnai pastebėtas eskalacijos neigimo motyvas, kalbant apie griežtesnių sankcijų įgyvendinimą bei pritaikymą ir Kaliningrado tranzitui. Įsigaliojus sankcijoms, viešojoje erdvėje paplito diskursas, kad Lietuva eskaluoja padėtį ir savo veiksmais provokuoja agresorę Rusiją. Tai, žinoma, lėmė nerimas dėl geopolitinės situacijos bei jautrumas Rusijos propagandai. Ministrė pirmininkė ėmėsi atsakomybės absoliučiai paneigti tokį naratyvą ir pabrėždama, kad „tikrai nėra joks Lietuvos interesas nieką eskaluoti, bet yra sankcijos, kurios turi būti įgyvendintos“[160]. Priešingai, ji pabrėžė, kad Lietuva elgėsi racionaliai ir supratingai situacijomis, kuriomis turėjo pagrindo nutraukti tranzito sutartis su Rusija, nesivėlė į konfliktus. I. Šimonytė įvardino aplinkybes, kai dėl bankų apribojimų Rusija negalėjo atsiskaityti už keleivių tranzitą, o Lietuva turėjo teisę nutraukti sutartis, bet „ [...] pervežimai ir toliau vyko, mes tas sutartis ir toliau vykdėme, buvo išspręsti klausimai, buvo rastos, tiesiog, finansų institucijos, per kurias galima buvo atsiskaityti ir taip pat apmokėti skolas ir toliau tas susisiekimas puikiausiai vyksta“[161]. Taip premjerė bando neutralizuoti poziciją, kad Lietuva vienašališkai imtų blokuoti tranzitą, individualiai ji nenori nieko provokuoti, mes, priešingai, esame gana geranoriški, nors turime realų pretekstą nesistengti ieškoti kompromisų su agresyvia kaimyne. Naratyvui apie „Kaliningrado blokadą“ paneigti, naudojami ir faktiniai argumentai apie Rusijos pasirengimą Kaliningrado izoliacijai bei tranzito menkumą. Pavyzdžiui, G. Landsbergis akcentuoja, jog informacinė ataka prieš Lietuvą surengta dėl itin nereikšmingo kiekio prekių. Jo teigimu, „visa tai, kas buvo pavadinta neva blokada arba kažkokiu ten uždarymu tranzito, sudaro plieną, sudaro mažiau negu vieną procentą visų pervežimų, kurie kerta Lietuvos teritoriją“[162]. Kartu Lietuva nesiimtų blokuoti prekių, kurios yra itin reikalingos Kaliningrado gyventojams. Premjerė patikina, kad „jokios prekės, kurios yra reikalingos žmonių poreikiams [...] baziniam žmonių vartojimui ar tai būtų vaistai,

---

[159] „Speciali laida. G.Nausėda apie Kaliningrado tranzitą: „Tai nėra Lietuvos nacionalinis performansas““, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „15 min“ 2022 m. birželio 22 d., https://www.youtube.com/watch?v=emY-KEpVNJY&ab_channel=15min .

[160] „Šimonytė: jokia Kaliningrado blokada nevyksta“, nufilmuota 2022 m., DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“ 2022 m. birželio 21 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/simonyte-jokia-kaliningrado-blokada-nevyksta.d?id=90543077

[161] Ibid

[162] „Landsbergis: agresyviam kaimynui reikia parodyti, kad esame pajėgūs gintis ir nuo informacinio karo“, nufilmuota 2022m. LRT TV vaizdo įrašas, paskelbta LRT.lt 2022 birželio 22 d. https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000221541/landsbergis-agresyviam-kaimynui-reikia-parodyti-kad-esame-pajegus-gintis-ir-nuo-informacinio-karo

ar maistas, ar tai būtų baldai kažkokie, ar dar kažkas, jiems jokių sankcijų Europos Sąjunga šiuo metu nėra nustačiusi“[163]. Galutinis argumentas, bandant paneigti dezinformaciją apima pačios Rusijos pasiruošimą galimoms sankcijoms. Pasak I. Šimonytės, sankcionuotų prekių kiekiai gabenami tranzitu palaipsniui sumažėjo daugiau nei 2 kartus, nuo 741 iki 300 kilotonų, o tai prasidėjo dar iki karo (nuo 2021 metų lapkričio mėnesio iki 2022 metų gegužės)[164]. Apibendrinant šią analizės dalį, diskurse apie Rusijos dezinformacijos kampaniją prieš Lietuvą, politikams buvo svarbu faktais paneigti bet kokias blokados galimybes, užtikrinti naratyvą, jog Lietuva nieko neteisėto nedaro, o tik vykdo sankcijų įsipareigojimus ir laikosi ES taisyklių. Taip pat, kad sankcionuotos prekės sudaro minimalų tranzito kiekį, todėl realiai nekenkia Kaliningradui.

V. Lietuvos saugumas ir Kaliningrado tranzitas

Analizuojant diskursą, susijusį su Lietuvos saugumo situacija dėl Kaliningrado tranzito ribojimo, pastebimos kelios tendencijos. Visų pirma, kad pagrindinis ginklas, kuriuo Rusija gali imtis veiksmų prieš Lietuvą – skleisdama klaidingą informaciją ir taip sukurdama chaosą ir paniką visuomenėje. Ir antra, kad Kaliningrado tranzito krizės metu Rusija sustiprino kiberatakas prieš Lietuvą, kas „yra kol kas vienintelis įrankis, kurį turi Rusija“[165]. Vis dėlto, akcentuojama, jog Rusija yra nenuspėjama agresyvi valstybė, todėl niekada nereikia jos nuvertinti. Pavyzdžiui, A. Anušauskas pažymi: „[...] kai tu turi karines pajėgas ir jas valdo priedurniai, atsiprašau už išsireiškimą, tai žinoma, galima visko laukti, tačiau mes realistai, mes turime ir sąjungininkus, mes matom bendrą paveikslą Baltijos jūroje, mes žinom, ką galime ir ko galime kokių priemonių imtis, taip, kad aš šiuo atveju esu ramus dėl mūsų galimybių“[166]. Pasikartojančios įžvalgos buvo apie tai, jog Lietuva puikiai supranta kokioje kaimynystėje gyvena, prie grasinimų yra įpratusi, nes jiems didelio pretekstо nereikia, todėl ji turi išlikti budri ir siekti kuo palankesnių santykių su sąjungininkais. Prezidento G. Nausėdos mintis apibendrina tokias nuostatas:

> „Niekas iš principo nepasikeitė, Lietuva ir toliau gyvena sudėtingoje geopolitinėje aplinkoje, [...] todėl NATO sprendimai turi būti nuoseklūs įvairiomis prasmėmis, tiek

---

[163] „Šimonytė: jokia Kaliningrado blokada nevyksta“, nufilmuota 2022 m., DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“ 2022 m. birželio 21 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/simonyte-jokia-kaliningrado-blokada-nevyksta.d?id=90543077

[164] Lietuvos Respublikos Seimas, „IV (PAVASARIO) SESIJOS RYTINIO POSĖDŽIO NR. 186 STENOGRAMA“, Vilnius, 2022m birželio 23 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/d038f1c0f30d11ecbfe9c72e552dd5bd (žiūrėta 2023 m. balandžio 7 d.),.

[165] „Tiesiogiai: komentarai po NSGK ir Užsienio reikalų komiteto posėdžio“, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „Delfi“, 2022 m. birželio 22 d., https://www.youtube.com/watch?v=Df29Yz6qAA8&t=2s&ab_channel=Delfi

[166] Ibid

stiprinant Rytinį NATO flangą, tiek suteikiant mums tos vadinamos priešakinės gynybos statusą, tiek ir įvertinant Rusiją kaip ilgalaikę grėsmę“[167].

Politikų pasisakymuose vyrauja dvilypis NATO pagalbos matymas. Iš vienos pusės visiškai neabejojama NATO aljansu ir jo pamatinėmis taisyklėmis. Kaip teigia ministrė pirmininkė: „[...] jeigu yra abejojančių dėl NATO garantijų, ko nesiūlyčiau daryti, vis dėlto, rekomenduočiau įsiklausyti į aukščiausių mūsų partnerių vadovų, pareigūnų užtikrinimą dėl 5 straipsnio garantijų. [....] 5 straipsnio garantijos yra geležinės“[168]. Kiek kitokią poziciją pateikia R. Lopata, kuris kritiškai žiūri į nusistovėjusias saugumo garantijas Kaliningrado tranzito krizės ir karo Ukrainoje kontekste. Jo nuomone, apie Rusijos grėsmę buvo tiek kalbėta, kad ji tarsi prarado grėsmės sampratą, tapo nebe grėsme, nes pasak jo, „buvom tiek įtikėjęs saugumo iliuzija, kad pasidavėm tai iliuzijai, kad mes čia saugūs kaip niekada anksčiau, įstoję į NATO“, o tai sukėlė tam tikrą stagnaciją Lietuvos saugumo politikoje.[169] Toks požiūris vyravo kol neprasidėjo reali plataus masto grėsmė kaimynystėje. R. Lopata įsitikinęs, kad „[...] Putinas daug kur mums padeda. Parodo ten, kur mes nepadarėm namų darbų ir jeigu jis nebūtų parodęs, man dar klausimas kyla ar iš tikrųjų mes būtume padarę ir ne tik Lietuva, beje“[170]. Todėl, nors saugumas siejamas su NATO garantijomis, tačiau diskurse vyrauja ir savarankiškumo naratyvas. Tikėdamasi pagalbos iš sąjungininkų, Lietuva ir pati tvirtina savo individualias pastangas būti apsirūpinusia ir pasiruošusia. Kaip pavyzdžius premjerė pateikia didesnio partnerių buvimo regione siekį, diskusijas prieš Madrido susitikimą, visuomenės ir valdžios institucijų atsparumo stiprinimą, krašto apsaugos finansavimo didinimą, sudarant sąlygas priimti daugiau sąjungininkų karių[171]. Vis dėlto, kad ir kiek daug Lietuva įdeda pastangų, pripažįstama, kad ypač Madrido susitikimo kontekste vykusiose diskusijose apie Lietuvos saugumą, to nepakanka. I. Šimonytė tai patvirtina: „ [...] kalbant apie saugumo situaciją, [...] kas yra faktas, kad Lietuva, nei Latvija, nei Estija - Baltijos valstybės, neturi strateginio gylio, todėl yra reikalingi atitinkami

---

[167] „Speciali laida. G.Nausėda apie Kaliningrado tranzitą: „Tai nėra Lietuvos nacionalinis performansas““, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „15 min“ 2022 m. birželio 22 d., https://www.youtube.com/watch?v=emY-KEpVNJY&ab_channel=15min

[168] Lietuvos Respublikos Seimas, „IV (PAVASARIO) SESIJOS RYTINIO POSĖDŽIO NR. 186 STENOGRAMA“, Vilnius, 2022m birželio 23 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/d038f1c0f30d11ecbfe9c72e552dd5bd (žiūrėta 2023 m. balandžio 7 d.),.

[169] „Delfi interviu – Raimundas Lopata. Kokių žingsnių imsis Rusija dėl Kaliningrado tranzito?“ nufilmuota 2022 m., DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“ 2022 m. birželio 22 d., https://www.delfi.lt/video/laidos/delfi-interviu/delfi-interviu-raimundas-lopata-kokiu-zingsniu-imsis-rusija-del-kaliningrado-tranzito.d?id=90560223

[170] Ibid

[171] Lietuvos Respublikos Seimas, „IV (PAVASARIO) SESIJOS RYTINIO POSĖDŽIO NR. 186 STENOGRAMA“, Vilnius, 2022m birželio 23 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/d038f1c0f30d11ecbfe9c72e552dd5bd (žiūrėta 2023 m. balandžio 7 d.),.

sprendimai dėl kraštų gynybos ir saugumo, kurie į tuos aspektus atsižvelgtų“[172]. Grįžtant prie saugumo situacijos susijusios su Kaliningrado tranzito ribojimu, akcentuojama, jog tai nėra esminė grėsmė nacionaliniam saugumui, nes grasinimai nekelia tiesioginio pavojaus, ypač atsižvelgiant į tranzito menkumą. Anot I. Šimonytės:

> „Didžiausia rizika Lietuvos valstybei yra ne Europos Sąjungos sankcijos Rusijos prekėms, [...] bet agresyvus Kremliaus režimas ir jo vykdoma karinė agresija, kuri griauna Europos saugumo pamatinius principus ir tarptautinę teisę. Būtent tai kelia grėsmę Lietuvos nacionaliniam saugumui [...]“[173].

Kad tranzitas Lietuvos saugumą veikia neutraliai patvirtina ir premjerės pozicija: „Kaliningrado tranzitas, čia nei daugiau saugumo, nei mažiau saugumo, nes daugiau saugumo yra visai kiti formatai – yra NATO, Madrido susitarimai, kurie mums yra palankūs“[174]. Vis dėlto, pabrėžiama, jog Lietuvai sunkioje geopolitinėje situacijoje teks gyventi ilgai, o didžiausios viltys pokyčiams teikiamos Ukrainos pergalei. A. Anušauskas neabejoja, jog „grėsmės mūsų šalies nacionaliniam saugumui visada egzistavo ir egzistuos“, o kaip pavyzdį pateikia Korėjos bei Taivanio respublikų realybę[175]. Taip ministras nuramina, tačiau prognozuoja galimą ateitį su išlikusiomis geopolitinėmis įtampomis bei prisitaikymu prie jų. Ši tyrimo dalis parodė kaip Lietuvos politikai rėmino Lietuvos saugumo situaciją Kaliningrado tranzito krizės metu. Diskurse pagrindinis pavojus nacionaliniam saugumui yra Kremliaus režimas savaime, kurio agresijai atremti bei neutralizuoti ir reikalingas sankcijų instrumentas. Taip pat, nors ir neabejojama NATO garantijomis, pabrėžiama būtinybė Lietuvai įdėti kuo daugiau individualių pastangų stiprinant gynybą, nes dabartinių priemonių nebeužtenka. Vis dėlto, gyvenant pasikeitusioje geopolitinėje situacijoje, Lietuvos saugumas tiesiogiai priklauso nuo partnerių ir gerų santykių su aljansu.

---

[172] „Ingridos Šimonytės komentaras po atsakymų į klausimus dėl Kaliningrado“, nufilmuota 2022 m., DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“ 2022 m. birželio 23 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/ingridos-simonytes-komentaras-po-atsakymu-i-klausimus-del-kaliningrado.d?id=90570747

[173] Lietuvos Respublikos Seimas, „IV (PAVASARIO) SESIJOS RYTINIO POSĖDŽIO NR. 186 STENOGRAMA“, Vilnius, 2022m birželio 23 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/d038f1c0f30d11ecbfe9c72e552dd5bd (žiūrėta 2023 m. balandžio 7 d.),.

[174] Benas Brunalas, „Šimonytė paaiškino, dėl ko galėtų pasikeisti Vyriausybės sudėtis ir kas vėl įpliekstų trintis su prezidentu“, LRT, ELTA, žiūrėta 2023 m. kovo 5d., https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1748775/simonyte-paaiskino-del-ko-galetu-pasikeisti-vyriausybes-sudetis-ir-kas-vel-ipliekstu-trintis-su-prezidentu

[175] Arvydas Anušauskas, „Gal kam atrodo, kad kalbu per daug raminančiai apie Putino“, Facebook įrašas, 2022 m. liepos 4d.,https://www.facebook.com/arvydas.anusauskas/posts/pfbid0NamrEFstcnak6D2mGPNRFc4Y1YJD4JowsBWfxuK7Q7ctZp3ZEjmebmUTH2A68idgl

VI. Liepos 13-osios Europos Komisijos gairės ir Lietuvos pozicija

Apžvelgus Lietuvos griežtą ir ambicingą poziciją dėl sankcijų Rusijai bei ES taisyklių laikymąsi dėl Kaliningrado tranzito ribojimo, saugumo situaciją krizės metu ir bandymus neutralizuoti dezinformaciją, toliau bus analizuojama kaip diskurse buvo rėminamas naujų gairių paskelbimas ir jų vykdymas, o pilnesniam vidinio politinio lauko vaizdui susidaryti aptariama ir kritikuojančioji pozicija. Susiejant visą tyrimą, ši dalis atsakys į pagrindinį klausimą: kodėl Lietuva priėmė naujas EK gaires ir nesikreipė į Europos Teisingumo teismą?

Visų pirma, tai, kad Lietuva visos Kaliningrado krizės metu išlaikė ES narės, besilaikančios taisyklių tapatybę paaiškina jos poziciją neginčyti naujų gairių. Jau nusakydama situaciją įvedus griežtesnes sankcijas Kaliningrado tranzitui, Lietuva nusakė ir tapatybę, kurią taikys sankcijų politikoje. Šiuo atveju, ji įtvirtino, kad tai – europinis klausimas, ES atsakomybė. O kadangi Lietuva gerbia teisės viršenybę, ji, bet kokiu atveju, teisinių ES argumentų klausys. Ministro G. Landsbergio teigimu, Lietuva, jau stodama į ES, referendumu, dalį savo suvereniteto, dėl to, kas susiję su ekonomika bei prekyba perdavė į Briuselį[176]. Būtent dėl šios atsakomybės perdavimo ES, Lietuva dėl teisės viršenybės yra įsipareigojusi laikytis taisyklių. Įdomu tai, jog, pasak G. Landsbergio, Lietuvos Vyriausybė dėl to yra priėmusi sprendimą laikytis gairių, net „jeigu jos ar priimamos vienokios, jeigu jos yra patikslinamos kitokios, vis tiek nepaisant to, laikomės nuosekliai“[177]. Kartu su ES tapatybe įtvirtinami ir aljansui būdingi interesai, vienas iš jų – teisės viršenybės gynimas. Motyvas apie teisinio dokumento įgyvendinimo būtinybę bei korektiškumą kartojosi ir premjerės diskurse. Jos nuomone: „Čia ne žinot, noriu, nenoriu, patinka, nepatinka taip gerai ar taip blogai, bet, vis dėlto, svarbiausia yra kaip tai interpretuoti, ir todėl tas interpretavimas buvo Europos Komisijos“[178]. Net esant aplinkybėms, kai Lietuva teoriškai galėtų nesutikti su ES sąlygomis, ES narės tapatybė, o su ja ir kartu įtvirtinti interesai lemtų Lietuvos sutikimą su ES nuostatomis. Tokią hipotetinę situaciją pateikia užsienio reikalų ministras apie naujas galimas gaires, jau po liepos 13 dienos: „[...] jeigu jos, na, aš labai tikiuosi, ir noriu pabrėžti labai aiškiai, kad nebebus kokių nors naujų radikaliai keičiančių išaiškinimų, bet jeigu, hipotetiškai, tokie atsirastų, vėlgi, aš sakau, mes tada tokius pačius, mano siūlymu, vykdytume, dėl to, kad mes esame už teisės viršenybę pasisakanti valstybė“[179]. Galiausiai,

---

[176] „ Landsbergis: nors Kremliaus propaganda tai neigia, Rusijai yra įvestas kvotų režimas“, nufilmuota 2022 m. DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“, 2022 m. liepos 19 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/landsbergis-nors-kremliaus-propaganda-tai-neigia-rusijai-yra-ivestas-kvotu-rezimas.d?id=90761459

[177] Ibid

[178] „2022-07-14 Vyriausybės spaudos konferencija“, Facebook vaizdo transliacija, paskelbta „Vyriausybė“, 2022 m. liepos 14 d., https://www.facebook.com/LRVyriausybe/videos/453651979569991

[179] „ Landsbergis: nors Kremliaus propaganda tai neigia, Rusijai yra įvestas kvotų režimas“, nufilmuota 2022 m. DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“, 2022 m. liepos 19 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/landsbergis-nors-kremliaus-propaganda-tai-neigia-rusijai-yra-ivestas-kvotu-rezimas.d?id=90761459

gairių laikymasis ir nesipykimas su partneriais buvo racionalesnis sprendimas, nes Kaliningrado tranzitu geležinkeliu keliaujančios prekės sudaro minimalų kiekį, todėl nėra taip svarbu, kad jis tebevyks. Pavyzdžiui, Raimundo Karoblio nuomone, sankcijų Kaliningrado tranzito atžvilgiu poveikis yra „toks mikroskopinis, lyginant su visomis Vakarų sankcijomis, siekiančiomis spausti Rusiją, ir ar vertas to, kad sudarome pretekstą neadekvačiai Rusijos isterijai“[180]. Taigi, nors griežtesnių sankcijų įvedimas Kaliningradui buvo pateisinamas tranzito menkumu, aiškinant, jog tai yra Rusijos dezinformacijos kampanijos dalis, o realaus poveikio iš anksto pasiruošusiam Kaliningradui nėra, tačiau pateikus gaires, argumentas apie tranzito menkumą buvo vartojamas šiek tiek kitaip. Šiuo atveju jis pateisino griežtų sankcijų sušvelninimą KS atžvilgiu. I. Šimonytė apibendrina, jog:

> „Kaliningrado tranzitas yra [...] klausimas, kuris yra erzinantis, kuris gali būti naudojamas kaip spaudimo priemonė [...], bet dideliam paveiksle, vis dėlto, poveikis ir ekonominis poveikis tai pačiai Rusijai tikrai nėra nei pats didžiausias, nei net gi didelis“[181].

Suprantant kokią svarbią funkciją atlieka partneriai Lietuvos saugumo kontekste, nenuostabu, jog sprendime laikytis naujų gairių, sąjungininkų raginimas buvo vienas iš pagrindinių vyravusių motyvų. Šioje situacijoje įvardinamas dvigubas Lietuvos interesas: kuo didesnis ir griežtesnis Rusijos suvaržymas bei transatlantinės vienybės išlaikymas, nuo ko tiesiogiai priklauso Lietuvos saugumas[182]. Premjerė papildo šiuos teiginius pažymėdama, jog Lietuva laikysis gairių iš pagarbos Europos Komisijai kaip institucijai, dėl vieningo ES sankcijų traktavimo, o pačia pagrindine priežastimi laiko pagarbą transatlantinei vienybei ir partneriams.[183] Tačiau kritikuojantys tokį sprendimą politikai šiuos argumentus vertino neigiamai. Bene griežčiausiai pasisakė R. Lopata, kurio nuomone, šis, Vokietijos reikalavimu paruoštas dokumentas, „sukuria precedentą, nes de facto vienintelę Lietuvą traktuoja kaip išskirtinę ES teritoriją, kur Rusija gali turėti specialių interesų,

---

[180] Raimundas Karoblis, „Kadangi pastaruoju metu gan daug nuomonių ir gandų apie Kaliningrado“, Facebook įrašas, 2022 m. birželio 29 d.,https://www.facebook.com/raimundas.karoblis/posts/pfbid03CtU11s6XcrYQuvGuyfTHNy6sx7PH9qk9tk7B4stjuWMGhyktsvotsLWknha44Qel .

[181] Rita Miliūtė, LRT TELEVIZIJOS laida „Dienos tema“, „Šimonytė priekaištų Landsbergiui dėl tranzito neturi: labai gerai žinau, kaip viskas vyko“, LRT. Lt, 2022 m. liepos 26 d., https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1746771/simonyte-priekaistu-landsbergiui-del-tranzito-neturi-labai-gerai-zinau-kaip-viskas-vyko

[182] „ Landsbergis: nors Kremliaus propaganda tai neigia, Rusijai yra įvestas kvotų režimas“, nufilmuota 2022 m. DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“, 2022 m. liepos 19 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/landsbergis-nors-kremliaus-propaganda-tai-neigia-rusijai-yra-ivestas-kvotu-rezimas.d?id=90761459 .

[183] „2022-07-14 Vyriausybės spaudos konferencija“, Facebook vaizdo transliacija, paskelbta „Vyriausybė“, 2022 m. liepos 14 d., https://www.facebook.com/LRVyriausybe/videos/453651979569991

ribojančių Lietuvos suverenitetą“, jis net įvardina tai kaip „Dancigo koridoriaus“ analogiją[184]. Lopata gaires vadina „Rusijos pergale“ bei neabejoja tiesioginiu Maskvos spaudimu, kuriam pirmiausia pasidavė mūsų sąjungininkai vokiečiai.[185] Tačiau kiek nuolaidesnę poziciją Lietuvos partnerių atžvilgiu pateikia premjerė, kuri stengiasi situaciją matyti plačiau. Ji skatina nepulti teisti sąjungininkų už vienokius ar kitokius jų sprendimus, nes jei „kažkam iš mūsų partnerių situacija atrodo karščiau nei mes ją jaučiame vietoje – taip tiesiog yra ir to atrodymo nelabai pakeisi. Reikia tiesiog čia būti, kad tą galėtum įvertinti“[186]. Tiesa, bet kokius teiginius apie tariamą Maskvos pergalę bando paneigti bei su tuo nesutinka ir kiti politikai. Pavyzdžiui, G. Landsbergis, priešingai, Lietuvos pergale laiko po gairių atsiradusį kvotų režimą, kuris suteikia Lietuvai daugiau galios svertų prieš agresorę. Ministras neabejoja, jog sugriežtintas sankcionuotų prekių režimas „Rusijai nėra priimtinas ir tai nėra Rusijos pergalė“, nes nieko panašaus nebuvo nuo pat pirmosios agresijos prieš Ukrainą 2014-aisiais.[187] G. Landsbergiui atrodo, jog gairių ginčijimas ir nevykdymas sukeltų prastą precedentą ES, nes šalys, kurios turi kitų interesų ir nenori vykdyti sankcijų pamatytų galimybių langą imtis tokių pačių veiksmų ir taip kliudyti aljanso vienybę, ministras tai pavadina „Pandoros skrynios atidarymu“[188]. R. Lopatai, atrodo priešingai, kad nusileidimas EK spaudimui, arba, jo nuomone, Rusijos spaudimui, parodo Lietuvos silpnumą, o tai yra blogas precedentas Ukrainai, nes taip prarandama teisė rodyti save pavyzdingais kovotojais dėl kuo griežtesnių sankcijų, todėl „būsime pasidavę tik pagąsdinti“[189]. Politiko teigimu: „Jei pasiduosime mes, sekantys bus ukrainiečiai, kuriems išdavikiška "deeskalacijos politika“ užgrius visa Vakarų appeasment'o galia“[190]. Taigi, jis mato tai kaip pretekstą prasidėti didesniam nuolaidžiavimui, kuris kartu sugriaus ir Lietuvos ambicingumo įspūdį tarptautinėje erdvėje. Panašią poziciją išreiškė ir NSGK pirmininkas L. Kasčiūnas, jis teigė, jog gairės yra „EK atsitraukimas [...] EK turi suprasti, kad tokie atsitraukimai po

---

[184]Raimundas Lopata, „Pasiduosim ar laikysimės?“, Facebook įrašas, 2022 m. birželio 26 d., https://www.facebook.com/raimundas.lopata.7/posts/pfbid0eXoa2uYiNCsh49maXgQPcFSA685mPQBGnkuurtkcmqS8ZbaRXRo8MNeoPZfkGKH5l .

[185] Mindaugas Vasiliauskas, „Opozicija apie sprendimą dėl Kaliningrado: „Yra pats blogiausias rezultatas, koks tik galėjo būti““, TV3, 2022 m. liepos 13 d., žiūrėta 2023 m. balandžio 24 d., https://www.tv3.lt/naujiena/video/opozicija-apie-sprendima-del-kaliningrado-yra-pats-blogiausias-rezultatas-koks-tik-galejo-buti-n1177936 .

[186] Benas Brunalas, „Šimonytė paaiškino, dėl ko galėtų pasikeisti Vyriausybės sudėtis ir kas vėl įpliekstų trintis su prezidentu“, LRT, ELTA, žiūrėta 2023 m. kovo 5d., https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1748775/simonyte-paaiskino-del-ko-galetu-pasikeisti-vyriausybes-sudetis-ir-kas-vel-ipliekstu-trintis-su-prezidentu

[187] „G.Landsbergis dėl Kaliningrado tranzito: „Lieku prie tos nuomonės, kad pirmasis išaiškinimas buvo tinkamas““, nufilmuota 2022 m., 15min.lt vaizdo įrašas, paskelbta 15min.lt, 20222 liepos 15 d., https://www.15min.lt/video/glandsbergis-del-kaliningrado-tranzito-lieku-prie-tos-nuomones-kad-pirmasis-isaiskinimas-buvo-tinkamas-226168

[188]Ibid

[189] Raimundas Lopata, „Pasiduosim ar laikysimės?“, Facebook įrašas, 2022 m. birželio 26 d., https://www.facebook.com/raimundas.lopata.7/posts/pfbid0eXoa2uYiNCsh49maXgQPcFSA685mPQBGnkuurtkcmqS8ZbaRXRo8MNeoPZfkGKH5l .

[190]Ibid

eskalacijų iš Rusijos pusės nėra pats geriausias būdas politikai su Rusija, nes atsitraukimas skatina tokias situacijas kurti toliau“[191]. Vis dėlto, pripažįstama, kad Lietuvai ėmus ginčytis su ES, tokia „saviizoliacija būtų didelė Kremliaus pergalė, ypač karo prieš Ukrainą kontekste, nes Lietuva yra viena aktyviausių Ukrainos interesų gynėjų ES ir NATO bei sankcijų Rusijai iniciatorė“[192]. S. Skvernelis taip pat kritikuoja Lietuvos užsienio politiką krizės metu, kaip kenkiančią mūsų valstybei, nes , pasak jo, „vėl mes esam linksniuojami kaip kažkokie tai ne visai rimti partneriai, kurie dažnai mėgsta išsišokti ir turėti savo atskirą kažkokią tai poziciją, negu yra sutarta Europos Sąjungoje“[193]. Ministrė pirmininkė su tuo griežtai nesutinka ir patikina, kad jokių priekaištų partneriai Lietuvai neturi, ji teisingai vykdo taisykles. Anot I. Šimonytės, Europos Komisijos atstovai ne vieną kartą aiškiai pasakė, jog „Komisijos vertinimu, Lietuva elgiasi tinkamai, tačiau dabar aplinkybėms pasikeitus ji tiesiog modifikavo savo sprendimus ir vėlgi elgiasi, pagal tai, kaip Komisija tikėtųsi. Tą patį pasakė Jungtinių Amerikos Valstijų valstybės departamentas ir kiti mūsų strateginiai partneriai“[194]. Galiausiai Lietuvos sunkų sprendimą pripažįsta ir R. Lopata, kurio nuomone, užsienio reikalų ministerija neturėjo daug pasirinkimų kaip elgtis šioje situacijoje, ypač atsižvelgiant į nuoseklų partnerių spaudimą neeskaluoti situacijos, o pirma laimėti karą Ukrainoje, tačiau pabrėžia, jog tai neturi tapti pasikartojančiu motyvu[195]. Vis dėlto, diskurse apie partnerius, aptinkamas ne tik pasitikėjimas, tačiau ir tam tikras nusivylimas, jog Lietuvos balsas nėra pakankamai girdimas, nors ji, gyvendama pavojingoje aplinkoje, nuolat bando įspėti sąjungininkus ir atkreipti jų dėmesį. Čia, kaip ir būdinga Lietuvai, atsikleidžia jos ambicingumas, tačiau kolektyve, kaip jau buvo anksčiau aptarta, tai yra labai sunku. Lietuvos politikai savo pasisakymuose apgailestauja dėl tokio partnerių požiūriu į mažos valstybės įspėjimus. Tai iliustruoja premjerė:

---

[191] Ramūnas Jakubauskas, „L.Kasčiūnas: EK gairės dėl Kaliningrado tranzito – žingsnis atgal“, 15min.lt, 2022 m. liepos 13 d., žiūrėta 2023 m. balandžio 10 d., https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/l-kasciunas-ek-gaires-del-kaliningrado-tranzito-zingsnis-atgal-55-1902274?utm_medium=copied

[192] Erika Alonderytė, Saulius Jakučionis, BNS, „Kasčiūnas: EK išaiškinimas dėl Kaliningrado tranzito yra lauktas ir kompromisinis“, LRT.lt, 2022 m. liepos 13 d., žiūrėta 2023 m. balandžio 10 d., https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1738369/kasciunas-ek-isaiskinimas-del-kaliningrado-tranzito-yra-lauktas-ir-kompromisinis

[193] „Skvernelis: sankcijos Kaliningrado tranzitui yra klaidinga interpretacija“, nufilmuota 2022 m. DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“, 2022 m. liepos 13 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/skvernelis-sankcijos-kaliningrado-tranzitui-yra-klaidinga-interpretacija.d?id=90719123

[194] Edvardas Kubilius, LRT RADIJO laida „Ryto garsai“, „Šimonytė: mane glumina opozicijos pareiškimai – iš pradžių kritikavęs griežtas sankcijas, dabar Skvernelis priekaištauja dėl neapgintų Lietuvos interesų“, 2022 m. liepos 21 d., LRT.lt, https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1742846/simonyte-mane-glumina-opozicijos-pareiskimai-is-pradziu-kritikaves-grieztas-sankcijas-dabar-skvernelis-priekaistauja-del-neapgintu-lietuvos-interesu

[195] „2022-08-31 Seimo Ateities komiteto pirmininko Raimundo Lopatos sp. konf. „Kaliningrado tranzitas...“, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „Atviras Seimas“, 2022 m. rugpjūčio 31 d., https://www.youtube.com/watch?v=x_P2_jeAYig&ab_channel=AtvirasSeimas

> „Tokia situacija visada ir buvo, kad mes, paradoksalu, arčiausiai gyvendami visada buvome garsiausi apie tai, kad Rusija yra grėsmė ir kad tą grėsmę reikia ne bandyti kažkaip užmigdyti ar kažkaip su ja susitarti, ar duoti drakonui mergelę suvalgyti, kad jis kažkiek laiko ramiai pamiegotų... Mes visada sakėme, kad taip negalima elgtis, nes tai yra didelė klaida. Iš toliau žiūrintys žmonės turėjo iliuzijų ar kitokių įsitikinimų“[196].

Vis dėlto, įžvelgiama ir šiek tiek potencialo tokioms pozicijoms ateityje keistis. Atsižvelgiant į tai, jog Lietuvos įspėjimai visada buvo pagrįsti, o su blogiausiomis pasekmėmis tenka tvarkytis visai ES ir kitiems sąjungininkams, bet kokie pozicijų keitimai turėtų nebesikartoti. L. Kasčiūnas tai pavadina paskutiniu iš kompromisu, o toliau tokius precedentus reikia „mesti iš galvos“, „kad kai ką nors Rusija užeskaluoja, mes turim atsitraukinėti. Ne, kai jinai užeskaluoja, mes turim duoti atgal“, o „visiems vakarams reikia išmokti pamokas, kurias ne kartą mes kartojam“[197]. Ir nors tai Lietuvoje matoma kaip neigiamas dalykas iš bendros ES politikos pusės, kuris atveria duris nuolaidžiavimo politikai, tačiau pagal Lietuvos – vykdančios ES taisykles tapatybę, kaip šio kolektyvo dalis ji elgėsi teisingai. Tai pagrindžia konstruktyvistinė tinkamumo logika, nes šiuo atveju, tapatybė ir su ja prisiimtos (kolektyvinės) taisyklės buvo iškeliamos aukščiau individualių lūkesčių.

Tai, kad Lietuva elgėsi pagal ES narės, vykdančios taisykles tapatybę, paaiškina Lietuvos poziciją dėl naujų gairių. Ji savęs nematė kaip blogai įvykdžiusios ar neteisingai interpretavusios ankstesnį EK išaiškinimą, kuriuo, remiantis buvo įgyvendinti tranzito į Kaliningradą sankcionuotoms prekėms ribojimai. Vėlgi, atsakomybė, šiuo atveju, perkeliama Europos Komisijai, o Lietuva, viską atlikusi pavyzdingai ir pagal taisykles. I. Šimonytė teigė, jog Lietuvos institucijos nusprendė atsižvelgti į EK nuomonę, tačiau „ne todėl, kad manytumėm, kad kažkas nuo birželio 17-osios buvo taikoma ne taip, kaip turėjo būti taikoma, nes tikrai jokių kitų, kažkokių ar kitokių gairių, ar kažkokių oficialių aiškinimų nebuvo“[198]. Taip pat tekstuose buvo pabrėžiamos nuoseklios Lietuvos pastangos patikslinti balandžio mėnesio išaiškinimą, skirtą tik ministerijai ir įmonėms, kad jos įvykdytų sankcijų reikalavimus teisingai. Šiuo dokumentu buvo remiamasi ribojant sankcionuotą tranzitą Kaliningradui, tačiau ministerija siekė jį paversti bendromis gairėmis, padaryti viešu. G. Landsbergis pažymi: „Kito išaiškinimo negu buvo pateiktas balandžio 19 dieną, Lietuvos nei Vyriausybė, nei ambasada, nei jokie kiti pareigūnai, mes nebuvome gavę, nepaisant to, kad buvo nuolat prašoma ir

---

[196] Benas Brunalas, „Šimonytė paaiškino, dėl ko galėtų pasikeisti Vyriausybės sudėtis ir kas vėl įpliekstų trintis su prezidentu“, LRT, ELTA, žiūrėta 2023 m. kovo 5d., https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1748775/simonyte-paaiskino-del-ko-galetu-pasikeisti-vyriausybes-sudetis-ir-kas-vel-ipliekstu-trintis-su-prezidentu

[197] „Iš esmės. Kaliningrado tranzitas – ar kinkadrebio partija ilgai drebins valdančiųjų reitingus?“, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI“, 2022 m. liepos 18 d., https://www.youtube.com/watch?v=yP1WCqemBO0&ab_channel=Delfi

[198] „2022-07-14 Vyriausybės spaudos konferencija“, Facebook vaizdo transliacija, paskelbta „Vyriausybė“, 2022 m. liepos 14 d., https://www.facebook.com/LRVyriausybe/videos/453651979569991

netgi prieš pat, artėjant datai, kuomet, jau turėjo būti tos sankcijos, įsigalioti, buvo dar kartą priminta Europos Komisijai“[199]. Tai parodo tam tikrą EK pradinį abejingumą šiuo klausimu, jis nepasirodė kaip pakankamai svarbus ar nerimą keliantis aspektas. Dėmesio jis sulaukė tik vėliau, kilus Rusijos nepasitenkinimo bangai, tačiau buvo imtasi ne tokių veiksmų, kokių Lietuva tikėjosi. Vis dėlto, chaosas kilo ne dėl Lietuvos ne taip interpretuotų dokumentų, tačiau dėl to, jog ES nepakankamai rimtai žiūrėjo į galimas kilti konfrontacijas, o Lietuva teisingai vykdė taisykles, kurios tuo metu jai buvo pateiktos. Premjerės teigimu: „[...] galbūt iki galo pati Europos Komisija neįsivertino, kokia čia gali, kilti reakcija, tarkim, to vienokio ar kitokio aiškinimo, bet Lietuva pritaikė įsigaliojus sankcijoms tokį aiškinimą, kokį tuo metu turėjo“[200]. Tuo pačiu ministrė pirmininkė užsimena apie kitų ES valstybių įtaką inicijuojant pakeitimus. Čia galima pastebėti tam tikrą galios asimetriškumą, nes nors Lietuva nuolat prašė ir Komisijai priminė apie balandžio mėnesio išaiškinimo pavertimą gairėmis, kurios galiotų visoms suinteresuotoms šalims, tačiau buvo neišgirsta. Priešingai, didesnėms valstybėms, su daugiau politinės įtakos iškėlus šį klausimą – EK gana greitai parengė naują išaiškinimą, bet jis pakeitė ir esmines nuostatas dėl Kaliningrado tranzito. Premjerės teigimu: „Turbūt redaguojama pozicija arba tos pastangos atsirado todėl, kad, na, kažkaip kažkas nustebo, kad galimas yra toks reglamento interpretavimas koks jis yra dabar taikomas“[201]. Vis dėlto, dažnai buvo pabrėžiama, kad Lietuva neprašė naujo išaiškinimo po sankcijų įvedimo birželio 17 dieną. Tai patvirtina G. Landsbergis kalbėdamas apie pamatinę valstybės poziciją: „[...] nemanėme, kad yra reikalingas naujas, tikslinantis aiškinimas. Pakako to aiškinimo, kuris buvo gautas balandžio mėnesį ir ties juo buvo galima apsistoti ir viskas buvo aišku, tačiau buvo nuspręsta kitaip ir dabar turime tą“[202]. Ir nors Lietuva turėjo visiškai teisiškai ir vertybiškai pagrįstą galimybę į gaires neatsižvelgti, dėl šio sprendimo būtų atsidūrusi Europos Teisingumo teisme. Premjerės teigimu, Lietuvai teko „žengti žingsnį nuo savo labai principingos pozicijos“, tačiau eikvoti tam laiką, kada „[...] kritiškai svarbus yra ES valstybių solidarumas, galvojant apie žiemą ir galvojant apie visus kitus iššūkius: kaip

[199] „„Vardan Lietuvos“ susitikimas su G.Landsbergiu – aptars EK išaiškinimą dėl Kaliningrado tranzito“, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „15min“, 2022 m. liepos 20 d., https://www.youtube.com/watch?v=w4pzITZPKRI&ab_channel=15min

[200] Rita Miliūtė, LRT TELEVIZIJOS laida „Dienos tema“, „Šimonytė priekaištų Landsbergiui dėl tranzito neturi: labai gerai žinau, kaip viskas vyko“, LRT. Lt, 2022 m. liepos 26 d., https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1746771/simonyte-priekaistu-landsbergiui-del-tranzito-neturi-labai-gerai-zinau-kaip-viskas-vyko

[201] „Šimonytė: Lietuva išsakė nemažai pastabų EK dėl Kaliningrado tranzito, dokumentas vis dar ruošiamas“, nufilmuota 2022 m. DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“, 2022 m. birželio 27 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/simonyte-lietuva-issake-nemazai-pastabu-ek-del-kaliningrado-tranzito-dokumentas-vis-dar-ruosiamas.d?id=90588859

[202] „ Landsbergis: nors Kremliaus propaganda tai neigia, Rusijai yra įvestas kvotų režimas“, nufilmuota 2022 m. DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“, 2022 m. liepos 19 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/landsbergis-nors-kremliaus-propaganda-tai-neigia-rusijai-yra-ivestas-kvotu-rezimas.d?id=90761459

Ukrainai padėti ir t.t. Mano supratimu, tai nėra tas klausimas“[203]. Apibendrinant šią dalį, galima teigti, jog Lietuva, visos Kaliningrado tranzito krizės metu išlaikė ES narės, besilaikančios taisyklių tapatybę, todėl turėjo laikytis naujų EK gairių nurodymų, atstovaudama su šia tapatybe susijusias taisykles ir interesus: pagarbą ES ir transatlantinei vienybei bei teisės viršenybės gynimą. Nors tokia pozicija ir sulaukė daug kritikos, analizuotas diskursas parodė, jog Lietuva nuosekliai atstovavo ES pamatinius interesus ir teisingai vykdė EK taisykles, kurioms pasikeitus, privalėjo prisitaikyti bei šiek atsitraukti nuo savo individualių lūkesčių dėl partnerių vienybės išlaikymo ir kolektyvinio saugumo garantijų.

IŠVADOS

Šiuo tyrimu buvo siekiama išsamiai išnagrinėti Lietuvos užsienio politiką 2022-ųjų Kaliningrado tranzito krizės metu. Diskurso analizės prieiga buvo išanalizuoti svarbių politikų pasisakymai, o juos interpretuojant, išskirti pagrindiniai vyravę naratyvai. Visų pirma, apžvelgta, kaip Lietuvos 18-oji Vyriausybė institucionalizavo ir praktika įtvirtino vertybinės politikos besilaikančios valstybės tapatybę. Likusi analizės dalis buvo skirta Kaliningrado tranzito krizės atvejui, joje įvardinti pagrindiniai vyravę motyvai politikų diskurse, kaip nuosekliai konstruojama Lietuvos – ES narės tapatybė, atsikleidžia Lietuvos ambicingumas, kartu apibūdinta geopolitinė ir saugumo situacija bei kaip ją mato Lietuvos pagrindiniai užsienio politikos vykdytojai (ir kiti svarbūs politikai). Apibendrinant visą atliktą tyrimą buvo išskirtos tokios pagrindinės išvados:

- Vertybinės politikos, pavyzdžiui, Taivano atstovybės atidarymo klausimu, Lietuvos elgesį ir interesą užsienio politikoje paaiškina Lietuvos – vertybinę politiką įgyvendinančios valstybės tapatybė, ji labiau susijusi su individualiais 18-osios vyriausybės tikslais, vykdomais pagal jos programą.
- Atsakant į pagrindinį tyrimo klausimą, kodėl Lietuva priėmė naujų EK gairių vykdymą ir neginčijo jų ES Teisingumo teisme, analizė parodė, kad konkrečioje Kaliningrado tranzito krizės situacijoje, Lietuva, įvardindama sankcijų režimą Kaliningrado tranzitui kaip europinį klausimą įtvirtino Lietuvos – ES taisykles ir normas vykdančios valstybės tapatybę.
- Nors Lietuvos individualūs lūkesčiai ir pirminė pozicija buvo ambicingos ir griežtos sankcijos Rusijai be jokių išlygų, ką Lietuvos politikai diskursyviai nuolat tvirtino, pabrėžiant, jog tai yra Lietuvos kova. Tačiau prisiėmus pavyzdingos ES narės tapatybę, pagal konstruktyvistinę

[203] Benas Brunalas, „Šimonytė paaiškino, dėl ko galėtų pasikeisti Vyriausybės sudėtis ir kas vėl įpliekstų trintis su prezidentu“, LRT, ELTA, žiūrėta 2023 m. kovo 5d., https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1748775/simonyte-paaiskino-del-ko-galetu-pasikeisti-vyriausybes-sudetis-ir-kas-vel-ipliekstu-trintis-su-prezidentu

tinkamumo logiką, pasikeitus taisyklėms, Europos Komisijai išleidus naujas gaires, Lietuva privalėjo jų klausyti ir atsižvelgti, nes su šia tapatybe prisiimami ir papildomi interesai: transatlantinės ir europinės vienybės išlaikymas, pagarba Europos Komisijos nuomonei, teisės viršenybės gynimas bei vieningas sankcijų traktavimas visai ES.

- Toks Lietuvos elgesys neprieštaravo nusistovėjusiai Vyriausybės vykdomai vertybinei užsienio politikai, nes visos Kaliningrado krizės metu, tęstinai buvo deklaruojama griežta Lietuvos pozicija dėl sankcijų Rusijai, tačiau dėl Lietuvos – ES narės tapatybės, ji turėjo iškelti kolektyvinius interesus aukščiau savo individualių lūkesčių dėl sunkios geopolitinės situacijos bei partnerių palaikymo užtikrinant Lietuvos saugumą.

Atliktas tyrimas yra aktualus tęsiant Kaliningrado temos tolimesnį akademinį vystymą. Kaliningradas ir Lietuvos politika jo atžvilgiu buvo itin dažnai nagrinėjamos ankstyvaisiais 2000 m., tačiau vėliau buvo šiek primirštas. Dabar Kaliningrado ypatinga padėtis yra dar labiau aktuali, dėl pasikeitusios geopolitinės situacijos bei Rusijos pradėto karo Ukrainoje. 2022-aisiais įvykę procesai privertė visą pasaulį permąstyti savo saugumo situaciją, o Lietuvai, turint tiesioginę sieną su KS tai lieka neišspręstu galvosūkiu. Ši analizė parodė, kad Rusija nekeičia ir greitu metu nekeis strategijų dėl Kaliningrado, jos metodai nagrinėtai tranzito krizei kurstyti buvo panašūs į jau anksčiau, dar prieš stojant į ES vykdytą šantažą. Kartu mano tyrimas prisideda ir prie gausių Lietuvos užsienio politikos akademinių debatų. Šiuo atveju, tai aktualu ir skiriasi nuo kitų darbų, nes plačiai išnagrinėtas vienas atvejis labai įtemptoje politinėje situacijoje. Ši situacija beprecedentė, todėl kyla įvairių sunkumų, ypač bandant susitarti su ES ir sąjungininkais, tenka nuleisti griežtus reikalavimus dėl savo saugumo. Taigi, manau, kad panašaus tipo tyrimai galėtų būti naudingi siekiant kuo išsamiau išnagrinėti konkretų fenomeną, nes itin daug Lietuvos užsienio politikos analizių koncentruojasi į ilgus laiko tarpus bei procesus.

LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Literatūra

1. Brunalas, Benas, „Baimės koncepcija ir emocijos Lietuvos užsienio politikoje“, Lietuvos metinė strateginė apžvalga, 2016.
2. Crawford, Neta C., „Understanding discourse: a method of ethical argument analysis“, Qualitative Methods 2.1, 2004.
3. Diener, Alexander, Hagen, Joshua, „Geopolitics of the Kaliningrad Exclave and Enclave: Russian and EU Perspectives“, Eurasian Geography and Economics, 52:4, 2011.
4. Hardy, Cynthia, Harley, Bill, Phillips, Nelson, „Discourse analysis and content analysis: Two solitudes“, Qualitative methods 2.1, 2004.
5. Hopf, Ted, „The Promise of Constructivism in International Relations Theory“, International Security 23 (1), 1998.
6. Ivanauskas, Vilius, Keršanskas, Vytautas, Kasčiūnas, Laurynas, „Kaliningrado veiksnys Lietuvos ir Rusijos santykiuose: reikšmė Lietuvos saugumui“, Lietuvos metinė strateginė apžvalga 15, 2017.
7. Jakniūnaitė, Dovilė, „Kaip kalbėsime apie 2004–2014 m. Lietuvos užsienio politiką?“ kn. Ambicingas dešimtmetis: Lietuvos užsienio politika 2004–2014, sud. Dovilė Jakniūnaitė , Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2015.
8. Jakniūnaitė, Dovilė, Nekrašas, Evaldas, "Kaip tirti tarptautinius santykius konstruktyvistiškai: filosofinių prielaidų ir teorinių nuostatų analizė." politologija 59.3, 2010.
9. Janeliūnas, Tomas, „Prezidento įtaka Lietuvos užsienio Politikos Formavimui: Galios Centro Pokytis D. Grybauskaitės Prezidentavimo Laikotarpiu“. Politologija 94 (2), 2019.
10. Jurgelevičiūtė, Diana, „Lietuvos tarptautinis subjektiškumas: kokia mažoji valstybė kn. Ambicingas dešimtmetis: Lietuvos užsienio politika 2004–2014, sud. Dovilė Jakniūnaitė , Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2015.
11. Kojala, Linas, Ivanauskas, Vilius, „Lithuanian Eastern Policy 2004–2014: The Role Theory Approach“, 2014.
12. Larsen, Henrik,. „Discourse analysis in the study of European foreign policy.“, Rethinking European union foreign policy. Manchester University Press, 2018.
13. Lingevičius, Justinas, „KAIP KALBĖTI APIE MAŽAS VALSTYBES? MAŽUMO REIKŠMIŲ ANALIZĖ“. Politologija 82 (2), 2016.
14. Lopata , Raimundas, „DEBATAI DĖL LIETUVOS UŽSIENIO POLITIKOS“ Politologija. 57, 2010.

15. Lopata, Raimundas, „Geopolitinis įkaitas: Rusijos Federacijos Kaliningrado (Karaliaučiaus) srities atvejis.“ Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2003, 2004.
16. Lopata, Raimundas, „Kaliningradas Europos saugumo architektūroje po Krymo aneksijos“, Lietuvos metinė strateginė apžvalga 16.2017-2018, 2018.
17. Lopata, Raimundas, et al. „*Lietuvos užsienio politikos Rytų kryptis: santykių su Rusijos Federacijos Kaliningrado sritimi, Baltarusija ir Ukraina perspektyva*“, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2007.
18. March, James G., Olsen, Johan P. „The institutional dynamics of international political orders.“ International organization 52.4, 1998.
19. March, James G., Olsen, Johan P., „The logic of appropriateness“, ARENA Working Papers 9, ARENA, 2004.
20. Miniotaitė, Gražina „Europos normatyvinė galia“ ir Lietuvos užsienio politika, Politologija, Nr. 3 (43), 2006.
21. Nekrašas, Evaldas, „KRITINIAI PAMĄSTYMAI APIE LIETUVOS UŽSIENIO POLITIKĄ“. Politologija 54 (2), 2015.
22. Onuf, Nicholas, „Constructivism: A User's Manual,“ kn. International Relations in a Constructed World, 1st edition, sud. Vendulka Kubalkova, Nicholas Onuf, Paul Kowert, Routlege, 1998.
23. Sanchez Nieto W. Alejandro. „Assessing Kaliningrad's Geostrategic Role: The Russian Periphery and A Baltic Concern“ Journal of Baltic Studies 42.4, 2011.
24. Sirutavičius, Vladas, Stanytė-Toločkienė, Inga, „Rusijos Federacijos Kaliningrado srities strateginė reikšmė“, Lietuvos metinė strateginė apžvalga, 1, 2003.
25. Stanytė-Toločkienė, Inga, „Kaliningrado sritis ES plėtros požiūriu“, Politologija 2 (22), 2001.
26. Vinogradnaitė, Inga, *Diskurso analizė kaip politikos tyrimo metodas: metodinė priemonė politikos mokslų studentams*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2006.
27. Viotti, Paul R., Kauppi, Mark V.*, International relations theory 5th edition*, Longman, 2012.
28. Wendt, Alexander, „Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics“, International Organization , Spring, 1992, Vol. 46, No. 2 , Spring, 1992.

Šaltiniai

1. „ Landsbergis: nors Kremliaus propaganda tai neigia, Rusijai yra įvestas kvotų režimas“, nufilmuota 2022 m. DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“, 2022 m. liepos 19 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/landsbergis-nors-kremliaus-propaganda-tai-neigia-rusijai-yra-ivestas-kvotu-rezimas.d?id=90761459

2. „[ENG] Doorstep statement by Gabrielius Landsbergis (Lithuania). Foreign Affairs Council meeting.“, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „TIMELINE right now“, 2022 m. birželio 20 d., https://www.youtube.com/watch?v=hakSxdFsHkw&t=13s&ab_channel=TIMELINErightnow
3. „„Vardan Lietuvos“ susitikimas su G.Landsbergiu – aptars EK išaiškinimą dėl Kaliningrado tranzito“, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „15min“, 2022 m. liepos 20 d., https://www.youtube.com/watch?v=w4pzITZPKRI&ab_channel=15min
4. „2022-07-14 Vyriausybės spaudos konferencija“, Facebook vaizdo transliacija, paskelbta „Vyriausybė“, 2022 m. liepos 14 d., https://www.facebook.com/LRVyriausybe/videos/453651979569991
5. „2022-08-31 Seimo Ateities komiteto pirmininko Raimundo Lopatos sp. konf. „Kaliningrado tranzitas...“, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „Atviras Seimas“, 2022 m. rugpjūčio 31 d., https://www.youtube.com/watch?v=x_P2_jeAYig&ab_channel=AtvirasSeimas
6. „Budrys apie Kaliningrado tranzito ribojimą: tai – ne Lietuvos sprendimas“, nufilmuota 2022 m., DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“ 2022 m. birželio 21 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/budrys-apie-kaliningrado-tranzito-ribojima-tai-ne-lietuvos-sprendimas.d?id=90544895
7. „Delfi interviu – Raimundas Lopata. Kokių žingsnių imsis Rusija dėl Kaliningrado tranzito?“ nufilmuota 2022 m., DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“ 2022 m. birželio 22 d., https://www.delfi.lt/video/laidos/delfi-interviu/delfi-interviu-raimundas-lopata-kokiu-zingsniu-imsis-rusija-del-kaliningrado-tranzito.d?id=90560223
8. „G.Landsbergis dėl Kaliningrado tranzito: „Lieku prie tos nuomonės, kad pirmasis išaiškinimas buvo tinkamas““, nufilmuota 2022 m., 15min.lt vaizdo įrašas, paskelbta 15min.lt, 20222 liepos 15 d., https://www.15min.lt/video/glandsbergis-del-kaliningrado-tranzito-lieku-prie-tos-nuomones-kad-pirmasis-isaiskinimas-buvo-tinkamas-226168
9. „Ingridos Šimonytės komentaras po atsakymų į klausimus dėl Kaliningrado“, nufilmuota 2022 m., DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“ 2022 m. birželio 23 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/ingridos-simonytes-komentaras-po-atsakymu-i-klausimus-del-kaliningrado.d?id=90570747
10. „Iš esmės. Kaliningrado tranzitas – ar kinkadrebio partija ilgai drebins valdančiųjų reitingus?“, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI“, 2022 m. liepos 18 d., https://www.youtube.com/watch?v=yP1WCqemBO0&ab_channel=Delfi
11. „Landsbergis: agresyviam kaimynui reikia parodyti, kad esame pajėgūs gintis ir nuo informacinio karo“, nufilmuota 2022m. LRT TV vaizdo įrašas, paskelbta LRT.lt 2022

birželio 22 d. https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000221541/landsbergis-agresyviam-kaimynui-reikia-parodyti-kad-esame-pajegus-gintis-ir-nuo-informacinio-karo

12. „Landsbergis: NATO has responsibility to help Ukraine, because you are fighting our war“, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „UATV English“, 2022 m. birželio 30 d., https://www.youtube.com/watch?v=cjvR2S1NzTg&t=1s&ab_channel=UATVEnglish
13. „Prezidentės D. Grybauskaitės interviu CNBC“, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „Dalia Grybauskaitė“, 2022 m. birželio 29 d., https://www.youtube.com/watch?v=oGX4bUUxAQY&ab_channel=DaliaGrybauskait%C4%97
14. „Skvernelis: kyla klausimų dėl Karaliaučiaus srities“, nufilmuota 2022 m., DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“ 2022 m. birželio 21 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/skvernelis-kyla-klausimu-del-karaliauciaus-srities.d?id=90543231
15. „Skvernelis: sankcijos Kaliningrado tranzitui yra klaidinga interpretacija“, nufilmuota 2022 m. DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“, 2022 m. liepos 13 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/skvernelis-sankcijos-kaliningrado-tranzitui-yra-klaidinga-interpretacija.d?id=90719123
16. „Speciali laida. G.Nausėda apie Kaliningrado tranzitą: „Tai nėra Lietuvos nacionalinis performansas““, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „15 min“ 2022 m. birželio 22 d., https://www.youtube.com/watch?v=emY-KEpVNJY&ab_channel=15min .
17. „Šimonytė: jokia Kaliningrado blokada nevyksta“, nufilmuota 2022 m., DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“ 2022 m. birželio 21 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/simonyte-jokia-kaliningrado-blokada-nevyksta.d?id=90543077
18. „Šimonytė: Lietuva išsakė nemažai pastabų EK dėl Kaliningrado tranzito, dokumentas vis dar ruošiamas“, nufilmuota 2022 m. DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“, 2022 m. birželio 27 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/simonyte-lietuva-issake-nemazai-pastabu-ek-del-kaliningrado-tranzito-dokumentas-vis-dar-ruosiamas.d?id=90588859
19. „Tiesiogiai: komentarai po NSGK ir Užsienio reikalų komiteto posėdžio“, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „Delfi“, 2022 m. birželio 22 d., https://www.youtube.com/watch?v=Df29Yz6qAA8&t=2s&ab_channel=Delfi
20. 15 min, „Dalia Grybauskaitė įvertino Lietuvos vadovų poziciją dėl Kaliningrado tranzito: kinkadrebio partija“, žiūrėta 2022 m. spalio 17d., https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/dalia-grybauskaite-ivertino-lietuvos-vadovu-pozicija-del-kaliningrado-tranzito-kinkadrebio-partija-56-1902576

21. Aleksandra Ketlerienė, „Šimonytė – apie Taivano klausimą, dvi aštresnes diskusijas su prezidentu ir žydų muziejų Sporto rūmuose“, LRT, 2022, https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1597951/simonyte-apie-taivano-klausima-dvi-astresnes-diskusijas-su-prezidentu-ir-zydu-muzieju-sporto-rumuose .
22. Arvydas Anušauskas, „Kad ir kaip detaliai nebūtų pristatoma ES sankcijų politika“ Facebook įrašas, 2022 m. liepos 11 d.,https://www.facebook.com/arvydas.anusauskas/posts/pfbid029hfeRpUc3kffWvi5XyLdGvBYiEDf3RF9met2xdcCZNN7GRZKwdPTPWH1dL3kV3BSl
23. Benas Brunalas, „Šimonytė paaiškino, dėl ko galėtų pasikeisti Vyriausybės sudėtis ir kas vėl įpliekstų trintis su prezidentu“, LRT, ELTA, https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1748775/simonyte-paaiskino-del-ko-galetu-pasikeisti-vyriausybes-sudetis-ir-kas-vel-ipliekstu-trintis-su-prezidentu
24. BNS, ELTA, „Lietuvai – naujas grasinimas iš Rusijos: mums atrištos rankos“, delfi.lt, 2022, ,https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/lietuvai-naujas-grasinimas-is-rusijos-mums-atristos-rankos.d?id=90533933
25. Edvardas Kubilius, LRT RADIJO laida „Ryto garsai“, „Šimonytė: mane glumina opozicijos pareiškimai – iš pradžių kritikavęs griežtas sankcijas, dabar Skvernelis priekaištauja dėl neapgintų Lietuvos interesų“, 2022 m. liepos 21 d., LRT.lt, https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1742846/simonyte-mane-glumina-opozicijos-pareiskimai-is-pradziu-kritikaves-grieztas-sankcijas-dabar-skvernelis-priekaistauja-del-neapgintu-lietuvos-interesu
26. Erika Alonderytė, Saulius Jakučionis, BNS, „Kasčiūnas: EK išaiškinimas dėl Kaliningrado tranzito yra lauktas ir kompromisinis“, LRT.lt, 2022 m. liepos 13 d., https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1738369/kasciunas-ek-isaiskinimas-del-kaliningrado-tranzito-yra-lauktas-ir-kompromisinis
27. Europos Komisija, „Guidance to EU Member States“, 2022, https://finance.ec.europa.eu/system/files/2022-09/faqs-sanctions-russia-export-import-guidance_en.pdf
28. Europos Sąjungos Taryba, TARYBOS SPRENDIMAS (BUSP) 2022/430 2022 m. kovo 15 d. kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2014/512/BUSP dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje, 2022, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022D0430&from=EN
29. Europos vadovų taryba, Europos Sąjungos taryba, „ES sankcijų Rusijai paaiškinimas“, consilium.europa.eu, žiūrėta 2023 m. vasario 5 d.,

https://www.consilium.europa.eu/lt/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/sanctions-against-russia-explained/

30. Lietuvos Respublikos Seimas, „IV (PAVASARIO) SESIJOS RYTINIO POSĖDŽIO NR. 186 STENOGRAMA“, Vilnius, 2022m birželio 23 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/d038f1c0f30d11ecbfe9c72e552dd5bd
31. Arvydas Anušauskas, „Gal kam atrodo, kad kalbu per daug raminančiai apie Putino“, Facebook įrašas, 2022 m. liepos 4 d., https://www.facebook.com/arvydas.anusauskas/posts/pfbid0NamrEFstcnak6D2mGPNRFc4Y1YJD4JowsBWfxuK7Q7ctZp3ZEjmebmUTH2A68idgl
32. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija „Dėl Europos Komisijos gairių Rusijos prekių tranzito per ES teritoriją klausimu“, 2022, https://urm.lt/default/lt/naujienos/del-europos-komisijos-gairiu-rusijos-prekiu-tranzito-per-es-teritorija-klausimu
33. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, „2021 metų veiklos ataskaita“, 2022, https://www.urm.lt/uploads/default/documents/2021%20m_%20URM%20veiklos%20ataskaita_03_10.pdf
34. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, „2022 metų veiklos ataskaita“, 2023, https://urm.lt/uploads/default/documents/2022%20URM%20ataskaita.pdf
35. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, „Geopolitinė ateitis ir Lietuvos užsienio politika“, Ministro pasisakymas Lietuvos ambasadorių suvažiavimo metu 2022 metų rugpjūčio 29 dieną, 2022, https://urm.lt/default/lt/naujienos/geopolitine-ateitis-ir-lietuvos-uzsienio-politika- .
36. LRT, „Zacharova: Rusijos atsakas Lietuvai dėl Kaliningrado „bus praktinis““, 2022, https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1725275/zacharova-rusijos-atsakas-lietuvai-del-kaliningrado-bus-praktinis
37. Milena Andrukaitytė, BNS, „Andrikienė dėl EK gairių tranzitui: tai – kompromisas, Lietuvos tikslai buvo kiti“, LRT.lt, 2022 m. liepos 14 d., https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1738849/andrikiene-del-ek-gairiu-tranzitui-tai-kompromisas-lietuvos-tikslai-buvo-kiti
38. Mindaugas Vasiliauskas, „Opozicija apie sprendimą dėl Kaliningrado: „Yra pats blogiausias rezultatas, koks tik galėjo būti““, TV3, 2022 m. liepos 13 d., https://www.tv3.lt/naujiena/video/opozicija-apie-sprendima-del-kaliningrado-yra-pats-blogiausias-rezultatas-koks-tik-galejo-buti-n1177936 .
39. Raimundas Karoblis, „Kadangi pastaruoju metu gan daug nuomonių ir gandų apie Kaliningrado“, Facebook įrašas, 2022 m. birželio 29 d.,

https://www.facebook.com/raimundas.karoblis/posts/pfbid03CtU11s6XcrYQuvGuyfTHNy6sx7PH9qk9tk7B4stjuWMGhyktsvotsLWknha44Qel .

40. Raimundas Lopata, „Pasiduosim ar laikysimės?“, Facebook įrašas, 2022 m. birželio 26 d., https://www.facebook.com/raimundas.lopata.7/posts/pfbid0eXoa2uYiNCsh49maXgQPcFSA685mPQBGnkuurtkcmqS8ZbaRXRo8MNeoPZfkGKH5l .
41. Ramūnas Jakubauskas, „L.Kasčiūnas: EK gairės dėl Kaliningrado tranzito – žingsnis atgal“, 15min.lt, 2022 m. liepos 13 d., https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/l-kasciunas-ek-gaires-del-kaliningrado-tranzito-zingsnis-atgal-55-1902274?utm_medium=copied
42. Rita Miliūtė, LRT TELEVIZIJOS laida „Dienos tema“, „Šimonytė priekaištų Landsbergiui dėl tranzito neturi: labai gerai žinau, kaip viskas vyko“, LRT. Lt, 2022 m. liepos 26 d., https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1746771/simonyte-priekaistu-landsbergiui-del-tranzito-neturi-labai-gerai-zinau-kaip-viskas-vyko
43. Rūta Kupetytė, *LRT RADIJO laida „Ryto garsai*“, „Čmilytė-Nielsen apie replikas dėl tranzito į Kaliningradą: neįsivaizduoju, kad Bučos žudynių akivaizdoje Lietuva imtųsi ginti Rusijos interesus“, 2022 m. birželio 22 d., LRT.lt, https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1724946/cmilyte-nielsen-apie-replikas-del-tranzito-i-kaliningrada-neisivaizduoju-kad-bucos-zudyniu-akivaizdoje-lietuva-imtusi-ginti-rusijos-interesus .
44. Vaidotas Beniušis, „Žinios iš Seimo: dėl Kaliningrado aprūpinimo per Lietuvą svarstoma nauja idėja“, 15min.lt, 2022 m. liepos 7 d., https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/zinios-is-seimo-del-kaliningrado-aprupinimo-per-lietuva-svarstoma-nauja-ideja-56-1865934

PRIEDAI

Visų analizuotų šaltinių sąrašas

2022-06-20

1. „[ENG] Doorstep statement by Gabrielius Landsbergis (Lithuania). Foreign Affairs Council meeting.“, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „TIMELINE right now“, 2022 m. birželio 20 d., https://www.youtube.com/watch?v=hakSxdFsHkw&t=13s&ab_channel=TIMELINErightnow

2. Arvydas Anušauskas, „Rusija pavadino "blokada" Europos Sąjungos (ES) ribojamųjų priemonių taikymą Kaliningrado“, Facebook įrašas, 2022 m. birželio 20 d., https://www.facebook.com/arvydas.anusauskas/posts/pfbid02ewbE13knhYCk2YJdFGkxPAUEonRUQqs6hs18ES3TEHJxDemZNMswpAB5UrdkmtbHl

2022-06-21

3. „Šimonytė: jokia Kaliningrado blokada nevyksta“, nufilmuota 2022 m., DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“ 2022 m. birželio 21 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/simonyte-jokia-kaliningrado-blokada-nevyksta.d?id=90543077

4. „Budrys apie Kaliningrado tranzito ribojimą: tai – ne Lietuvos sprendimas“, nufilmuota 2022 m., DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“ 2022 m. birželio 21 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/budrys-apie-kaliningrado-tranzito-ribojima-tai-ne-lietuvos-sprendimas.d?id=90544895

5. „Skvernelis: kyla klausimų dėl Karaliaučiaus srities“, nufilmuota 2022 m., DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“ 2022 m. birželio 21 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/skvernelis-kyla-klausimu-del-karaliauciaus-srities.d?id=90543231

2022-06-22

6. „Landsbergis: agresyviam kaimynui reikia parodyti, kad esame pajėgūs gintis ir nuo informacinio karo“, nufilmuota 2022m. LRT TV vaizdo įrašas, paskelbta LRT.lt 2022 birželio 22 d. https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000221541/landsbergis-agresyviam-kaimynui-reikia-parodyti-kad-esame-pajegus-gintis-ir-nuo-informacinio-karo

7. „Tiesiogiai: komentarai po NSGK ir Užsienio reikalų komiteto posėdžio“, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „Delfi“, 6:00-14:07, 2022 m. birželio 22 d., https://www.youtube.com/watch?v=Df29Yz6qAA8&t=2s&ab_channel=Delfi

8. Arvydas Anušauskas, „Šiandien kalbant apie Rusijos grasinimus Lietuvai ir galimas provokacijas pasakiau“, Facebook įrašas, 2022 m. birželio 22 d., https://www.facebook.com/arvydas.anusauskas/posts/pfbid02DG5FvrvefgsxZuXvd787jxbfqUor6CEookH2s7LaBXCggLNtrXw8Uuo45iHBgQj7l

9. Ingrida Šimonytė (@IngridaSimonyte), „Any talk of a blockade of Kaliningrad is a lie.“, Twitter įrašas, 2022 m. birželio 22 d., https://twitter.com/IngridaSimonyte/status/1539616617507815426

10. „Speciali laida. G.Nausėda apie Kaliningrado tranzitą: „Tai nėra Lietuvos nacionalinis performansas““, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „15 min“ 2022 m. birželio 22 d., https://www.youtube.com/watch?v=emY-KEpVNJY&ab_channel=15min .

11. BNS, „Kaliningrado tranzito sankcijos buvo aiškios kovą, sako užsienio reikalų ministras“, 2022 m. birželio 22 d., https://www.bns.lt/topic/1911/news/66600973

12. Rūta Kupetytė, *LRT RADIJO laida „Ryto garsai*“, „Čmilytė-Nielsen apie replikas dėl tranzito į Kaliningradą: neįsivaizduoju, kad Bučos žudynių akivaizdoje Lietuva imtųsi ginti Rusijos interesus“, 2022 m. birželio 22 d., LRT.lt, https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1724946/cmilyte-nielsen-apie-replikas-del-tranzito-i-kaliningrada-neisivaizduoju-kad-bucos-zudyniu-akivaizdoje-lietuva-imtusi-ginti-rusijos-interesus .

13. 15min, G.Nausėda pakomentavo Kaliningrado situaciją: tai nėra susiję su dvišaliais Rusijos ir Lietuvos santykiais, mes tiesiog vykdome nurodymus"“, 2022 m. birželio 22 d., https://www.15min.lt/pasaulis-kiseneje/video/gnauseda-pakomentavo-kaliningrado-situacija-tai-nera-susiije-su-dvisaliais-rusijos-ir-lietuvos-santykiais-mes-tiesiog-vykdome-nurodymus-222184

14. „Landsbergis: NATO has responsibility to help Ukraine, because you are fighting our war“, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „UATV English“, 2022 m. birželio 30 d., https://www.youtube.com/watch?v=cjvR2S1NzTg&t=1s&ab_channel=UATVEnglish

15. „Skvernelis apie Kaliningrado tranzitą: Lietuva tikrai turėjo kitą pasirinkimą“, nufilmuota 2022 m., DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“, 2022 m. birželio 22 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/skvernelis-apie-kaliningrado-tranzita-lietuva-tikrai-turejo-kita-pasirinkima.d?id=90558025

16. „Delfi interviu – Raimundas Lopata. Kokių žingsnių imsis Rusija dėl Kaliningrado tranzito?“ nufilmuota 2022 m., DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“ 2022 m. birželio 22 d., https://www.delfi.lt/video/laidos/delfi-interviu/delfi-interviu-raimundas-lopata-kokiu-zingsniu-imsis-rusija-del-kaliningrado-tranzito.d?id=90560223

2022-06-23

17. „Ingridos Šimonytės komentaras po atsakymų į klausimus dėl Kaliningrado“, nufilmuota 2022 m., DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“ 2022 m. birželio 23 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/ingridos-simonytes-komentaras-po-atsakymu-i-klausimus-del-kaliningrado.d?id=90570747

18. ELTA, „Anušauskas: stebimas kiekvienas dėl Kaliningrado tranzito įpykusios Rusijos krustelėjimas“, 2022 m. birželio 23 d., https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/anusauskas-stebimas-kiekvienas-del-kaliningrado-tranzito-ipykusios-rusijos-krustelejimas.d?id=90569177

19. „Nausėda: EK patikslins sankcijų įgyvendinimą dėl Kaliningrado tranzito“, nufilmuota 2022 m., DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“ 2022 m. birželio 23 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/nauseda-ek-patikslins-sankciju-igyvendinima-del-kaliningrado-tranzito.d?id=90573635

20. Lietuvos Respublikos Seimas, „IV (PAVASARIO) SESIJOS RYTINIO POSĖDŽIO NR. 186 STENOGRAMA“, Vilnius, 2022m birželio 23 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/d038f1c0f30d11ecbfe9c72e552dd5bd ,.

2022-06-25

21. Gitanas Nausėda, „Vakar Briuselyje baigėsi istorinė Europos Vadovų Taryba“, Facebook įrašas, 2022 m. birželio 25 d., https://www.facebook.com/nausedagitanas/posts/632471701584176

2022-06-26

22. Raimundas Lopata, „Pasiduosim ar laikysimės?“, Facebook įrašas, 2022 m. birželio 26 d., https://www.facebook.com/raimundas.lopata.7/posts/pfbid0eXoa2uYiNCsh49maXgQPcFSA685mPQBGnkuurtkcmqS8ZbaRXRo8MNeoPZfkGKH5l .

2022-06-27

23. „Šimonytė: Lietuva išsakė nemažai pastabų EK dėl Kaliningrado tranzito, dokumentas vis dar ruošiamas“, nufilmuota 2022 m. DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“, 2022 m. birželio 27 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/simonyte-lietuva-issake-nemazai-pastabu-ek-del-kaliningrado-tranzito-dokumentas-vis-dar-ruosiamas.d?id=90588859

24. BNS, „Čmilytė-Nielsen: problemą dėl Kaliningrado tranzito pučia Rusijos propaganda“, LRT.lt, 2022 m. birželio 27 d., https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1727779/cmilyte-nielsen-problema-del-kaliningrado-tranzito-pucia-rusijos-propaganda

25. „Šalies vadovai sutarė, kaip reaguos į EK siūlymus dėl tranzito“, nufilmuota 2022 m. DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“, 2022 m. birželio 27 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/salies-vadovai-sutare-kaip-reaguos-i-ek-siulymus-del-tranzito.d?id=90589541

2022-06-28

26. „Šimonytės teigimu, Rusijai nereikia daug laiko susirasti pretekstą grasinančiai retorikai“, nufilmuota 2022 m. DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“, 2022 m. birželio 28 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/simonytes-teigimu-rusijai-nereikia-daug-laiko-susirasti-preteksta-grasinanciai-retorikai.d?id=90598955

2022-06-29

27. Raimundas Karoblis, „Kadangi pastaruoju metu gan daug nuomonių ir gandų apie Kaliningrado“, Facebook įrašas, 2022 m. birželio 29 d., https://www.facebook.com/raimundas.karoblis/posts/pfbid03CtU11s6XcrYQuvGuyfTHNy6sx7PH9qk9tk7B4stjuWMGhyktsvotsLWknha44Qel .

28. „Prezidentės D. Grybauskaitės interviu CNBC“, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „Dalia Grybauskaitė“, 2022 m. birželio 29 d., https://www.youtube.com/watch?v=oGX4bUUxAQY&ab_channel=DaliaGrybauskait%C4%97 .

29. „Prezidentės D. Grybauskaitės interviu LRT "Dienos tema"“, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „Dalia Grybauskaitė“, 2022 m. birželio 29 d., https://www.youtube.com/watch?v=ghJIVBZilfs&ab_channel=DaliaGrybauskait%C4%97

2022-07-04

30. Arvydas Anušauskas, „Gal kam atrodo, kad kalbu per daug raminančiai apie Putino“, Facebook įrašas, 2022 m. liepos 4 d., https://www.facebook.com/arvydas.anusauskas/posts/pfbid0NamrEFstcnak6D2mGPNRFc4Y1YJD4JowsBWfxuK7Q7ctZp3ZEjmebmUTH2A68idgl

2022-07-07

31. Vaidotas Beniušis, „Žinios iš Seimo: dėl Kaliningrado aprūpinimo per Lietuvą svarstoma nauja idėja“, 15min.lt, 2022 m. liepos 7 d., žiūrėta 2023 m. kovo 20 d., https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/zinios-is-seimo-del-kaliningrado-aprupinimo-per-lietuva-svarstoma-nauja-ideja-56-1865934

2022-07-10

32. Arvydas Anušauskas, „Lietuvoje savaitgalį buvo suaktyvėjusios kiber-atakos“, Facebook įrašas, 2022 m. liepos 7 d.,

https://www.facebook.com/arvydas.anusauskas/posts/pfbid0sWZyh5WazrhLHqyW4gbgJkPoR9HPUo4rzYzbhbNSizDTLb2Lakc4Dvxr9U2uQUNGl

2022-07-11

33. Arvydas Anušauskas, „Kad ir kaip detaliai nebūtų pristatoma ES sankcijų politika“ Facebook įrašas, 2022 m. liepos 11 d., https://www.facebook.com/arvydas.anusauskas/posts/pfbid029hfeRpUc3kffWvi5XyLdGvBYiEDf3RF9met2xdcCZNN7GRZKwdPTPWH1dL3kV3BSl

2022-07-13

34. Dainora Pankūnė, Indrė Jurčenkaitė, Lauryna Vireliūnaitė, „Šaltiniai: aiškėja detalės dėl tranzito į Kaliningradą“, Delfi,lt, 2022 m. liepos 13 d., https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/saltiniai-aiskeja-detales-del-tranzito-i-kaliningrada.d?id=90716725

35. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija „Dėl Europos Komisijos gairių Rusijos prekių tranzito per ES teritoriją klausimu“, 2022, https://urm.lt/default/lt/naujienos/del-europos-komisijos-gairiu-rusijos-prekiu-tranzito-per-es-teritorija-klausimu

36. Ramūnas Jakubauskas, „L.Kasčiūnas: EK gairės dėl Kaliningrado tranzito – žingsnis atgal“, 15min.lt, 2022 m. liepos 13 d., žiūrėta 2023 m. balandžio 10 d., https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/l-kasciunas-ek-gaires-del-kaliningrado-tranzito-zingsnis-atgal-55-1902274?utm_medium=copied

37. Erika Alonderytė, Saulius Jakučionis, BNS, „Kasčiūnas: EK išaiškinimas dėl Kaliningrado tranzito yra lauktas ir kompromisinis“, LRT.lt, 2022 m. liepos 13 d., žiūrėta 2023 m. balandžio 10 d., https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1738369/kasciunas-ek-isaiskinimas-del-kaliningrado-tranzito-yra-lauktas-ir-kompromisinis

38. Mindaugas Vasiliauskas, „Opozicija apie sprendimą dėl Kaliningrado: „Yra pats blogiausias rezultatas, koks tik galėjo būti““, TV3, 2022 m. liepos 13 d., žiūrėta 2023 m. balandžio 24 d., https://www.tv3.lt/naujiena/video/opozicija-apie-sprendima-del-kaliningrado-yra-pats-blogiausias-rezultatas-koks-tik-galejo-buti-n1177936 .

39. „Skvernelis: sankcijos Kaliningrado tranzitui yra klaidinga interpretacija“, nufilmuota 2022 m. DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“, 2022 m. liepos 13 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/skvernelis-sankcijos-kaliningrado-tranzitui-yra-klaidinga-interpretacija.d?id=90719123

2022-07-14

40. „2022-07-14 Vyriausybės spaudos konferencija“, Facebook vaizdo transliacija, paskelbta „Vyriausybė“, 2022 m. liepos 14 d., https://www.facebook.com/LRVyriausybe/videos/453651979569991

41. Saulius Jakučionis, „G. Nausėda: naujos gairės dėl tranzito įneš aiškumo, užkirs kelią Rusijos dezinformacijai (papildytas)“, BNS, 2022 m. liepos 14 d., https://www.bns.lt/topic/1912/news/66730553/

42. Arvydas Anušauskas, „Kažkada, labai seniai (mokykloje), kai dar norėjau tapti astronomu“, Facebook įrašas, 2022 m. liepos 14 d., https://www.facebook.com/arvydas.anusauskas/posts/pfbid0y6bWUPouUGTTM8kJ3xdfEPWSEo1CHtRZWQ9Ub1skC9K8hTQWBGjNUuYrNin52SVtl

43. Milena Andrukaitytė, BNS„Andrikienė dėl EK gairių tranzitui: tai – kompromisas, Lietuvos tikslai buvo kiti“, LRT.lt, 2022 m. liepos 14 d., žiūrėta 2023 m. balandžio 15 d., https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1738849/andrikiene-del-ek-gairiu-tranzitui-tai-kompromisas-lietuvos-tikslai-buvo-kiti

44. Raimundas Lopata, „Šiandien su Europos Parlamento nariu, Liberalų sąjūdžio nariu Petru Auštrevičiumi“, Facebook įrašas, 2022 m. liepos 14 d., https://www.facebook.com/raimundas.lopata.7/posts/pfbid0vovcNyEN82aowkSUVtA3LwhodRYos2cLBp9Ea7SBeJeU7cDkbrVkxmfKi6WaC4CTl

45. Dalia Grybauskaitė, „Kinkadrebio partija politiniame balete“, Facebook įrašas, 2022 m. liepos 14d.,https://www.facebook.com/D.Grybauskaite/posts/pfbid0QjBg8PE2KyaJBHQqqM9P4jRt86GEtXKRBfRiemKnDvg9ugrRcitC5CwwFGxJ5ZhNl

2022-07-15

46. „G.Landsbergis dėl Kaliningrado tranzito: „Lieku prie tos nuomonės, kad pirmasis išaiškinimas buvo tinkamas““, nufilmuota 2022 m., 15min.lt vaizdo įrašas, paskelbta 15min.lt, 20222 liepos 15 d., https://www.15min.lt/video/glandsbergis-del-kaliningrado-tranzito-lieku-prie-tos-nuomones-kad-pirmasis-isaiskinimas-buvo-tinkamas-226168

2022-07-19

47. „Landsbergis: nors Kremliaus propaganda tai neigia, Rusijai yra įvestas kvotų režimas“, nufilmuota 2022 m. DELFI Video vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI TV“, 2022 m. liepos 19 d., https://www.delfi.lt/video/aktualijos/landsbergis-nors-kremliaus-propaganda-tai-neigia-rusijai-yra-ivestas-kvotu-rezimas.d?id=90761459

48. „Iš esmės. Kaliningrado tranzitas – ar kinkadrebio partija ilgai drebins valdančiųjų reitingus?“, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „DELFI“, 2022 m. liepos 18 d., https://www.youtube.com/watch?v=yP1WCqemBO0&ab_channel=Delfi

2022-07-20

49. „„Vardan Lietuvos“ susitikimas su G.Landsbergiu – aptars EK išaiškinimą dėl Kaliningrado tranzito“, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „15min“, 2022 m. liepos 20 d., https://www.youtube.com/watch?v=w4pzITZPKRI&ab_channel=15min

50. „Ryto garsuose“ – Seimo pirmininkė Viktorija Čmilytė-Nielsen“, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija“, 2022 m. liepos 20 d., https://www.youtube.com/watch?v=bpw7H6593Uk&t=113s&ab_channel=Lietuvosnacionalinisradijasirtelevizija

2022-07-21

51. Edvardas Kubilius, LRT RADIJO laida „Ryto garsai“, „Šimonytė: mane glumina opozicijos pareiškimai – iš pradžių kritikavęs griežtas sankcijas, dabar Skvernelis priekaištauja dėl neapgintų Lietuvos interesų“, 2022 m. liepos 21 d., LRT.lt, https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1742846/simonyte-mane-glumina-opozicijos-pareiskimai-is-pradziu-kritikaves-grieztas-sankcijas-dabar-skvernelis-priekaistauja-del-neapgintu-lietuvos-interesu

2022-07-26

52. Rita Miliūtė, LRT TELEVIZIJOS laida „Dienos tema“, „Šimonytė priekaištų Landsbergiui dėl tranzito neturi: labai gerai žinau, kaip viskas vyko“, LRT. Lt, 2022 m. liepos 26 d.,

https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1746771/simonyte-priekaistu-landsbergiui-del-tranzito-neturi-labai-gerai-zinau-kaip-viskas-vyko

2022-07-29

53. Benas Brunalas, „Šimonytė paaiškino, dėl ko galėtų pasikeisti Vyriausybės sudėtis ir kas vėl įpliekstų trintis su prezidentu“, LRT, ELTA, žiūrėta 2023 m. kovo 5d., https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1748775/simonyte-paaiskino-del-ko-galetu-pasikeisti-vyriausybes-sudetis-ir-kas-vel-ipliekstu-trintis-su-prezidentu

2022-08-29

55. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, „Geopolitinė ateitis ir Lietuvos užsienio politika“, Ministro pasisakymas Lietuvos ambasadorių suvažiavimo metu 2022 metų rugpjūčio 29 dieną, 2022, žiūrėta 2023 m. kovo 5 d., https://urm.lt/default/lt/naujienos/geopolitine-ateitis-ir-lietuvos-uzsienio-politika- .

2022-08-30

56. Raimundas Lopata, „Kai Europos Komisija savo gairėse leido sukurti sankcionuotų prekių koridorių“, Facebook įrašas, 2022 m. rugpjūčio 30 d., https://www.facebook.com/raimundas.lopata.7/posts/pfbid08AgUvgh5UeLX9yPFcz7J3uzz5mvn88fao8EAe7iTNg5oqUCAeCB9gZiSehRR4LB5l

2022-08-31

57. „2022-08-31 Seimo Ateities komiteto pirmininko Raimundo Lopatos sp. konf. „Kaliningrado tranzitas...“, nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „Atviras Seimas“, 2022 m. rugpjūčio 31 d., https://www.youtube.com/watch?v=x_P2_jeAYig&ab_channel=AtvirasSeimas

SUMMARY

Lithuania's Foreign Policy during the 2022 Kaliningrad Transit Crisis

In response to Russia’s full-scale invasion of Ukraine on 24 February 2022, on 15 March 2022, the EU Council adopted a fourth package of individual and sectoral sanctions, including restrictive measures on steel, iron and luxury goods. In line with these EU documents, from 17 June 2022, Lithuania applied new sanctions for transit to Kaliningrad. Russia responded quickly to the transit restrictions by threatening Lithuania and a disinformation campaign was launched, describing it as a "blockade of Kaliningrad". On 13 July 2022, the European Commission issued guidelines that were supposed to clarify how the Member States should correctly implement the sanctions, although they did allow transit of sanctioned goods from Russia to Kaliningrad by rail, as long as transit quantities did not exceed the volumes of the last 3 years. This foreign policy situation leads to my research problem:

Lithuania has a clear values-based approach towards relations with Russia, and wants to keep sanctions as strict as possible, but when uncertainties arose about how EU sanctions should be applied to transit to Kaliningrad, there was a lot of confusion about whether the new European Commission’s interpretation should be followed and transit by rail should be allowed to continue (under new conditions), or whether to take the matter to the Court of Justice of the European Union. In the end, the position chosen was to accept the new guidelines and continue to allow transit (with the conditions imposed), which was in relative contradiction with Lithuania's well-established value-based foreign policy.

The aim of this paper is to use discourse analysis to interpret the public statements of important Lithuanian politicians, and using the theory of constructivism explain why specific decisions were taken to comply with the European Commission guidelines on the imposition of sanctions on rail transit to Kaliningrad and not to challenge them in the EU Court of Justice, as well as to explain whether this decision was consistent with the usual value-based Lithuanian foreign policy.

The goal of my analysis will be achieved by pursuing the following objectives: 1) Review previous research on Lithuanian foreign policy and research on Kaliningrad; 2) Review the theory of constructivism, and the logics of consequences and appropriateness; 3) Identify the main criteria of discourse analysis, and develop a methodology suitable for my research; 4) Collect the publicly available data of G. Landsbergis, I. Šimonytė, A. Anušauskas, G. Nausėda, K. Budrys, R. Karoblis, V. Čmilytė-Nielsen, L. L. Andrikienė, L. Kasčiūnas, R. Lopata, S. Skvernelis, D. Grybauskaitė, and M. Skuodis statements regarding the Kaliningrad transit crisis; 5) Prepare data for the analysis:

transcribe video and audio recordings; 6) Analyse the data using the discourse analysis method of interpretation; 7) Answer the main research question and form conclusions.

The research was based on 57 sources that met the criteria and were considered sufficient to draw conclusions and comprehensively analyze Lithuania's Foreign Policy during the 2022 Kaliningrad Transit Crisis. Summarising the whole study, the main conclusions are as follows:

1) On the issue of value-based policies, such as the opening of the Taiwan representative office, Lithuania's behaviour and interest in foreign policy is explained by its identity as a value-based state and is more related to the individual objectives of the 18th government in the context of its programme.
2) In the specific situation of the Kaliningrad transit crisis, Lithuania's identification of the sanction's regime on Kaliningrad transit as a European issue has reinforced Lithuania's identity as a state that complies with EU rules and norms.
3) Although Lithuania's individual expectations and initial position were ambitious and tough sanctions against Russia without any reservations, however, having assumed the identity of an exemplary EU Member State, with the change of rules and the new guidelines issued by the European Commission, Lithuania was obliged to listen to them and to take them into account, because with this identity, additional interests are also assumed: the preservation of transatlantic and European unity, the respect of the European Commission's opinion, the defence of the rule of law and the uniform treatment of sanctions for the entire EU.
4) This behaviour of Lithuania was in line with the Government's well-established value-based foreign policy, as throughout the Kaliningrad crisis, Lithuania's tough stance on sanctions against Russia was continuously declared, but due to Lithuania's identity as an EU member state, it had to put collective interests above its individual expectations due to the difficult geopolitical situation and the support of its partners in ensuring Lithuania's security.